

Robert Musil

A RAJONGÓK

színmű

Györfly Miklós fordítása

Szereplők

THOMAS

MARIA, a felesége

REGINE, Marfia húga

ANSELM

JOSEF, Regine férje; egyetemi professzor és magas beosztású közoktatásügyi hivatalnok

STADER, a Newton, Galilei & Stader detektíviroda tulajdonosa

MERTENS KISASSZONY, cand. phil.

CSELÉDLÁNY

A darab egy vidéki villában játszódik, amelyet Thomas és Marfia örököltek, egy nagyváros közelében.

A darab összes szereplője huszonnyolc és harmincöt év közötti életkorú; csak Mertens kisasszony idősebb talán valamivel, és Josef van tőle az ötvenen.

Ez utóbbi kettő kivételével szépek is a darab szereplői mind, akárho gyan képzeljük is ezt.

A legszebb közülük Marfia, magas, sötét hajú, súlyos; testének mozdulatai akár egy nagyon lassan játszott melódia. Thomas hozzá képes szinte kis termetű, karcsú és ragadozó állat módjára inas; s mivel ilyen gyönyörűen domborodó erőteljes homloka alatt arca szinte elkerüli a figyelmet. Anselm homloka kemény, alacsony, széles, akár egy fanatikusan kifeszített szalag; arcának érzéki fele ígöző. Magasabb, mintha Thomas. Regine sötét hajú, meghatározhatatlan: kisfiú, asszony álombeli káprázat, álnok varázsmadár. Mertens kisasszonynak jöndülatú az arca, mely iskolatáskára emlékeztet, és a tudás termeiben töltött hosszú órák fűlésestől terebélyes az ülepe.

Josef magas, ösztövé, és nagy, szögletes ádámcsutkjája van, mely felalá ugrál keskeny gallérja fölött, továbbá uszonyoszerű, fakóbarna bajusza.

Stader valamikor csinos fiú volt, most pedig jóra való ember.

ELSŐ FELVONÁS

A színpad öltöző szobát ábrázol, amelyet nagy, csukott tolóajtó köt össze a szomszédos hálószobával. Bejárati ajtó a szemközti oldalon Nagy ablak. A földszinten vagyunk. Kilátás egy parkra.

A diszletnek egyszerre kell képzeletbeli és valóságos térben yomását keltenie. A falak vászonzóból vannak, az ablakok és ajtók abból vannak kivágyva, keretük festett; nem merevek, hanem nyugtalanok, és szűk határok között mozgékonyak. A padló fantasztikus színű. A bútorok absztrakciókra emlékeztetnek, mint kristályok drótmódelljei; bár valóságosaknak és használhatóknak kell lenniük, de úgy kell hatniuk mintha olyan kristályosodási folyamat eredményeként jöttek volna létre, amely a benyomások menetét egy pillanatra időnként megállítja, és egyet-egy hirtelen egymagában különíti el. Odafele az egész tér a nyári égbeoltba megy át, amelyen felhők úsznak.

Regine, egy levéllel a kezében, hirtelen előrántott széken ül a hálószoba

baajító mellett, halkán dobolva rajta ujjperceivel. Mertens kisasszony táncstalanul áll feléje fordulva a szoba közepén

REGINE *Maga tehát tényleg nem babonás? Nem hisz titkos személyes erőben?*

MERTENS KISASSZONY *Hogyan érti ezt tulajdonképpen?*

REGINE *Sehoggy. Gyerekkoromban, sőt még kislányként is csúf hangom volt, mihelyt kicsit hangosabban szólaltam meg; mégis tudtam, hogy egy napon csodálatos énekhanggal fogok meglepni mindenkit.*

MERTENS KISASSZONY *És sikerült?*

REGINE *Nem.*

MERTENS KISASSZONY *Hát akkor?*

REGINE *Nem tudom, mit feleljek magának. Nem érezte még magát megmagyarázhatatlanul? Olyan titokzatosan, hogy most pedig le kell vetnie a cipőjét és átvitorlázni a szobán, mint egy felhő? Régebben gyakran jártam így, mikor mama még itt aludt a szomszédban. (Thomas és Marfia hálószobája felé mutat)*

MERTENS KISASSZONY *De az Isten szerelmére, minnek?*

REGINE *(válaszul csak a vállát rándítja meg és hevesen kopogtat az ajtón) Thomas! Thomas!! Gyere már! Itt van Josef levele.*

THOMAS *(bentről) Azonnal, varjacskám; egy pillanat.*

Zámyitása hallatszík, kidugja a fejét az ajtón, és észreveszi Mertens kisasszonyt

Akkor még egy pillanat; azt hittem, egyedül vagy. (Újra bezárja az ajtót)

MERTENS KISASSZONY *(kedvesen odamegy Reginéhez) Azt mondja meg, tulajdonképpen mit akar mindezzel bizonyítani?*

REGINE *Bizonyítani? De kedvesem, hogyan bizonyíthatnék be én valamit? Számomra ez teljesen mellékes.*

MERTENS KISASSZONY *(szelíd macacszkodással) Úgy értem, azzal, hogy azt mondja, néha vizorítlítja első urát, aki évekkal ezelőtt itt halt meg.*

REGINE *Nos, megmondaná, miért ne láthatnám Johannest?*

MERTENS KISASSZONY *(macacs kímélettel) De hiszen meghalt, nem?*

REGINE *De igen. Olyan biztosan, mint ahogy itt állunk. Hivatalosan is megerősítették.*

MERTENS KISASSZONY *Akkor meg nincs ilyen!*

REGINE *Nem fogom megmagyarázni magának! Egyszerűen olyan erők birtokában vagyok, amilyenekkel maga nem rendelkezik. Miért is ne? Hibáim is vannak olyanok, amilyenek magának nincsenek.*

MERTENS KISASSZONY *Az a benyomásom, mindezt meggyőződése ellenére mondja.*

REGINE *Hogy mi a meggyőződése, nem tudom! De azt tudom, hogy világeletemben mindent a meggyőződése ellenére tettem!*

MERTENS KISASSZONY *Ezt nem mondja komolyan. Annyit hall itt az ember olyan erőkről, amelyek csak itt fordulnak elő! Ez a ház szelleme: fellázadni az ellen, amivel egyébként mindeki beéri.*

Belépett Thomas. Még nincs teljesen felöltözve; csak annyira, amennyire egy szép nyári reggelen szokás. Mindenféle reggeli műveletbe fog, mivel pillanatnyilag nem figyelnek rá

REGINE *Ó, mondok én magának valamit: minden ember olyan erők birtokában jön világra, hogy a leghallatlanabb élményekre képes. Nem kötik a törvények. De aztán az élet arra kényszeríti, hogy mindig két lehetőség közül válasszon, és ő mindig úgy érzi: egy nincsen köztük: mindig egy, a ki nem talált harmadik lehetőség. Es mindazt megteszi, amit akar, de soha nem tette meg, amit akart. Végezetül tehetségtelessé válik.*

MERTENS KISASSZONY *Szabad látnom még egyszer a levelet? Biztosan csak ez a levél.*

REGINE *(odaadja neki; közben Thomashoz) Josef - ide fog jönni.*

MERTENS KISASSZONY *Tessék?! Igazán?*

REGINE *Josefnél minden igazi.*

THOMAS *(nagyon - de látszólag nem kellemetlenül meglepve) Mikor?*

REGINE *Ma.*

THOMAS *(az órájára néz) Akkor talán már dél előtt itt lesz? (Felsóhajt) Ez hamar megy.*

MERTENS KISASSZONY *Meggyőződése, Josef ökegyelmessége nem kíván egyebet, mint őszinteséget és egy kis előzékenységet.*

Nyugodt, őt nem sértő (érezhető élel Thomas ellen) hangnemben

fogja megindokolni válási igényét. És ha majd az őszintétlenség végső maradéka is elszáll a férfi iránti viszonyából - akit kegyed valójában sohasem tekintett a férjének -, az egész lidércnyomás magától fog eloszlani az idegeiről. Maga egy szent volt! Igazán nincs szüksége arra a koholmányra, hogy egy halottal csalta meg a férjét!
Érélyesen veti bele magát a levélbe. Thomas és Regine arrább lép

THOMAS Megint Johannesről beszéltek?!

REGINE Azt hiszi, hazudok.

THOMAS Ő ezt nem érti, valóságot lát benne.

REGINE De hiszen valóság is!

THOMAS *(átkarolja Regine vállát és homlokára bök)* Varjacskám, varjacskám! Picike orttúrkáló ábrándozókám, aki már kislányként úgy megsértődött, ha füllentett vagy cukorkát lopott, és a mama megbüntette.

REGINE Csaknem valóság. Valószínűleg sokkal valóságosabb, mint - THOMAS *(félbeszakítja)* Nincs igazad: az egész az! Nincs igazad; és mindegy, hogy az ember teszi vagy hagyja. *(Leült Regine elé, és testvéries önfeledtséggel átkarolja a térdét)* Nekem sincs most igazam. De minél inkább érzi ezt az ember, annál jobban túloz. Saját bőrét, mint valami, szem- és légzőnyílásokkal ellátott sötét csuklyát egyre szorosabban húzza a fejére. *Mi lehetnénk mosta testvérek, Regine.*

REGINE *(félíg elhárítván)* Csakugyan, mint egy báty, olyan érzéketlen voltál mindig, bármi történt is velem.

THOMAS Telepatikus érzések, Regine; mint a tieid.

REGINE *(kibontakozik)* Ez tetszik nekem; *(rosszkedvűen)* de mit jelent? THOMAS *(utána megy, nyomatékosan)* Nem olyan kapásból érthető, mint Anselmné! Távoli villámlásként az egész láthatáron szétágazó! Inkább csak látszólag érzéketlen. *(Észreveszi, hogy Mertens kisasszony befejezte az olvasást, és mondani szeretne valamit)* Nos, mit ír Josef? Óexcellenciája, a tudomány ura és szolgája nagyon hagszik ránk?

REGINE Azzal fenyegetőzik, hogy megfoszt az állásodtól és jövődtől, ha nem utasítasz ki bennünket a házból.

MERTENS KISASSZONY Josef ökegyelmességének ehhez nincs joga! Senkinek nem lehet semmi kifogása az ellen, hogy Anselm doktor idehozta kegyedet a nővére házába, mely egyúttal a barátjé is, és ahol mindnyájan együtt töltötték a gyermekkorukat. Csak az igazsághoz van joga. Nosza, lépjenek elébe az igazsággal; hogy az a személyes meggyőződése, miszerint a válás után férjhez megy Anselm doktorhoz *(megint érezhető élel Thomas iránt)* igazán nem kell neki megmondani.

REGINE Josefét nem lehet úgy áthangolni, mint egy zongorát.

MERTENS KISASSZONY A hosszú, kötelességű lemondás, az igazságosság, a szeretet, minden humánus érzés kegyed oldalán áll. Josef ökegyelmessége ember. Bizza magát arra, ami minden ember között érvényben van, és nem teszi hiába! Tartok tőle mindazonáltal, hogy ez a doktor úrnak közönségesen hangzik.

THOMAS *(álszentül)* Ellenkezőleg, egyetértek magával. Ha mindjárt eszerint cselekszünk, mindent elkerülhettünk volna.

MERTENS KISASSZONY *(forrón kifakadva)* De miért nem gondolkodtál mindig így?! Miért írta akkor azt a levelet, amelyben csak viccelődött a dologra és ingerelte Josef ökegyelmességét, ami nyilvánvalóan oka ennek a válasznak?!

THOMAS Mert idealista voltam.

MERTENS KISASSZONY Megbocsásson, doktor úr, én nem merném kétségbe vonni, hogy ön idealista - olyan képességű tudós, mint ön, nemis lehetne más. De minden ember jó és megnyerhető nemes érzéseknek, Josef ökegyelmessége is, és én úgy képzeltem, egy idea-listának ezt kellene tennie, meg kellene próbálnia ezt tenni; én idea-lista alatt... én úgy képzeltem az idealistát - egyszerűen, hogy ideáljai vannak!

THOMAS *(kinevetve a kisasszonyt)* De kedves Mertens kisasszony, az ideálok az idealizmus legádázabb ellenségei! Az ideálok az idealizmus halálát jelentik. Oszlási maradványok -

MERTENS KISASSZONY Ó, ó! Látom, most már nem kell hallgatnom önt; csak viccelődik megint velem is! *(Már előzőleg dobolt az ajtón a válasza várva. Most sértődötten fegyelmezett arccal el)*

THOMAS *(egycsapásra megváltozik)* Te vagy itt az egyetlen ember, akivel úgy tudok beszélni, hogy nem magyarázza félre a szavaimat; mondd csak, mi nincsen rendben közted és Anselm között?

REGINE *(dacosan)* Miért ne volna minden rendben?

THOMAS Tudjátok mindketten, hogy valami nincs rendben köztetek. Nem bízol meg már bennem?

REGINE Nem.

THOMAS Igazad van!... Azt hittük valamikor, új emberek leszünk! És mi lett belőle?! *(Megragadja Reginét a vállánál fogva és megrázza)* Milyen neveléses, mi lett belőle?!

REGINE En nem kovácsoltam világrengető terveket. Azok ti voltatok! THOMAS Igen, így van. Anselm, Johannes és én. *(Az emlékezéstől még mindig megindulva)* Semmi nem volt, amit fenntartás nélkül helyben hagyunk volna; semmilyen érzést, semmilyen törvényt, semmilyen nagyságot. Minden újra rokonságban volt mindennel, és egymásba átváltoztatható; betemettük a szakadékokat az ellenté-

tek között, és felszaggattuk azokat, amelyek összenöttek. Bennünk rejlett az emberi a maga összes, roppant, kihatású és örök alkotó lehetőségeivel!

REGINE Mindig tudtam, valahogyan hamisnak fog bizonyulni, amit gondolunk.

THOMAS Jó, igen. Azok a gondolatok, amelyek boldogságodban álmatlanná tesznek, amelyek úgy üznek, hogy napokon át, mint csónakot, kerges a szél, valahogyan mindig szükségképp hamisnak bizonyulnak.

REGINE En közben arra kértem Istent, hogy külön nekem adjon valami olyan rendkívüli szépet, amelyet ti kigondolni sem tudtok!

THOMAS És mi lett belőle?

REGINE Mit akarsz mondani! Mindent elértél, amit akartál!

THOMAS Fogalmazd meg, milyen könnyen megy az! Eleinte kissé lassan, de aztán: gyorsuló szabadesés fölfelé! A ferde felületen épp olyan könnyen lehet fölfelé, mint lefelé haladni. - Fél év múlva nyilvános rendes tanár leszek, hacsak idejében össze nem veszek Josef-fel. Soha életemben nem találkoztam megszegyenítőbb dologgal, mint a siker. Nos röviden: mi a nyitja ennek a Johannes-ügynek?!

REGINE Ti mindnyájan tudtok beszélni, és ezúton segíteni magatokon. En ezt nem akarom. Nálam csak addig igaz valami, amíg hallgatók róla.

THOMAS Még azt se tudja az ember, nászút-e már vagy még eljegyzési vacsora, de ti meghívtok rá egy halottat!

REGINE Nem akarok Johannesről beszélni!

THOMAS De hiszen soha nem kedveltél olyan - határtalanul?! És ma? Már ő lépett elő ideálá! - Anselmet valamilyen határozott szándék kapcsolja össze ezzel a históriával: miféle?!

REGINE Anselmet mindennel határozott szándék kapcsolja össze, amit csinál!

THOMAS Ugye?! Kezdetben nem így volt? De most, ha Maria figyel, Anselmet egyszerűen nem lehet kibírni. Bármit művel ilyenkor, az valamilyen lelki család!?

REGINE *(nyugodtan)* Igen, az.

THOMAS *(bizonytalanul nézi. Aztán kényszeredetten szárazon)* Jó. De mi értelme ennek?

REGINE Meglátod, még vissza is húzódik, ha megjön Josef. Ragaszkodni fog hozzá, hogy mi csak azért vagyunk nálatok, mert Johannes itt halt meg.

THOMAS Majd meglátjuk, ennyire kielezi-e a dolgot.

REGINE Sohasem akarta, hogy idáig jussunk.

THOMAS De hát mit akarhatott volna?!

REGINE *(árnyaltnyi megvetéssel, amit Thomas nem vesz észre)* Hiszen elcsábítottam!

THOMAS Te őt?! Mikor soha senki után nem futottál?! Josef is úgy fogadtad, mintha kolostorba vonulna!

REGINE Mérheterlenül meg volt rendülve, mikor így ismét egymásra találtunk.

THOMAS *(izgatottabban, mint akarná)* Rossz dolga volt?

REGINE Mindig rossz dolga lesz. Ha nem tud egy ember közelébe férkőzni, olyan, mint a gyerek, aki elvesztette az anyját.

THOMAS Persze, persze... testvéri érzések mindenki iránt. Kedvence mindenki a világon. Ezt színeli Mariának is.

REGINE *(valami szenvedélyesen figyelmeztető hevülettel, amit maga sem akar)* Ugy út rajta a másik ember, mint egy betegség! Teljesen elveszíti miatta az önuralmát; rögtön ellenállást kell kifejtenie vele szemben!

THOMAS Mit - ellenállást?

REGINE Ezt te nem érted. Nem tudom megmondani. Ellenállást. Valami csúf érzést. Nekirugaszkodás valami komiszágnak.

THOMAS Legalább az értelmetlenségről állítod egész egyszerűen: van; ilyen voltál mindig; minél inkább érezted, hogy nem lehet neked hinni, annál igazabb volt számodra az a dolog. De ő egyáltalán nem mondja; van; csak azt: *(érzékenykedő kifejezőmódot majmolva)* lehetne... Érzelmek túltengése számára. Szokatlan élményeket sejtet. Titkolózással veszi körül magát és életét. Regine, van valami titkolnivalója?

REGINE *(a közelébe lép; nyomatékosan)* Össze fog omlani és valami kétségbeesettet tenni, ha zavarod! Ha csak a legapróbb dologra kényszeríted is, ami nem illik a Maria előtt színlelt magatartásához!

THOMAS De csak nem hiszed, hogy az valódi?!

REGINE Természetesen hamis.

THOMAS Hát akkor?... Mondd már!

REGINE De mégiscsak valódi. *(Kétségbeesett kifakadással)* Soha nem hallottál még olyat, hogy valaki igazi érzéssel hamisan énekel?! Miért ne érezhetne valaki hamis érzésekkel valódit?! Ne számíts arra, hogy ezt csak veled dacolva hiteti el magával! Hidd csak el, hogy megölheti magát valaki olyan érzésért, amelyet nem vesz komolyan! Hiszen nem vesz komolyan dolgokat az ember, és mégis éli őket; mint bármelyikünk.

THOMAS *(makacsul)* Meglátjuk, mi van abban, ha eljön Josef. *(Aztán megváltozott hangon)* De Regine, mindezek ellenére: én egyre azt hiszem, hogy mi mindnyájan olyan közel vagyunk egymáshoz, mint egy kártyalap két oldala.

REGINE (*szenvedélyesen, félelem, gúny és figyelmeztetés elegyével*) Fel ne áldozd magad! Kergess el bennünket! Te erősebb vagy, sem-hogy megérthetnéd a gyengéket. Túlságosan tiszta vagy, semhogy becssteleneken átláthatnál.

THOMAS És ő? De hiszen ő is! Regine, Josef nem képes hazudni! Ő csak...

Belép *Maria és Mertens kisasszony és várnak, Maria a levéllel a kezében...*

...valami bonyolultabb módon tud őszinte lenni. Valamikortól fogva benne is, mint minden szellemi lényben, az őszinteségnek nem a hazugság volt az ellentéte, hanem a szegénység!

REGINE (*megkeményedve*) Igen, lehet, hogy igazad van; hagyjuk, legyen, ahogy ő akarja.

MARIA (*szelíden és lassan*) Úgy gondolom, mégiscsak itt volna az ideje, hogy tegyünk némi előkészületeket Josef miatt.

THOMAS (*kiragadva gondolataiból, majd némi gúnyval a hangjában*) Hát persze, Josef, intézkednünk kell.

MARIA Bármelyik pillanatban itt lehet. Nem olvastad a levelét?

THOMAS Nem; elfelejtettem. (*Reginéhez fordul*)

MARIA Itt van nálam. Az írja, azért jön, hogy veled beszéljen. Hogy együtt adsz szállást Anselmnek és Réginének, szöktetés és házasságtörés pártolásának nevézi -

MERTENS KISASSZONY (*Mariához*) Nos, házasságtörésről szó sem lehet, tanúsíthatom.

MARIA - Es ha nem vetsz véget a tisztázatlan helyzetnek a házadban, le fogja vonni belőle a konzekvenciákat.

MERTENS KISASSZONY Tanú vagyok rá, hogy efféle primitív dolog számításba sem jöhet ilyen asszonytól, akinek a lelkiismerete már azt megköveteli, hogy egy halotthoz is hű maradjon, és ilyen férfinál, aki oly kimondhatatlan gyöngédséggel törődik egy szenvedő lényvel.

MARIA Persze, persze; de hát ha egyszer Thomas jóformán a kezébe nyomta ezt a ferygvert. (*Thomashoz*) Úgy véli, hogy személyes megbeszélés alkalmával te mint nyugodt és megfontolt férfi, így fejezi ki magát, be fogod látni -

THOMAS Egyszerűen tűnjünk el például mindnyájan; menjünk el kirándulni.

MARIA De estére mégiscsak vissza kellene jönnünk, és megvárna bennünket.

REGINE Árthat neked igazán?

THOMAS Hogyne árthatna.

REGINE (*azzal az elégtétellel, amellyel valami kellemetlen dolog bevégezése is együtt jár*) Akkor meg is teszi; nem szabad alábecsülnöd. Amíg külsőre úgy látszott, hogy a dolog egyben van, birkaként eltűrt minden szeszélyt, minden megvetést, minden jelenetet. Alighanem mindig is úgy képzelte, hogy a boldogság erőfeszítés. Es ha strapásnak bizonyul - hát jó; ez mára dolgok rendje, ha nem érti is; sőt, ez ad a dolognak bizonyos komolyságot. De kétségbeesetten védekezni fog a legapróbb nyilvános bosszúsággal szemben!

MARIA Már most Putifárnének nevezi Réginét.

MERTENS KISASSZONY A finomabb szervezet mártíromjé!

REGINE De Anselmről is azt állítja -

MARIA Itt azonban ellentmond önmagának, hisz egyúttal házasságtörést gyanít, ugye?

REGINE Anselmről azt állítja, hogy kényszeredetten szűzies (*Kitépi a levelet Maria kezéből*)

THOMAS Aú?

MARIA Regine, de durva vagy!

REGINE De hát ha egyszer ezt írja! Hogy Anselm kényszeredetten szűzies kéjenc.

THOMAS Ez igazán érdekes. (*Kiveszi Regine kezéből a levelet*) Miért nem mondtátok mindjárt?

MARIA Hogy kéjszóvár, az nincs benne a levélben; csak azt mondja, hogy kölcsönösen elcsábították és összezavarták egymást. REGINE

Es hogy szélhámos!

THOMAS Szélhámos?... (*Keresi ezt a helyet a levélben*)

REGINE A harmadik oldalon.

THOMAS Szerelemre képtelen szélhámos. Vámpír. Kalandor. Hogy jutnak eszébe effélék?

REGINE (*vállat vonva*) ...Csak úgy...

MARIA Talán nem volna szabad ezt ennyire zokon venni tőle. Biztosan megalázza a féltékenységet, és azért rágalmaz, mert érzi, mennyivel különb nála Anselm.

THOMAS Igen, de hát ez szinte látnoki erőre vall...! Végére is Anselm harminc évének közepén jár, és mire vitte?

MARIA Mégiscsak egyetemi magántanár volt, mint te.

THOMAS Egy évig, és nyolc évvel ezelőtt! Aztán letette a docentúrát és elkallódott. Es furcsa mód van bizonyos látszólagos valószínűsége annak, amit Josef ír. (*Kajánul újra kikeresi a levélben a szóban forgó helyeket*) Átlagos lelkiület maszkjában mutatkozott be Josefnek; mint együttérző barát; mint aki rokonszenvet érez mindenki iránt; mint szerény idealista... Mi azonban tudjuk, milyen volt azelőtt. Mármost mi lett a valóságban Anselmből?

MARIA Tapintatlan vagy!

THOMAS Mertens kisasszony mindenestre annyira tiszteli Anselmet, hogy ezt meg se hallja.

MARIA Igenis, jelentékeny ember!

THOMAS (*célzatosan*) Ó, hogyne. Valószínűleg. Vannak eszméi! Természetesen. De - vannak-e eszméi? Valódiak? Nemcsak olyanok, mint manapság minden jöttmentnek? Ezt már egyáltalán nem olyan könnyű eldönteni. (*Töprekedéssparodizálva*) Vannak-e nagy érzései? Igen ám, de valamely szenvedély, lett légyen bármilyen, csak akkora lehet, amekkora az ember, akin úrrá lesz.

MERTENS KISASSZONY Kis híján megölte magát, mikor veszélyben forgott az elutasítás sikere!

THOMAS Igazán? Kis híján? Éppen az érzés átváltozási képességén múlik a lényeg: sok nagy műnek volta köldökzsinórja egy elszakadt kötél, és csak az ostoba embe tesz olyat, hogy egyszerűen tényleg felakasztja magát.

REGINE De a szélhámos?

THOMAS Éppen ebben látnoki; a szélhámos is csak kis híján akasztja fel magát; a nagy ember és a szélhámos első lépése még közös.

MERTENS KISASSZONY Ó, én erősen tartok tőle, hogy ezekkel az észrevételeivel csak Anselm doktor iránti elfogultságát fejezi ki.

THOMAS Téved, Mertens kisasszony; amilyen komisz vagyok, soha életemben nem érdemeltem ki, hogy barátom legyen - Anselm pedig az volt.

MARIA (*lezárolag*) Anselm pedig kétségkívül jelentékeny ember is; igazán nem muszáj mindjárt ilyen fölösleges összehasonlításokat tenni. Már ezzel felidéztl mindent a leveledben.

MERTENS KISASSZONY Josef ökegyelmessége most itt az ön szavaira hivatkozik!

MARIA Es te sugalltad neki, hogy Regine és Anselm előle menekültek el.

THOMAS Határozatlan emberek a határozott elől!

MARIA Jó. Thomas, én nem akarok perelni; de legkésőbb három óra múlva Josef itt lesz, és döntést követel. Mi történjék?

THOMAS Semmi.

MARIA Semmi?

MERTENS KISASSZONY (*egyidejűleg*) Semmi!

THOMAS Majd elvállik. Anselm és Regine természetesen maradnak.

MARIA Így hát tefogsz Joseffel beszélni? Anselm ugyanis nem hajlandó.

THOMAS (*megütközve*) Anselm nem hajlandó? (*szinte ordítva*) Nem

hajlandó! (*Reginére néz, aki Mertens kisasszonnyal menni készül*)

REGINE (*gúnyosan*) Ellenáll!

MARIA (*visszavonulni szándékozik hálószobájába*) Mert megirtad azt a levelet.

THOMAS Így hát ünneppé fogadom majd Josefet!

MARIA, MERTENS KISASSZONY, REGINE (*még egyszer megtorpanva*) Ünneppé...?!...?

THOMAS (*dühösen*) Ünneppé, az ördögbe is, hogy az derítse csak igazán kellő hangulatra. Ahány kiürült selyemgubó csak akad, melyből az emberi elragadtatás lepkéje valaha előszédelt, azt mind felagatom rá körbe! Négytáncdobokat, az isteni vizeletmámorhoz való edényeket, tolltalárokat melyekben a hím lejtő nőtáncát a nőstény előtt!

MARIA (*az ajtóban*) De hiszen tombol az az ember. Biztosan el van szárván rá, hogy ejtsen téged, ha továbbra is oktalanul viseled magad! (E!)

Thomas Regine után mered, tesz néhány lépést utána; de mivel Regine lassan, önfeledten, Mertens kisasszonnyal a kijárat felé lépdel, visszafordul és kelleetlenül követi Mariát

MERTENS KISASSZONY (*megállva az ajtóban*) A kegyed oldalán az igazság, nem szabad hagynia, hogy elüssék a jussától. Akadályozza meg ezt az ünnepet!

REGINE Thomasnak nem lehet az útjába állni, ha valamit a fejébe vesz.

MERTENS KISASSZONY Akkor hadd szökjünk tovább!

REGINE Thomas az egész egzisztenciáját latba vetette Anselmért.

MERTENS KISASSZONY Es ez a csodálatos ember nem érdemel-e még sokkal többet?! Thomas doktor viszont el fogja rontani a kegyed dolgát. Könyörgök, vonja ki magát a befolyása alól; utazzunk tovább Anselmmel!

REGINE Anselm nem akar elutazni.

MERTENS KISASSZONY Értem; becsületes férfi; nem akar szököni. Így hát még Josef ökegyelmességével is fog beszélni; hiszen oly elbűvölő a beszédkészsége.

REGINE Minek? Hiszen ki van zárva, hogy férjhez menjek Anselmhez.

MERTENS KISASSZONY Hogy lehet ilyen bátortalan! Nem veszi észre, hogy Anselm doktor csak azért vonakodott Josef ökegyelmességével beszélni, mert megsértette kegyed unokafivére, Thomas?

Thomas doktor megdermeszt mindent a teoretikus fejtegetéseivel.

REGINE (*titokzatosan*) De kedvesem, nem vesz észre semmit? Igazán nem vesz észre semmit?

MERTENS KISASSZONY Mit kellene észrevennem?

REGINE Psszt! Halkan! (*Óvatosan kihajol az ablakon, hogy megnézzé, nem hallgatózik-e Anselm*) CI, hogy soha nincs biztonságban tőle az ember...: igazán nem veszi észre, hogy Anselm Mariába szerelmes?

MERTENS KISASSZONY De hát az büntett, amit kegyed mond! Kegyed nővérebe! Egyetlen barátja feleségébe! Nem, nem. (*Megrágadja a karját*) Regine! Ó, ezek az ostoba, buta képzeldések, holott olyan okos különben!

REGINE De miért ne? Mi volna benne?

MERTENS KISASSZONY Mi volna benne?! Kérem, ne beszéljen ilyen förtelmesen!

REGINE Örültem túlbecsüli ezt a dolgot. Egy új ember áll Anselm előtt: kíváncsi rá; talán... meg van hatva. De mit beszélek itt új emberről? Véletlenül nem ő, hanem Thomas vette Mariát feleségül.

MERTENS KISASSZONY (*féltreteve felháborodását*) Én azt hittem, kegyed ment annak idején szinte véletlenül férjhez Johanneshez, és nem hozzá.

REGINE Vagy Thomashoz, ez akkor szinte mindegy volt köztünk. Most a maga öltönyében, amelyet elajándékozott, másvalakit lát menni: ez titokzatos. Ez egyáltalán nem amolyan ostoba história, amely egy nővel kezdődik, hanem ez valahol nála kezdődik és csak egy nőnél tombolja ki magát! - Igen! De mennyire! - A szerelem egyáltalán nem szerelem! Hanem fantáziálások testi összetalálkozása! Székek... függönyök... (*Hasonlatot keresve szeme tárgyról tárgyra vándorol*) fák fantasztikussá válása... Egy emberrel a középpontjukban!

MERTENS KISASSZONY Ó, jöjjön már, jöjjön! Thomas doktor körül olyan légkör uralkodik, amely nem tesz jót kegyednek. Reggeli előtt egy kicsit menjünk ki még a szabadba. (*Magával vonja a kedvetlen, ellenkező Reginét. A kijárat ajtó közelében - a beszélgetés visszavezette őket a szobába - újra megállva*) Es Maria asszony?

REGINE A nővérem buta kövér macska, aki felpúposítja magát, ha megvakargatják. (*EI*)

Az ajtóban beengednek egy szobalányt, aki lerak egy reggelizőtálcát, kopogtat a hálószoba ajtaján, majd újra távozik a szobából, miközben belép Thomas és Marfia

THOMAS (*mélyet sóhajtvá az ablaknál*) Felébredtem, beszélni akartam veled, gyufát gyújtottam; tátott szájjal hevertél, messzire zuhanva...

MARIA Aljas vagy; miért nem ébresztettél föl?

Mindketten nekifognak, hogy végezzenek az öltő zkdéssel

THOMAS Hogy miért nem? Mert csaknem föltérdeltem, mint egy remete! Olyan csúnyán és némán hevert ott előttem a nagy tested. Egészen megdöntött.

MARIA Már aludnom sem szabad nyugodtan.

THOMAS Ha valaki soha nincs egyedül -

MARIA És évek óta házas: igen, igen, igen! Ezt már igazán nem bírom ki tovább!

THOMAS Ha ilyen sokáig házasságban él, és állandóan négy lábon jár, és folyton duplán veszi a levegőt, és minden gondolatmenetet kétszer jár be, és a lényeges dolgok között kétszeresen telik meg semmiségekkel az idő: akkor természetesen néha nyilvánvesszőként sóvárog valami légritka térre. Es felriad éjszaka, tulajdon lélegzetvételeitől megrémülve, amelyek az imént még olyan egyenletesen követték egymást, személyes én nélkül. De nem kel föl. Még csak föl sem térdel igazán. Hanem gyufát gyújt. És akkor ott fekszik mellette még valaki, hasonlóképp húsba bugyolálva. Itt kezdődik a szerelem.

MARIA (*befogja a fülét*) Nem bírom már hallgatni ezt.

THOMAS Nem érzel soha gyűlöletet irántam?

MARIA (*rögtön visszaejti a kezét*) Én? Gyűlöletet?

THOMAS Igen, éppenséggel gyűlöletet. Azt hihetném, például ma reggel. Meztől jár káltal teljes kiterjedésben, én meg ott álltam, fájón, kicsire összezsugorodva a küszöbön és borostám szúrósan és törekenyen meredtek előre a térbe. Nem gyűlölte akkor úgy, mint egy kést, amelyik folyton utadban van?

MARIA (*fájdalmas nyugalommal és meggyőződéssel*) Ez a szerelem vége.

THOMAS (*ujjongva*) Nem igaz! Ez a kezdete! Értsd már meg: a szerelem az, ami férfi és nő között egyáltalán nem létezik! Mint önálló állapot. A valódi élmény egyszerű: ébredés. (*Élénken*) Láttalak felnőni magam mellett: testvérien, de persze nem azzal az odaadó figyelemmel, mintha teljesen nekem nőnél fel. Aztán láttalak, megbocsáss a kifejezésért, (*gúnyos mozdulattal jelzi Marfia természetességét*) egyre nagyobbra nőni. Túlnőni rajtam. Es egyszer csak áthaladtál azon a pillanaton, amikortól olyan hatalmasnak és mérhetetlennek tűntél a szememben, mint a világ. Ez volta villámcsapás, a számor. Mindazt, ami körülfont, felhőket, embereket, terveket, még egyszer körülfontad te, ahogy gyermek szíverése hallható az anyáé alatt. Megtörtént a kinyílás és egyesülés csodája. (*Tompítóan*) Vagy akár-hogyan fejezi is ki ez a terminológia.

MARIA Ma pedig mintha az út szélén, az árokban álmotunk volna.

THOMAS Ha akarsz, igen. Ismét felébredünk és az árokban fekszünk. Zsír párnák, csontvázak; belevarrva egy érzésszigetelő bőrzsákba. Az eksztázis elpárolgott. De az lesz, amit csinálunk belőle. Ebben rejlik az igazi emberi hűvösség, minden egyéb csak kicsinyítő túlzás.

MARIA Semmi egyebet nem akartam, csak a sikeredet. Mikor fáradtan, agyondolgozva magad, csak hajnali két-három óra tájban jöttél be a

hálószobába, mogorván, mint egy gyerek, megértettelek. Nem tudtam, mit csináltál, de az én értékem mint emberé; biztos lehettem benne, hogy ez az ismeretlen én vagyok. Most azonban másként van. Elszakítottad magad tőlem.

THOMAS Mert nem bírom nézni, ahogy belemászol a mézcsapdába!

MARIA Mit nem mondasz!

THOMAS Körülhízeleg. Mert hiú és nem tudja megtagadni magától, hogy ne adózz neki hálás csodálatoddal.

MARIA Sokszor valószínűleg kísérletek számomra a túlzásai.

THOMAS De hagyod, hogy hasson rád ez a viszolyogatóan édeskésnedű.

MARIA Nem vagyok az a buta liba, aki egyre csak azt gágogja: „szerelem”, „szerelem”! De nem gondolod, hogy néha úgy érzem én is, jobbat is kezdené magával az ember, mint hogy ezt a begyakorlott életet éli?!

THOMAS Mióta itt van Anselm. Ő gátol meg benne, hogy megérts engem.

MARIA (*összeszedve magát odamegy hozzá*) De hiszen te, te magad áradoztál róla, mielőtt idejött; és még akkor is, mikor már itt volt! Te mondtad, hogy benne megvan, ami belőlünk hiányzik!

THOMAS És az mi?

MARIA Tőlem ne kérdezd; nekem nem hiányzott semmi. De most, csak azért, mert valami a fejedbe ötlött, megint rossz színben akarod feltüntetni; pusztán erőpróbaként, mert te egyszerűen ilyen vagy.

THOMAS Mondd csak meg, milyen vagyok.

MARIA Nincs benned semmi eleven odaadás mások iránt. Mindez nálad egyáltalán nem szívből jön - ez a csüggesztő!

THOMAS Hanem a fejemből?

MARIA (*izgatottan*) Most aztán már igazán elegendem van ebből a tevésevésből, ebből a léttel való játszadozásból! Hát nem ér semmit, ha elismerik és békén hagyják az embert?!

THOMAS Csak ezt ismételed most. - De nem tudok válaszolni neked, mert itt van ösztentsége!

ANSELM (*felbukkan az ablaknyílásban, mellig láthatóan*) Hogy aludt ma éjjel?

MARIA (*barátságatlanul*) Milyen szertartásosan kérdezi!

ANSELM Ugy kell aludnia, mint maga az anyaföld.

MARIA Olyan mélyen vagy mindig csak félszemmel? Hogy érti?

ANSELM Ugy képzelem, zöld hegyek koszorúja nő maga körül, mikor nyugodtan fekszik.

Kis zavart szünet támad

MARIA Thomas zavart, rettentő nyugtalan volt ma éjjel. (*Zavarba jön*)

Nem - vagyis - de hiszen végtére is miért ne mondhatna meg ilyesmit az ember?!

ANSELM (*ironikusán*) Hát persze, miért ne...? Ami van, azt mondjuk ki!

THOMAS Es mit gondolsz Josef felől?

MARIA Regine nyilván még meg sem mutatta neki a levelet.

ANSELM Nem. Még nem beszéltem Reginével.

THOMAS Nem lehet messze. Nagyon felizgatta a levél.

MARIA (*mivel Anselm mintha habozna, hogyne távozzék-e*) Ugyan, itt van nálam. A levél. Előbb persze olvassa el. (*Odaadja Anselmnek a levelet*)

Thomas egy darabig a hálószobában időzik, de az ajtó közben nyitva marad. Anselm azonnal félbehagyja az olvasást és Mariára mered

Olvassa hát.

ANSELM (*bemászik az ablakon a szobába*) Nem álmotda még soha, hogy valaki, akit gyöngéden és apróra ismert, álmában másvalakiként, idegenként lépett elébe, legparányibb gesztusáig gyötrő birtoklási vágytól égve?

MARIA Hogy ilyenkor mi történik, az olyan nyugtalanító, mint egy kupac avar, amely alatt rejtőzik valami, és bármelyik pillanatban felugorhat.

ANSELM Nos jó, Marfia; valamikor én a barátja voltam, mikor maga még Maria, a leány volt, most viszont a Thomas nevéen él, és én nem ugorhatok fel.

MARIA De közben folyton nézi magát a tükörben!

ANSELM (*találva*) Csak nem hiszi, hogy látom magam? Úristen, egy ilyen piszkofoltot a tükörben. A szem olyan kéz, amelyet soha életében meg nem mos az ember; így az a piszkos szokása támad, hogy mindent megfogdos. Ezt nem lehet megakadályozni. Néha szeretném kikezteni, hogy minden érintéstől megtisztulva csak a maga képét őrizze.

MARIA Istenem, istenem, Anselm!

ANSELM Nos igen, maga ezt nevetésgesnek tartja; mert maga szerint ez túlzás, amit kerül a jó szellemi ízlés. Ilyen fennhéjázó ör maga is. Hogy elsápadna ez az átszellemtől izlés, ha egyszer csak valóban izzó acélon sercenne föl a nedves szem? Es cseppenként csurogna ki?

MARIA Pfüj! Ne vájkáljon már megint ezekben az undorító képekben!

ANSELM (*hevesen*) Könyörtelenül megforgatnék egy kést a maga szívében is! Csak még egyszer visszahozhatnám a küszöbről. Ahol a nőknek le kell vetniük a fűzőjüket. A kölcsönzött „tartást”. A málhásállati belátást, amellyel mindent a hátukra vesznek, gyermeket és beteget, férjet és nemtörődöm gyilkolást a konyhában.

MARIA Most már igazán fogjon hozzá az olvasáshoz. Sokkal sürgősebb megbeszélnevalónk van.

ANSELM (*Marta határozottságától megenyhülve*) Ó, milyen nagyszerű, hogy soha nem tud meglepni. Mindig tudom előre, mit fog csinálni. Előtte érzem magamban mint fájdalomosan feszülő bimbót.

MARIA Hát persze, egy háziasszonyi elme néhány ötletét nem nehéz kitalálni!

ANSELM Nem akarok én szokatlan élményeket! A mindennapos emberi élmények a legmélyebbek, ha megszakítjuk őket a megszokástól. (*Halkan*) Ez az, amit Thomas nem tud. Es már maga sem ismeri magát. A befolyása összezsugorította.

MARIA Már választom magának erre: :szeretem Thomast.

ANSELM Nem kérdeszem, hogy szereti-e; erre nincs is semmilyen válasz!... (összeszedve magát) Döntse el, hogy amit most elmesélek magának, az-e. Egyszer meghatódtam - egy fűzfától. Egy tágas réten álltam, ahol rajtam kívül nem volt más, csak ez a fa. Es alig bírtam talpon maradni, mert ami olyan magányosan görcsbe rándult és összezecsomósodott ezekben az ágakban, ezt a hasonló retentő életáramot még melegen és puhán, vergődve magamban éreztem. Erre térdre vettem magam! (Egy pillanatig *hiába vára hatásra*) Ez a teljes élmény. A maga iránti is.

MARIA Anselm... az ilyen túlzások nem sokat érnek. Érezte ezt; de igazában még csak térdre sem vetette magát.

ANSELM Nem?...! Thomas tényleg összerombolt magában minden mélységet.

MARIA Csúnyán viselkedik velem és Reginével.

ANSELM Akit, mint magát, már nem dönt térdre semmi, ne rójon meg senkit! Újra meg újra mindent fel kellett áldoznom, amit elérhettem volna az életben. Mert bukdácsol, aki hisz. De mert csak addig él az ember, amíg hisz!!

MARIA (*aggódalmasan és nyugtalanul*) Olvassa már el azt a levelet; Thomas beszélni akar magával.

ANSELM Inkább elmondok magának még egy példát. Mikor szerzetes voltam -

MARIA Micsoda? Maga szerzetes volt?

ANSELM Csend!!! Ezt semmiképp sem szabad megtudnia Thomasnak!

MARIA De Anselm, maga most valami valótlan mesét mesél nekem.

ANSELM Magának sohasem fogok valótlan mesét mesélni. Kis-Ázsiában történt, Akuzsioz hegyén. A tengert láttam a cellám előtt, egy kis ablakon át, mely csak úgy, üveg nélkül volt a falba vágva -

MARIA (*elhárítóan*) Olvassa a levelet! Olvassa már!

Anselm nem akarja, de Thomas közeledése hallatszik, és Anselm a levele pillant

Mi mindent csinálhatott maga, mialatt mi itt ücsörögtünk. (*Újra hozzálatosságához*)

THOMAS (*belép*) Még nem értél a végére?

MARIA Olvassa csak el még egyszer

Anselm igyekszik elkapni Marfia pillantását, hogy elmélyítse az ebben a kis segítségben rejülő egyetértést, Marfia azonban kitér a tekintete elől. Anselm rosszkedvűen megvonja a vállát, aztán átfutja a levelet

Thomas ünnepséggel akarja fogadni Josefet, hogy még jobban felingerelje. De én nem akarom, hogy így viselkedjünk. Josef közeli rokonunk, ezt valahogy el kell simítani!

THOMAS (a maga látszólagos *játékos modorában*) Szeretném Anselmet hallani! (*Leül és Anselmet nézi.*)

Feszült szünet támad. Anselm, akit ez egyre jobban nyugtalanít, végül lassan felhéz a levélből; szeme mélyén szilárdan kitarva valamely szándéka mellett

ANSELM A leveled rontott el mindent.

THOMAS Tehát az én levelem. - De hiszen egyetértettél vele? MARIA Thomasnak kell így megpróbálnia, hogy jóvátegye a dolgot! ANSELM Nem, Thomas nem beszélhet Joseffel; azt nem engedem meg!

THOMAS (*fülelve*) Akkor hát te magad beszélsz vele? ANSELM (*eldobva a levelet*) Én nem tudok.

THOMAS Csakugyan. Te nem tudsz? (*Vizsgálódva nézi Marfát*)

MARIA Komolyan szó nélkül hagyná, amit Josef a szemére hányt?!

ANSELM Nem tudom, mit válaszoljak magának. Nem az az értelme, hogy csaló vagyok?

THOMAS De az.

ANSELM Es - nem vagyok az valóban? Nem csaló-e mindenki, aki birtokba akar venni - érti, ugye, mennyivel erőszakosabban, mintha csak a karjával tenné! - és meg akar győzni valakit, (*harsányan*) jól lehet senki sem lehet a kellős közepéig biztos a dolgában?!

MARTA (*kellően, miközben Thomas akaratlanul vizsgálja reakcióját*) Ez túlzékonyság!

ANSELM (*nyugtalanul válvá*) Magam se tudom, az volt-e a vágyam, hogy megmentsem Reginét vagy ártsak Josefnek. Néha olyan nagyok és önteltnek érzi magát az ember, mintha álmodná. Ma már bánom.

MARIA (*lenyűgözve*) Mit bánt meg, Anselm? Beszéljen, amíg nem késő!

ANSELM Nem tudom, mit válaszoljak Josefnek; minden jogosultság, amit a szívében érez valaki, roppant fertőző. Hagyjanak. MARIA Egyszóval, beszél vele.

ANSELM Az ember elkövet valamit, s az visszavonhatatlan. Széltáplát valakit, mint egy férget. A csizmája talpával. De egyszer csak fölemelkedik az a másik. Mint valami közlekedőedényben, egy idő múlva éppen olyan magasan áll bennünk az a másik ember, mint önmagában! Átáramlik belénk és helyhez szögezi! Csak annyi kell, hogy ne gondolkodjunk sekélyesen, (*mintha fenyegetnék*) és akkor feltárl a másik ember!

THOMAS (*aki feszülten figyelte a hatást Marfia arcán*) Akkor nincs más hátra, mint hűhó nélkül megtenni. amit mindenki tenne: némi kis gyakorlati nyomást kifejteni Josefre. Fogad az ember egy detektívet és egy jó ügyvédet; valamilyen fájón érzékeny pontot bizonyára Josefnél is fel lehet fedni.

MARIA (*rémülten*) Csak nem folyamodsz ilyen eszközökhöz?!

THOMAS Josef egyszer rám bízott valamit. Régen. Csak rá kellene szabadítanunk egy detektívet, hogy szimatolja ki alaposabban a körülményeket, és ha ártatlannak bizonyul is Josef lelke, (célzatosan) a tényeket össze lehet fűzni! A tények szívesen hazudtolják meg a lelkeket. Igaz, Anselm?

MARIA De hát ez aljasság lenne! Josef világeletében jó volt hozzád!

THOMAS Es én is hozzá, ahol csak tudtam! Most is őszintén hálás vagyok neki, és ugyanilyen szívesen cselekednék vele valami jót, ha más volna az alkalmom.

MARIA Nem ismerek rád. Ha nem te voltál mindig tisztességes ember, akkor igazán nem tudom, ki lett volna az.

THOMAS Kí? Anselm. Mert el fogja utasítani a detektívet.

MARIA Thomas, ez csak a túlfeszített idegállapot kitérése! Ezt te nem gondold komolyan! Hiszen úgy viselkedsz, mint egy gazember!

THOMAS Anselm, mi van ebben? Nem szabad illet tennem? Gazember vagyok? Olyan vagyok, hogy nem szabad illet tennem?

ANSELM Hiszen úgyis tudhatod, hogy Marfia véleményén vagyok!

Olyasmire ragadtatod magad, amiért nem vállalhatod a felelősséget.

THOMAS Egy detektív nem volna semmi egyéb, mint annak a jele, mennyi^a nincs közünk azokhoz az ostoba bonyodalmakhoz, amelyekből ő él. Akit nem érinthetnek, az igénybe veheti őket!

MARIA Thomas mindjárt ilyen szélsőséges!

ANSELM (*gúnyos szerénységgel*) O, talán igaza van. Akiben az Új Ember rejlik, abban természetesen nem tenghet túl a finomság. THOMAS Te nem tudnád megtenni?

MARIA Thomas, ha te meg tudod, akkor csakugyan nincs benned farknyi emberi érzés sem!

THOMAS (*mosolyogva, tréfás hangon, de ez csak erőltetve sikerül*) Anselm, ha tehát kettőnk egyikének gazembernek kellene bizonyulnia ebben az ügyben, te nem lehetsz az! (*Hogy el ne veszítse önuralmát, sietve el a szomszéd szobába; az ajtó nyitva marad*) ANSELM A reformátornak valószínűleg érzéketlennek kell lennie: aki száznolcvan fokkal meg akarja fordítani a világot, azt nem fűzhetik hozzá bensőségesebb szálak, csak gondolatok.

MARIA De hiszen maga éppen azért utazott ide, hogy újra együtt lehessen vele!

ANSELM Es akkor eljön az az idő, mikor magamat tagadom meg. Mikor ki kell tényleg magam - mint a szöcskének, amely a fogva tartott lábát otthagyja egy erősebb lény kezében.

MARIA Nem értem magát.

ANSELMNI (*mosolyogva*) Félek.

MARTA Ezek csak szavak.

ANSELM (*komolyan*) Csakugyan félek.

MARIA Szavak!

ANSELM Félek mindenkitől, akit nem tudok lekenyerezni azzal, hogy higgyen bennem, akiről úgy érzem, hogy nem adok neki semmit, sőt, elveszek tőle valamit.

MARTA De hát mit akar most?

ANSELM Hiszen már nemis tudhatom. Thomas nem engedi meg, hogy magamhoz térjek.

MARIA Azt akarom, hogy beszéljen Thomasszal. Végte ré is férfi!

ANSELM Nem tudom, milyennek képzel maga egy férfit. Nem az erőjele, ha valakit soha nem fog el a gyengeség. Nem bírom!

MARTA A vége az, hogy tényleg fél Joseftől? Hogy egyszerűen félnék?

ANSELM Igen. Ha nem keltek érzés és ezért magam sem tudok érezni, iszonyatosan félnék vagyok. túlvilágian félnék.

MARIA (*gúnyosan*) Es ha érez?

ANSELM Oltsa ki a cigarettáját a tenyeremen.

MARIA Az jobban fájna magáram, mint amennyit kibír egy ilyen érzékeny férfi.

ANSELM Ha lassan csinálja, akkor fáj. (*Megfogja Marfia csuklóját*)

MARTA Mi jut eszébe?! (*Dulakodnak*) Engedjen el! Úgyis elenged az utolsó pillanatban... Ne vágjon ilyen képet! Én nem vagyok félnék... Nem, maga nem olyan erős. Ne, elég, tréfának ennyi elég!

ANSELM (*birkózás közben*) Téved, ha azt hiszi, hogy jólékv vagyok. Vagy gyáva szívgyengeségből. (*Marfia ellenállását megtörve az aszszonyi cigarettájának izzó paraszát a kézzel együtt saját tenyeréhez nyomja. Arc kifejezése szinte fanatikus és érzékeny eksztatikus, ami*

Marfát felháborodásra és haragra gerjeszti. Utána tréfálkozásos próbálkozva) Látja, ha muszáj, beleugrom én a tűzbe.

MARIA Hogy lehet valaki ilyen!

ANSELM (néhány parázsdarabkát lassan lerázza a kezéről és a ruhájáról) Hogy lehet valaki ilyen? Hát nem vagyok valami jó lélek.

THOMAS (most már teljesen felöltözve visszatér a hálószobából és észreveszi, hogy történt valami) Mi az? Történt valami köztetek?

Csend

Talán nem tudhatom?

MARIA (durcásan mindkét férfit) Nem értem, hogy hogy nem tudtok kilábalni ebből a helyzetből.

THOMAS Ami a detektívet illeti, maradtok a közös elutasításnál?

Marfa vállat von

THOMAS Ó, gondoltam. (Egy pillanatig tehetetlenül áll a másik kettő előtt, el akar menni, de aztán visszafordul. Anselmet nézi) Hiszen csak rád kell néznem, és máris tudom: ez nem te vagy! Anselm, ültünk együtt, mint régen, fél éjszakán át, s nem éreztük, hogy múlik az idő. Es egyetértéssel velem. Beleegyeztél a detektívbe is!

Akaratlanul is rövid kínos szünet támad

MARIA (mintha csodálkoznék, hogy ezt nem mondta ki mindjárt) De hiszen meg is változtathatja az ember a véleményét.

ANSELM Nekem támadt és rábeszél! (Leplezetlen utálkozással) De én nem bírom ki sokáig az olyan világot, amely csupa elitelés és leki-csinylés!

THOMAS Megmondjam, mit rejtegetsz emögött? Mint aki az egyik hiányzó ujját dugdosza? Hiszen a te életed egy csödtömeg! Hogy is lehetne másként!

ANSELM (hevesen és gúnyosan Mariához) Mindig a gondolatai között élt. Korlátlan uralkodó a maga papírbirodalmában! Az ilyesmi ropant önbizalom- és önkénytelenséget ad. Aki viszont emberekbe ütközik, az összehúzza magát, és szerény lesz.

THOMAS Anselm! Kitalálta Josef, amit a levelében ír? Vagy tényleg én sugalltam neki?

Egymásra néznek

ANSELM Természetesen kitalálta.

THOMAS (hevesen és türelmetlenül) Nem vagyok rá kíváncsi, milyen leleplezésekkel fenyegetőzik! Bármilyei lehetségesnek tartok! MARIA (tiltakozva) Thomas!

THOMAS (elvágyva az ellentmondást. Mintha fel akarná szólítani Anselmet, hogy tegyen vallomást) Vannak emberek, akik mindig csak az fogják tudni, mi lehetne, míg mások detektív módjára azt tudják, hogy mi van. Akik valami mozgó dolgot rejtegetnek, míg a többiek szilárdak. Sejtelmét annak, hogy lehetnének ők mások. Valam iránytalan érzést, mely vonzalmak és ellenszenvak nélkül kóvályog a világ szokásai és keresgélei között. Honvágyat hon nélkül. A: ilyesmi mindent lehetővé tesz!

MARIA Ezek már megint csak elméletek!

ANSELM Igen, ezek elméletek. Meglelte a helyes szót. De milyen szörnyű az, mikor elméletek ártják bele magukat életbe és halálba. (Ide geszen újra kézbe veszi a levelet)

THOMAS (keserűen, vádlón, egyre szenvedélyesebben) Jó, elméletek. Mikor fiatalok voltunk, mi is elméleteket gyártottunk. Mikor fiatalok voltunk, tudtuk, hogy mindaz, amiért az öregek „komolyan” élnek és halnak, ódszi szellemű és rettentően unalmas. Hogy nincs olyar erény és nincs olyan bűn, amely emberi kalandosság dolgában vetekedhetne egy elliptikus integrállal vagy egy repülőgéppel. Mikor fiatalok voltunk, tudtuk, hogy ami valóban megtörténik, az teljesen lényegtelen ahhoz képest, ami megtörténhetne. Hogy az emberiség egész haladása abban rejlik, ami nem történik meg. Hanem elgondolják; a bizonytalanságában, a tűzében. Mikor fiatalok voltunk, úgs éreztük: a szenvedélyes emberekben egyáltalán nem valamilyer érzés működik, hanem alaktalan, csupasz erőviharok dúlnak!!

ANSELM (színtén izgatottan) Igen; és ma egyszerűen tudom, hogy ez ifjonti tévedés volt. Fák ezek, de a szél nem rázza őket. Semmi egyét nem hiányzik ezekből a gondolatokból, csak a megismerésnek az s csekély alázata, miszerint végeredményben minden gondolat hamis és ezért kell hinni őket; mégpedig melegvérű embereknek!

THOMAS A te alázatod, Anselm! A te alázatod! Anselm, Anselm!

ANSELM De te megtanultad-e valaha is, hogy mi az?

THOMAS Alázat az az, hogy az ember utolsó akar lenni, az első hátulról! (Izgalmában felnevet) Hiszen nem a te alázatodról és emberszeretetről ír-e Josef is?! Kitalálta ezt Josef?

ANSELM Igazságtalan! Josef igazságtalan! De még ebben is ember!

THOMAS Es szereted-e igazán Reginét? Vagy hagyod, hogy eleméssze a Josef miatti bizonytalanság, és te csak szipolyozod!?

MARIA Igen, Anselm, ebben van némi igazság.

THOMAS (még egyszer megpróbálva hatni Anselmre) Anselm! Var benned valami, aminek senki nem ad semmit. Aminek nem adha! senki semmit. Füttyöl az emberszeretetre, mint a haldokló lélegzet-

vétele. Mindenben van ilyen. És van benned valami, ami mások után kiált. Legyen az akár nem embertárs! Megőrizni valami félelmet, jogtalanságot, de valahol minden más mögött. Mert végül is mit értünk el? Minta majom a kővel a kezében, azon töprengtünk a dolgozószobában, hogy lehet legjobban feltörni a diót. Hozzáférközni a megoldáshoz egyetlen olyan kérdés nélkül, amely emberi üdvösségünkre vonatkozna. Vagy herélten, mint te, az agyunkból kergete női ötlet csináltunk, amely odanyomakszik mindenhez, ami kemény. Könnyű kibírni mindezt, Anselm, amíg az ifjúság nem gondol a halálra. Később pedig olyan rövidlejárátú váltókkal segít magán az ember, mint mű és siker. De csak még később eszméi rá, hogy nincs soha három vagy négy, vagy tizenkét óra, hanem némán emelkednek és süllyednek körülötted a csillagok! Es első ízben veszed észre, hogy mint az árapály, eszerint működik valami benned, anélkül, hogy tudnál róla. Es az aszkéta kötelet hurkol a szívére, a másik végét pedig a legnagyobb csillagra, amelyet éjjelenként lát, és így bilin-cseli meg magát. A detektívember viszont a nyomokra szögezi a tekintetét, és ezért nem kell fölemelnie. De én? Este? Ha őszinte vagy, annak ellenére, hogy Maria hallgat bennünket? Anselm, egy: bolond, kettő: új emberiség! (Kimerültségében szünetet tart)

MARIA (aki színtén elkészült a toalettéjével, felderülve) De ti ketten vagytok bolondok! Most látom csak, hová ragadtattátok magatokat. Váltottatok egy szót is Josef ról!

Mindkét férfi ámulva fordul feléje, mintha egy másik világból érkezne hozzájuk a hang

(Nevetve) Anselm egészen megszeppent. Pedig ha meghányja-veti a dolgot Thomasszal, lemond ő a szimbolikus detektívjéről!

THOMAS (még egészen értetlenül) Hogyne mondanék le róla.

MARIA (folytatva) Es Anselm megégette magát; Anselmnek fájdalmi vannak; gyorsan teszek rá valami hűsítőt. (Kötést kezd rögtönözni) Menj csak előre, majd utána megy, azonnal indul utána a szobádba.

ANSELM (kényszeredett engedékenységgel) De hiszen éppen az a veszedelmes benne, hogy mindenkit mindenre rábeszél.

THOMAS Úgy legyen, Anselm? (Kérdőn néz rá, Anselm pedig erőlteti magát, hogy jelét adja beleegyezésének. Mégis bizonytalanul és keserűen) Meglegyen? Várni fogok. Mariának csak nem okozol csalódást. (El)

ANSELM (alighogy távozott Thomas a szobából, elvonja Mariától a kezét, amelyen még sincsen kész a kötés) Nem megyek el hozzá.

MARIA Mit mond?

ANSELM Hogy természetesen nem megyek el hozzá.

MARIA Egy szót sem váltok többé magával.

ANSELM (nemtörődőmül) Mindig mindent jobban tudott már kislefőkö-runk óta. De nem akartam neki válaszolni! Hiszen nem kell neki válaszolnom! (Ujjongva) Nem kell, Maria! Nem kell. Behunyhatom a szemem, befoghatom a fülem, elsötétíthetek minden nyílást, míg semmit sem látok többé abból, amit tudok: odakinn pedig dűbörög és zakatol a nagy páncélszekerénytörő a maga két feszítővasával, az ésszel és a göggel! (Mivel Maria elutasító arcot vág és nem felel) Előbb utazom el, mint hogy beereszsem őt!

MARIA Utazzon el! Az lesz a legjobb.

ANSELM Jöjjön velem!

MARIA Tessék?

ANSELM Jöjjön el velem.

MARIA (először nem jut szóhoz, aztán) De hiszen maga megőrült; mit képzelsz?

ANSELM (hagyja, hogy elteli egy kis idő, aztán megváltozott hangon) Természetesen tévesen érti ezt a javaslatomat; arra gondoltam.

MARIA Egyáltalán nem értem. Azért maradtam itt, mert rendet akarok teremteni. Ha tehát van még valami mondanivalója, mondja el; megsérteni csak nem akar.

ANSELM Nem tudom, megsértsem-e ezzel: én sokkal jobban szeretem Thomast, mint maga. Mert én sokkal jobban hasonlítok rá. A zuhanással, amit most átél, csak engem utánoz. Es ha ellenséges vagyok, talán csak azért, mert féltem magamat. Maga azonban hasztalan szenved miatta, csak nem valjja be magának.

MARTA á szenved! Ez az erős ember, aki mindig tudta, mit akar, nem biztos többé magában.

ANSELM (féltekenyen) Mindent tud Thomas, csak szenvedni nem!

MARTA Félelmetes nézni és sehogyan sem tudni segíteni rajta.

ANSELM Tudna rajta segíteni.

MARTA Én? Ugyan, Anselm, ezt nem jól látja! Egy kukkot sem értek ezekből az embertelen eszmékből.

ANSELM Van egy eszköz.

MARTA Nos, akkor mondja máris.

ANSELM Már megmondtam.

MARIA (kis szünet után) De hát ezek ábrándok; ez képzelődés.

Szünet

ANSELM Azt hiszi, elvitatom én Thomas fölényét, nem érzem én fogyatékosnak a magam elméjét az övéhez képest?

MARTA Azt mondják, azért kellett otthagynia az egyetemet, mert botrányai voltak.

ANSELM Lehetetlenné tettem magam. Talán az inkvizíció századában kellett volna élnem. Ha más véleményen van valaki, rám vigyorog a bestialitás, fogát csattogtatva. Akinek van hozzá szeme, meglátja mögötte a vízbefülők arcátlan eltökéltségét, hogy helyet vívjanak ki maguknak a mentőcsónakban.

MARIA De hát akkor is tudni kell különböző véleményen lenni!

ANSELM Lehet, hogy csak buta vagyok hozzá. Ugyan, Maria, hiszen mi mind a ketten buták vagyunk óhozza képest. Nekem érzem kell, hogy a végsőt, a döntőt jelentem valakinek. Különbösen úgy érzem, félrelöktek. Thomas elvan az emberek nélkül, de ismerje be: micsoda szörnyetegség!

MARTA Ebben talán van némi igaz; Thomasban van valami embertelen, mondtam is neki sokszor.

ANSELM *(lecsapva erre a témára)* Mindent lelkicsinyel. Csak a magasba emelt kő erejében bízok: ilyen természetű ugyanis eszének az ereje; ilyen ész uralja ma a világot. Az emberi arcok közötti erőket, a fecskék köztieket össze, a bizonyíthatatlan erőket, a melegség, a pirulás erőit, az egyazon istállóba zárt lovak közti erőket, a barátságos vagy ellenséges együttléti erőit, ezeket - ismeri talán, *(gúnyosan)* persze hogy ismeri őket. De az olyan igazságokban, amelyeket csak a megrendülés pillanataiban lehet megérteni, és amelyek szikraként pattannak ki két ember között, azokban nem bízok meg.

MARIA Nagyon jól értem, mire gondol. Mégis van valami abban, amit mond, ami rögtön szertefoszlik, ha szó szerint akarja érteni az ember. Valami irreális. Valami hiteltelen.

ANSELM Es éppen magából sugáranak elragadón az ilyen erők! Testének minden egyes mozdulatát ezek működtetik, és minden egyes gesztusa ezeket árasztja. Túlzás nélkül mondom, Maria, néha úgy előntenek, hogy attól félek, tagjaim és arcvonásaim akaratom ellenére a maga mozdulatait fogják utánozni, mint a vízivények, amelyek egy vízfolyás fenekén hajladoznak.

MARIA De hisz ezek túlzások!

ANSELM A legtermészetesebbek. Maga az emberi természet! Ne szállítsa le magát! Tudjádól, semmit sem az eszével fog fel az ember, még egy kő mozdulatlan helyzetét sere, hanem mindent csakis szeretettel. Valamilyen névtelen megközelítési állapotban és rokonulási fokon. Amiből ez a férfi-nő viszony csak egy túlbecsült egyedi eset. De Thomas ezt elfeledtette magával. Vallja csak be, hogy megbénítja a nyomása. Hiszen mit jelentenek magának az ő fogalmai és töprengései!

MARIA O, mindig ösztönzőek és becsesek!

ANSELM Igazán? De maga mélyebben kötődik az emberekhez és dolgokhoz, mint ő. Hiszen tudom, milyen volt egykor!

MARIA Azok ifjúkori badarságok voltak.

ANSELM Thomas nem tűrte magában ezeket az erőket, ahogy semmiféle erőt nem tűr a magáé mellett. Most hiányzanak neki. Ez az ő katasztrófája; az a gyánul, hogy ezt már ő maga is sejtí.

MARTA De hát mit akar tulajdonképpen?!

ANSELM Mi van abban, ha egyszer csak elmegy innen Reginével és velem?

MARIA De mi értelme volna?

ANSELM Titokban. Egy ilyen hirtelen lökés tudná csak megrázkódtatni és arra készíteni, hogy magába szálljon. Különbön tönkretesz magát.

MARIA De mit szólna hozzá Regine? Hiszen ő mielőbb rendet és házasságot szeretne!

ANSELM Marfia, neki nem szabad semmilyen ellenvetést tennie! Bizalmasan el kell árulnom még valamit magának: soha nem ígértem mást Reginének, mint barátságot.

MARTA De hát akkor mivégre történik itt minden?! Szó volt egyáltalán valaha másról?

ANSELM Segíteni akartam rajta! Tudja, miért nevez engem Josef csalónak? Mert nem érti, hogy segítettem Reginének megszabadulnia tőle, pedig nem szeretem őt a szónak ebben a szoros és mindennapos értelmében.

MARIA De hisz azt is mondja: Putifárné!

ANSELM Mert valahogy kislepeülte ezt. De én csak élni akartam meghatározni újra Reginét, érzéseket ébreszteni benne, súlyokat rakni rá; hogy kiszabadítsam a körülötte keletkezett, kísérteties légűres térből.

MARIA De ez a Johannes-história, ez agyrem csak igazán, nem?

ANSELM Éppen ezért nevez Thomas is csalónak. Meg kell hát vallanom magának is. Elnéztem, hogy védj meg magam! Regine hajlamos volt rá, hogy félreértsen; annyira tönkrement. En azonban irítottam attól, hogy az emberi kapcsolat újból ilyen görcsbe ránduljon: ezért volt szükségem rá, hogy Johannes-szel eltereljem a figyelmét. Akárki volt is Johannes, nem én voltam!

MARIA Rettenetes, mit művel maga itt!

ANSELM Talán gyengeség volt részemről. Én ezt a históriát már kétszen találtam; úgy érintkezett Regine a halottjával, mint egy eleven védőszenttel. Aki semmitől sem óvta meg; semmitől sem! Regine végtére is olyan ember, akinek nincs semmiféle igazi kapcsolata más emberekkel. Érzései a fejében fészkelnek, mint Thomasnak. Az ilyen emberek minden téren túlzóak. Meghatott aztán bizonyára e hazugság szegény gyámoltalansága is. De éppen erről a morfiúm-készítményről akartam nagyon óvatosan leszoktatni, akkor avatko-

zott be Thomas. Házasság, levél Josefnek, detektív; felmérheti, mit művelt.

MARIA Még egyáltalán nem értek egyet magával mindenben, Anselm, de azért most már kezdek gyanítani bizonyos összefüggéseket dolgok között, amiket eddig nem értettem.

ANSELM Thomas ebben az ügyben az a könyörtelen észember, aki el-

len Josef személyében harcol; csakis Josef személyében!

MARIA Valóban, nem jár messze az igazságtól; kicsit igaza van... Valami értelmesebb kellene csinálni, ami visszafordíthatná... Es maga csakugyan volt kolostorban?

ANSELM Miért kérí? Igen, voltam.

MARTA Azért, Anselm, mert magának mindig csak az igazat szabad mondania nekem! Tönkre megyek, ha most nem a teljes igazság uralkodik mindnyájunk között!

ANSELM Marfia, még ha akarnék, sem tudnék hazudni magának; hiszen gyónok, nem látja?!

MARIA Mégiscsak beszélnie kell vele.

ANSELM Azt nem tudok. Megértésre sóvárgóhoz lehajolni tudok; de Thomasszal beszélni nem. Hiszen maga mindent továbbadhat neki. Nem tudná elmondani neki, m ről beszélünk?! Vagy erejüket vesztenék a szavak a maga szája és az ő füle között?! - Titokban és meglepetésszerűen távoznia kell innen. Thomas keresi magát. A hely, ahová döntése utasította, üres. Maga magánál van. Ez az egyetlen, ami jó útra térítheti!

MARIA Tudja-e, hogy az a veszély fenyegeti: rossz ember lesz magából? Valami jót akar, de nem ismer aggályokat az eszközök megválasztásában.

ANSELM De mit jelent az, válogatni az eszközök között, mikor úgyis érzem már, hogy legbenső erői révén rátalál a megfelelőre; azt jelentené, mint pisztollyal löni a napra. Ugyan, Maria, én kevesebb vagyok a rossz emberről is; tudós, aki elveszítette a tudományosságát, és olyan ember, aki minduntalan melléfogott az eszközök válogatásakor. Csak maga segíthet rajtunk.

MARIA Anselm, erről még beszélünk kell. Reginéről is. De megígéri, hogy utána beszél Thomasszal? *(Mivel Anselm hallgat)* O, igen, persze hogy megígéri! Jöjjön, akkor kimegyünk most még a parkba. *(Mivel Anselm a másik ajtó felé fordul)* Nem arra körbe, erre *(a hálószoba felé mutat)* sokkal közelebb van. De hunyja be a szemét, nagy a rendetlenség. Ugy gondolom, ha kibeszélgetjük magunkat, az igazán segíthetne Thomason.

ANSELM *(visszafojtott dühvel és gonoszággal)* De inkább azt szeretném, hogy másszon ki az ablakon! Nem akar erre kimenni?! Össze kellene húzódkodnia és gömbölyödni s fölszednie a szoknyáját, úgyhogy meg se lehessen már érteni magát; mint valami balesetnél! De maga túl szép ahhoz, hogy ilyet merjen tenni.

MARIA Már megint mi jut az eszébe?

ANSELM Hogy ott aludt éveken át!

MARIA Ostobaság! Hunyja be a szemét! Nyújtsa a kezét! *(El)*

Egy pillanatra üresen marad a színpad

REGINE *(belépve)* Ha igazán úgy gondolja, akkor erre; itt nem fog zavarni bennünket senki.

MERTENS KISASSZONY O, tudom én. alig-alig tartja lehetségesnek, hogy egy idegen férfit ajándékozzon meg a bizalmával. Ki értené meg jobban kegyedet, mint ért?! Tudom, mit jelent az, ha bezárkózik valaki a bensője legmélyébe mint kegyed, a legfinomabb szent!

REGINE Thomas mintha valami detektívről beszélt volna...? Én az ilyet ki nem állhatom!

MERTENS KISASSZONY Nem, hát az természetesen nem helyes

Thomas doktor részéről; rideg ötleteinek egyike! Majd meglátja!

REGINE Megállapítani! Megfigyelni! Mit akarnak ezzel elérni?! Olyan ostobaság ez.

MERTENS KISASSZONY De talán segíthet az a férfi: határozottan kegyeddel kívánt beszélni. *(Kiint a nyitott ajtón)* Ha kicsit közönséges is a külleme, az ábrázata nem ellenszenves. Magukra hagyom kegyedeket.

Bebocsátja Stadert, ő maga visszavonul. Stader közelebb lép, minden szervével a helyiséget szimatolva. Csinos fiú volt valamikor, most derék ember. Ruházata egy tehetős tudós korrektségét utánozza, kivéve a kis fekete művésznyakraválót. Belépésekor mogorva, öreges arcki-fejezést ölt, és megigazítja nagy kék szemüvegét, mintha épp az imént tette volna föl

REGINE Önt... valami iroda... küldi? Foglaljon helyet.

Leülnek. Stader közben tétozódik és a torkát köszörüli. Mivel nem sikerül a kívánt irányba terelnie Regine figyelmét, leveszi a szemüvegét és természetesen arcot vág

STADER Mennyire hatásosak még mindig ezek a régmódi, túlhaladott eszközök! Egy szemüveg, egy kis ügyeskedés a fizimiskával, és ennyi már elég is egyszerű esetekre! Nem ismert fel tehát.

REGINE Még mindig nem tudom...? *(Vizsgálja a férfit, annak lassanként széles vigyor terül szét az arcán)* Hogy érti...?

STADER Nem emlékszik?

REGINE N... nem. Ja, igen. Inas volt nálunk?

STADER (*a torkát köszörül*) Nos, igen; inas *voltam*... Stader vagyok, Ferdinand Stader, ...Ferdinand? De a szabaddiómban már akkor is valami jobbféle, énekes és költő.

REGINE Tudom. Éjjelente vendéglőkben lépett fel, habár ez tulajdonképpen tilos volt. Ez tetszett nekem.

STADER És milyen gyakran lehelt csókot a hajamba és mondta, hogy te ...

REGINE Ne viselkedjék ízléstelenül!

STADER Ízléstelenül? A fogaival és mind a tíz ujjával marta hajamba és mondta, hogy te en-, te en-; úristen, nemrég még tudtam és most elfelejtettem! Valami zseni volt.

REGINE Te *ingénu*. Istenem! (*Arca elé kapja a kezét*) Szembe tudnám ma köpni magam érte!

STADER Nyugodjon meg. Igaz, súlyos igazságtalanságot követett el ellenem, mikor csak úgy egyszerűen... no igen, kihajított, ezt akartam mondani. Nem tudtam, hogy finom hölgyek ilyenek is lehetnek. De nem neheztek magára. Mert ezáltal lököt ki az igazság útjára. Es az igazságnak köszönhetően felemelkedésem! Ugyanis nem ítélt meg tévesen, és szava, miszerint zseni vagyok, elkísért és erősített; ma már nem megy vele semmire, ha visszavonja. Soha nem csak inas voltam, utána pedig az többé már nemis voltam. Voltam el-lenben sok mindenféle más. Preparátor, zongorista, párbajsegéd, fotográfus, sőt még sintér is; sokoldalú ember voltam már akkor is, mikor még nem fedeztem föl igazi hivatásomat. Es meg kell mondanom, a kutatói szigorúságon kívül szükség van hozzá némi művész-vénára is; mára tulajdonosa lettem a legnagyobb újkori nyomozóin-tézetnek.

REGINE Nyomozóintézetnek?

STADER Detektívirodának.

REGINE Pénzt akar?! Mennyit? Nincs pénzem.

STADER (*méltósággal*) Kérem, tekintsen rám úgy, mint aki lovagias ügyekben áll magával szemközt! Csupán egy szívességre akartam megkérni. (Leereszkedő *gyengédséggel kijavítva tévedését*) Nem is arra; hiszen maga mindmáig nem változott. Intézetem a jelenkor legnagyobb és legkorszerűbb nyomozóintézete: Newton, Galilei & Stader. Régebben Árgusnak nevezték volna az ilyesmit; de mivel én tudom, mit köszönhetek az újkori tudománynak, felvettem két alapítójának nevét a cégem nevébe.

REGINE (*nem igazodik el*) Szóval akkor maga volna az a detektív, aki-ről Thomas unokafivérem beszélt?

STADER Kicsoda? - Ki az a Thomas?!

REGINE Az unokafivérem, Thomas doktor - nos hát, végtére is az e házában van! Ó beszélt arról, hogy hívatni akar egy detektívet.

STADER (*nagyon nyugtalanul*) Férje őexcellenciája és bizonyos Anselm Mornas doktor ügyében?

REGINE Hát nyilván!

STADER (*végletes érzelmi felindulással*) Fogadott egy detektívet! És nem engem! Meg vagyok semmisülve!

REGINE De hisz nem tudom biztosan, valóban megtette-e.

STADER Még nem biztos?! Azonnal közben kell járnia, hogy beszélhessek vele. En őexcellenciája detektívje vagyok; de eladom nek összes titkomat, neki ajándékozom őket, ha meghallgat! Azonnal legmelegebben jóindulatába kell ajánlania!

REGINE De az lehetetlen.

STADER Lehetetlen? Úgy érti, őmiatta? Ami volt, az elmúlt. Egy férfinak nagyobbak az érdekei! Hallgasson meg: intézetem a tudomány újkori eszközeivel dolgozik. Grafologikával, pathografikával, öröklött terheltséggel, valószínűség-számítással, statisztikával, pszichozsónalizissal, kísérleti pszichológiával és így tovább. Feltárjuk a tett tudományos elemeit; ugyanis minden, ami a világon történik, törvények szerint történik. Örök törvények szerint! Rajtuk alapszik intézetem hírneve. Számtalan ifjú tudós és diák dolgozik szolgálatomban. Egy-egy esetnek nem az idétlen részleteire vagyok kíváncsi; a vizsgált személy törvényszerű meghatározó összetevőivel ismertetek meg embereim, és máris tudom, az adott körülmények között mit tet az illető - bizonyosan! Érti már? A modern tudomány és detektívika egyre szűkebbre szorítja a véletlen, a rendhagyó, az állítólág személyes mozzanatok körét. Nincsen véletlen! Nincsenek tények! Igenis Kizárólag - tudományos összefüggések vannak.

Nos igen, ez lett a maga „kis nápolyi”-jából, „utcai bárd”-jából. Férjeura őexcellenciája, nem tudván ellenállni annak a renkívüli jóhírnévnek, melyet intézményünk a szakma egész területén élvez, megbízásával tisztelt meg bennünket. Szívügyem, hogy egy ilyer magas állású tudományos személyiséget kielégítsek szolgálataim-mal: itt az írásos elaborátum. (*Büszkén egy vastag mappára mutat amelyet nem ad ki a kezéből*)

REGINE Elaborátum? Csak nem azt akarja mondani? Kiről?!

STADER Az ecsetelt újkori eszközök mellett használunk természetesen nyomozókat, vesztegetést, nőket, alkoholt, cselédeket, rablást, egyszerűen a detektívtudománynak úgymond, klasszikus eszközeit, Akarja látni? (*Kinyitja a mappáját*) Ezt a levelezőlapot itta doktor Anselm Mornas írta a szabójának, és egy téli öltöny megrendeléséről szól. Vegye figyelembe, hogy a levelezőlapot nyilvánvalóan augusz-

tusban írta. Bizonyítja ezt a postai pecsét dátuma, valamint az a körülmény, hogy itt tiszta és közvetlen, úgynevezett célorientálásról van szó, ahol is nem volna hasznos a szabó félrevezetése.

REGINE (egész *kábultan*) Ezt nem értem, de mire lehet ebből következtetni?!

STADER Ó...! Egy téli öltöny megrendelése augusztusban, az jelenthet előrelátást; takarékoságot, mert nyáron olcsóbbak a téli anyagok; sikk hiányát, ugyanis még nem kapni a majdnai divatos téli anyagokat; negyedszer pedig titkos szándékot. Doktor Mornas se nem pedánsul gondoskodó, se nem takarékos, sikknek sincs híján; mi marad hát? A titok. Ime, előtűnk máris az egész ember! - A tartalom elemzésével egybevév az írásé. Nézze csak ezt a felfelé törő hurkolást: kalandvágy. Ezt a lelapult „u”-t: titkos szenvedélyek. O, nagy élvezet, mikor ilyen játszói könnyedséggel kiteríthetjük magunk előtt egy ember titkolt lényét! Itt, nézze csak ezt az árnyékos vonást: öngyilkossági gondolat! Es akkor még ezek a szinte elbujó középbetűk: vándoröszön; olyan ember írása ez, aki időnként eltűnik, és azt a hírt hinti el, hogy meghalni megy. Azon fenn sem akadok, hogy a „szövet” szót úgy írja, hogy „szörzet”-nek is lehetne olvasni, anélkül is tudom, hogy életösztöne virul: lám csak, ezek a meredeken fel-szökő szállkás vonások! Summa summárum úgy érzi, hogy nem élhet a nélkül a személy nélkül, akivel télen ebben az öltönyben fog találkozni.

REGINE Es ismeri már?

STADER Magáról van szó!

REGINE Honnan tudhatná ezt maga!

STADER Nos, mint őexcellenciájának megbízottja csak tudni fogom, mikor jött Anselm doktor első ízben a házba. (*Karórájára néz*) De fogytán az időm, nézze csak meg még ezt a dokumentumot.

REGINE Hiszen ez az én írásom!

STADER De mennyire. Annak idején emlékül vittem magammal, ez a maga háztartási könyve volt.

REGINE Mit olvas ki belőle?

STADER Magam vettem vizsgálat alá. Ebben az esetben, el kell ismerem, az összes tudományos támpont sem eredményezett többet, mint amit már tudtam. (*Miközben lapoz*) Szívtelen. Sokáig alszik. Esztelen. Egysszóval (*kimért, sokáig tartogatott diadalmaszkóval*) tudományos szemszögből nézve egyáltalán nem teljes értékű személy. És...! (*Végre megtalálta a keresett helyet, és óvatosan odatarja eléje, úgy, hogy Regine ki ne téphesse a kezéből a könyvet*) Es itt az olvasható, hogy „Ferdinand” és mellette: „kettőspont kis nápolyi”. És itt: „Johannes, mikor jössz vissza végre?!”

REGINE Adja vissza.

STADER Hogy képzei. (*Nyájasan*) Igaz is, mondja csak, az előbb kicsit hallgatóztam, nem sok alkalom volt rá, de a társaságában lévő hölgy azt kiáltotta: „kegyed szent”. Csakugyan csinálja ezt még mindig? Ugyanis ezt mesélte már nekem is: nekem szóló szerelme a boldogult Johannes urat illette, és engem bizonyos fokig csak úgy, mint amikor valakit távollétében, egy helyettesel esketnek össze. Ez akkor végtelenül imponált nekem. Ártatlan voltam - bocsásson meg, hogy nevetek; nekem meséli ezt, a későbbi Newton & Stadernek - és én elhittem magának. De szép is volt ez a képzelgés, és később ez tett pszichológussá. Csakhogy: az efféle szokatlan dolgot nem éri föl bárki ésszel. Es ha túl gyakran ismétli és teljesen méltatlan egyének férnek hozzá az aktákhoz: nagy kellemetlenségei lesznek! Tudja egyébként, hogy jelenlegi vőlegénye nős, és a feleségétől nem akar elválni, hogy ne kelljen magát feleségül vennie?

REGINE (*aki időközben összeszedte magát*) Tudom.

STADER Ezt eredményezte ugyanis ennek a levének az elemzése, amelyet törvényes feleségéhez írt - amennyiben le van írva benne.

REGINE Szeretném látni, mutassa.

STADER (*visszateszi az íratáskába, és azt gondosan bezárja*). Eltépné.

REGINE Azt a megbízást kapta tehát, hogy kémeljen ki?

STADER Őexcellenciája, a professzor úr és én, mindketten a magunk módján, férfieink kezdete óta az igazságot szolgáljuk!

REGINE (*feláll*) Maga egy szélhámos! Nem tud maga semmit! Nem is ismerem. Soha nem is ismertem! Bármikor megesküszöm rá. STADER

Korántsem mutattam meg magának mindent, van még egészen más anyagom is. Nem veszített el semmit?

REGINE Mit veszítettem volna el?

STADER Egy jegyzetfüzetet például? Egy picike, sárga könyvecskét; abban jegyezte föl a maga és Anselm doktor élettörténetét. REGINE De hiszen az nálam van - !

STADER Nem, az nincs már magánál.

REGINE Beletettem a bőröndbe, egész határozottan tudom.

STADER Az lehet. Csakhogy egyáltalán nemcsak az egyszerű alkatok között, a legjobb társaságban is akad... nem mondhatok többet, mint hogy tudomány körökben is akadnak alanyok! - De hagyjuk ezt. Nézze csak, ezeket az indulatkitöréseket, ugye, ismerjük már. Nem sértett meg.

REGINE (*aki döntésre határozta el magát*) Jó, hagyjuk ezt!! STADER Az igazságot mindig támadják, de az fölötté álla támadások-nak.

REGINE Ha ez az igazság, akkor az egy szörnyűséges, mocskos emberi csapda... Nézem magát, mint egy kísértet áll ott. Úgy, ahogy

maga, állhatnának még ott - gondolkozom majd, és megmondom a pontos számot: akkor azt is akták közé iktathatja. Hogyan értessem meg magával, hogy mindez soha nem volt igaz?!

STADER *(akinek rosszkor jön ez a fordulat)* Egyáltalán nincs rá szükség. REGINE De igenis igaz volt! Nem emlékszik? Nem tudja már, milyen szuka módra odaadó voltam?

STADER *(nyugtatólag)* Ami volt, nincs többé.

REGINE Ennyivel nem ússza meg! Láttam magát, hogy milyen előtte, láttam, milyen utána, de közben egyszerűen nem bírtam ki, olyan undorító volt!

STADER No, igen, igen, hát persze; ilyesmiket hall az ember mindig efféle alkalmak után.

REGINE De hiszen én nem győztem eleget buzgólni azért, hogy megbocsássak magamnak valamit maga előtt! Mikor egyedül vagyok a szobában, szintén előfordul, hogy nem bírom nézni, amint csak úgy áll ott egyszerűen a szekrényem; néha észreveszem, hogy változik és pofákat vág. Ilyenkor fel kell tépnem az ajtaját, hogy bele-nézzek; különben talán még azt is Johannesnek nevezném.

STADER *(figyelmeztetően, de egyúttal elszántan, hogy a tárgyra tér)* Csak azt tanácsolhatom, bizza magát unokafivérére, Thomas professzorra. Ő olyan férfi, akire rábízhatja magát az ember. Micsoda híre van a szakmában, színtén előfordul, hogy nem bírom nézni, hogy milyen éles szemű emberismerő! Ez nem jellemzi mindig a tudós urakat; sőt, épp azén szakmában kell néha megküzdeni a lekicsinylésükkel. Természetesen méltánytalanul, mert modern értelemben ugyanolyan magasrendű a detektív, mint a kutató; sőt, még magasrendűbb is, ha meggondoljuk, hogy embereket kutat. Mindazonáltal a támogatás mindig elkél. *(Felállott)* Meg kell nyernem őt egy nagy eszmének. Hogy személyemben nem a legméltatlanabbra pazarolta a kegyeit, bizonyított tény. Nem kell mást tennie, csak szíves és gusztusos módon felhívnia rám Thomas professzor figyelmét, mégpedig mint olyan emberre, akivel érdemes állandó kapcsolatot tartania. Ha maga is így akarja, szigorúan hármunk között maradna minden!

STADER Regine, ne kéresse magát! Annak idején komiszul bánt velem, de a bánatpénzből, amivel kiadta az utamat, megalapítottam az intézetemet. Jót akarok magának. De mióta tudomást szereztem Thomas professzoról, nincs nyugtonn! Mindenre képes vagyok! Kiszámíthatatlan művészvér csörgedezik az ereimben! Anélkül nem vihettek volna ilyen sokra a szakmában. Emberelje meg magát!

REGINE Nem vagyok rá hajlandó.

STADER De én igencsak tudok ám ártani magának!

REGINE Ártson. Ismer, tudja, milyen vagyok a valóságban; a kezében tart. Azt akarom, hogy ezt a dossziét adja át öccsellenciájának.

STADER Igen, de nincs magában semmi szegyenérzet?! Bíróság előtt fogják ezt apróra megtárgyalni! Kell, hogy legyen magában valami szeméremérzet, csak nem fogja hagyni, hogy így lemeztelenítsék! Vagy félelem!?

REGINE Ide hallgasson, „Ferdinand”: belül lehet olyan szent valaki, mint a Napisten lovai, miközben kívül olyan, mint az aktái tanúsítják. Ez olyan titok, melyet az intézménye soha nem fog felfedni. Tesz valamit az ember, és az belül valami egészen mást jelent, mint kívül. Az idő múlásával végül csak az marad belül is, ami kívül történt. Nincs többé ereje, hogy változtasson rajta!

STADER Nos, én eskü alatt csak azt jelenthetném ki, hogy maga ajelek szerint minden alkalommal nagyon is valóságosan benne volt a dolgban.

REGINE - ?! Igen. Igaza van. Ez a szörnyű. - De most mennie kell; nem maradhatunk itt tovább.

STADER Igen, sietek is nagyon, el kell érnem a vonatot. *(Utolsó nekiruszkodással)* Thomas professzor veszélyben van! Egy sötét merénylet terve lebeg a feje fölött. Hiszen maga nem tudja, mi van abban a levélben, amit látott: Anselm nem a maga kedvéért van itt, azért van itt, hogy megszöktesse a barátja feleségét!

REGINE Igen? Itt menjen át. Aztán egy ajtó következik, amely egy fürdőszobába nyílik, majd onnan kijut egy folyosóra, egy pár lépcső - de inkább elkísérem. *(Előremegy)*

STADER *(a hálószobaajtóban)* Most öccsellenciájához megyek. Ödadom tehát öccsellenciájának. De mielőtt odaadnám öccsellenciájának, az állomáson még utolérhetnie. Es talán még aztán is... Micsoda ügyek, ez én nem értem; egy férfi logikusan gondolkodik! Azt hittem, mindent elkövet majd, hogy megszerezze a dossziét. *(El)*

A színpad egy pillanatra üres marad, majd a másik ajtón belép Anselm. Óvatosan körülnéz, a hálószobaajtóhoz sietés az ajtófélfának támaszkodva gondolatokba merül. Arkifejezése a visio beatáé. Egyszer csak hátrahőköl, mintha csak valami tilos cselekedeten érte volna magát, és igyekszik ártatlan testtartást felvenni. Regine visszatér a hálószoba felől, belép és szemközt találja magát vele

ANSELM A szobában voltál?

REGINE Nem, kintről jöttem, de nem vettél mindjárt észre.

ANSELM Igen, igen, téged kerestelek; otthagytam Mariát, de nem találalak sehol.

REGINE Ez nem igaz.

ANSELM *(meglepve néz rá, majd nyugodtan így szól)* Maria? Hová gondolsz! Szórakoztat.

REGINE Vár rád?

ANSELM Vinnem kellene neki valamit, egy vállkendőt; de tud várni sokáig. Romantikus hőst lát bennem, és középkori figyelmességeket vár tőlem; kicsit nehéz a felfogása, mint csaknem minden pompás nőnek.

REGINE *(tettetve magát)* Néztél már evés közben? Lassan rág, mint a tehén. Legszívesebben mindig virágos beszélgetéseket is folytatna; nagy zöld szővidékeken legelészne; te erre ideális terep vagy.

ANSELM *(igyekszik túltenni rajta. Es mivel az előző szenvedélyes jelenetek után, melyekben Mariával volt része, épp a szellemi undor ellenfázisába ért, kezdetben meggyőzőbben beszél)* Igen, líra kell neki, vaj módjára gyöngyöző. Ez engem vágóra ösztökél. Thomas, ha őutána fogyasztja az ember, aszalóan száraznak hat, mint a sivatagi szél. Tudod, egyáltalán nem tartom kizártnak, hogy Maria egyszer csak elhagyja, ha megszállja a szentlélek; az ilyen nyolcvankilós lekek, mint a zsák, úgy dőlnek el.

REGINE Szívesen látnád ilyennek? Valahogy kihívja az embert, hogy paprikát csempésszen a fenekébe, és jól megugraltassa, hogy azután azt mondhasa neki: édes Mariám, magát higiénikus erényszag lengi körül, mint a karbolszagú levegő a kórházakat, az ilyen ugrádozás nem való magának!

ANSELM Mit szökdécsel úgy, vénülő érény! Szívesen megnézném ekkor az arcát.

REGINE Emlékszel még, milyen vékony lábai voltak, és a bugyiját az istenért le nem vette volna a mintagyerek. Most nem látni, de mióta itt vagyunk, üldöz a kérdés, még mindig olyan vékonyak-e a lábai?

ANSELM *(már nem tudja követni)* Reggeltől estig együtt: ne beszéljünk már többet róla; kiráz a hideg, ha csak eszembe jut. REGINE Látod, hazudsz! O, hogy hazudsz!

ANSELM Tudnék így beszélni róla?!

REGINE O, te! Hisz csak addig mondasz jót valakiről, amíg közömbös számodra. Ha érzel valamit iránta, jól bemaszatólod, hogy így dugd el a többiek elől! *(Hirtelen félbehagyja)* Gyere, menjünk innen!

ANSELM *(kelletlenül)* Miért?!

REGINE Menjünk el innen, Anselm! Utazzunk el! Szökjünk meg! Mire megjön Josef, már itt se vagyunk. Te itt belegabalyodtál egy hálóba, nem bírsz szabadulni Mariától.

ANSELM Ugyan, ne légy mindjárt ennyire szörnyen nő. *(Gondolkodik)* Inkább meg kellene kérned Mariát, hogy ő is jöjjön velünk. REGINE És akkor?

ANSELM Ha ezen a házon kívül élünk együtt, férjed a legnagyobb keletlenlenségeket okozhatja nekünk; ha a nővéreddel utazol el, semmit sem tehet.

REGINE És?! Ezt verd ki a fejedből. Nem falazok tovább nektek. ANSELM Azt képezed tehát, hogy elragadtál tőlem egy titkot. Hát igen: a nővéred pazar! Pazar és fűszerezetlen, mint a forrásvíz. Olyan jó illata van, mint a vasalószobának; tőlem akár, ha úgy akarod, olyan fojtó is.

REGINE És én?

ANSELM Tulajdonképpen Josef is remek ember. Megengedtük magunknak, hogy lenézzük. Igaz, ingerlően nehézkes kedélyűek és szelleműek ezek az emberek. De mondok neked valamit: a szokatlan élmény sem más, mint kifordított közönségesség. Es még egy ökörfogatban is változatosabb az élet, mint egy olyan főben, amilyen Thomasé, és a lovaival alvó kocsis is többet tud a világról, mint te meg ő!

REGINE Tehát menjek vissza Josefhez?

ANSELM Ugyan, előbb talán ki a friss levegőre. Itt sohasem szabadulsz meg ezektől az alvadt Johannes-élményeidtől. Olyan itt, mint másnap reggel abban a szobában, ahol átullatták az egész éjszakát.

REGINE Tehát fejest ugrani a pazar friss vízbe! De én nem akarok. Inkább megölöm magam. Halod? De nem miattad.

ANSELM Nem ezt mondja-e mindenki, aki elhagyottnak hiszi magát?

REGINE Más megaláztatásokat kibírtam. Ezt sokáig fontolgattad?

ANSELM Mit jelentsen ez?

REGINE Kivetted tán a bőröndből a kis sárga könyvecskénket, hogy Josef kezébe akadjon?

ANSELM Honnan tudod? Tagadhatnám, hiszen amúgy is mindent szanaszjével hagysz. De: igen! Én tettem. Mert már tudtam, mi vár rám veled. Túlságosan közel kerülteél hozzám. Nem akarsz kitérni többé az utamból! Nem vagyok olyan erős, hogy téged is meg tudjalak menteni; éppen téged nem. A te átkozott gyengéid minden tömlőcöt fellázítottak bennem!!

REGINE És Josefnek szolgáltatód ki magad? Ezek a pazar emberek, úgy látszik, most nagy befolyással vannak rád. Hisz különben elviselhetetlen volt számodra, ha valaki csak a legkevesebbet is tudta rólad, már akkor úgy éreztél, hogy a hatalmában vagy. Inkább koholtál magadról valami befeketítő hazugságot, mint hogy elismertél volna valami jót, mikor az tényleg igaz volt.

ANSELM Mire Josef kapiskálja a dolgot, Isten tudja, hol akartam lenni. Nevet cseréltek és újrazedtek mindent. Újra akarok kezdeni mindent, érted?! Újra kell kezdenem! Nem fogsz visszatartani!

MÁSODIK FELVONÁS

REGINE Tehát megint új életet akartál kezdeni. Éspedig azon a napon, mikor arcul csapodtat magad és szinte zokogtál. *(Fellengzősen utánozza)* „Valóságos csoda, hogy rád találtam! Letaglózott, mint valami csoda. - Szeretném megölni magam, hogyne kelljen ezt töl-
élnem.”

ANSELM Igen, azon a napon! Éreztem, hogy meg kell mentenem magam. Olyan felfoghatatlanul egyek voltunk. Úgy megismétlődött az életem benned. Ott voltam megkettőződve, állottál az utam szélén, és repdeső csend honolt körülöttünk, és egyszerre csak kilibegtünk ebbe a bennünk és körülöttünk lévő óceánba, mire én úgy éreztem: ha ebből hajótörés lesz, csak egyikünk evickél ki a partra... Milyen üresen kong ez ma már. Milyen csúfosak ezek a hiábavaló próbálko-
zások.

REGINE Ó, úgy belém ivódott minden egyes szó, hogy sorra el tudtam ismételni őket a detektívnek; Thomas meg Josef még ma este mind-
ment tudni fog.

ANSELM Tessék? Félrebeszélés?

REGINE Volt itt egy férfi; épp mielőtt jöttél. Egy detektív, inas volt egy-
kor. Es a szeretőm; elhagyott; nyilván ő is azért, mert egy férfinak magasabb rendű érdekei vannak! Ez a férfi mindent tud rólam; sok-
kal többet, mint amennyi ahhoz kell, hogy Josefet felfegyverezze; egy vaskos irattartóba gyűjtött össze mindent, és a maradékot én mondtam el neki. De rólad is sokkal többet tud, mint amennyit ki akartál szolgáltatni Josefnek, hogy feláldozz neki. Levelek vannak a birtokában, amelyekben győnsz a feleségednek. Ismeri az egész életedet. Es amit még nem tudott, azt is elmondta neki.

ANSELM Elment az eszed. Azonnal el kell hallgattatni azt az embert. Hová ment?!

REGINE Nem! Csak tudja meg Josef!

ANSELM Hogyhogy nem?! Azt akarod, hogy úgy csússzunk-mász-
szunk itt Thomas és Maria előtt, mint egy varangypár?

REGINE Igen!

ANSELM Egy ostoba féltékenységi história miatt! Egy szerelmi história miatt, pfúj! Van egyáltalán fogalmad róla, mit művelsz? Mindazok az értelmetlenségek, amelyek csak a sötétben fordulhattak elő két ember között, most - olyan kimerülten, amilyenek - kerüljenek napvi-
lágra?!

REGINE Anselm, te tagadsz. Nem engem, bennünket szolgáltatnál k Josefnek! Mert akkor volt hozzá bátorságod. Ez volta kitorés az ész börtönéből! Ó, mindjárt, ahogy megjöttél! Első szavad ez volt, mikor megkérdeztelek, hogy ütött ki a te életed: egyetlen megaláztatás volt. És az emlékek forró gomolygásából, ebből a baknyájából, melynek büzlő kavargása elsötétítette előttem az eget, belém hasított a villám: megaláztatásokat elszenvedni - ez mi vagyunk!

ANSELM Ne mondd azt: mi! Ne szorítsd magad hozzám, mintha én te volnék! Gyűlölöm a te megaláztatásaidat! - Igen, igen, tudom, te meséltél el nekem ezt a históriát Johannesről, és én megerősítettem benne.

REGINE És ugyanannyira nem hittél benne, mint én.

ANSELM Es elmondhatatlanul megragadott! Ez a kísértet, akinek mindig végig kell néznie, ha másoknak odaadod magad, ami kísértetünk volt. A félelem az egyedül maradástól.

REGINE Es a félelem attól, hogy nem maradunk egyedül, hogy megbá-
mulnak bennünket. Hogy benyálaznak! Nem álltál-e lesben egész életemben, hogy lecsapj rájuk, mint a csuka, és kiragadj egy darabot a húsból, mielőtt hozzád érhetnének? Te, szegény félszeg, te, űzött vad. Minden ember undorodva megy a testvéréhez, mint hal a hullához. Es mindegyik tengert hord maga körül!

ANSELM Megfertőztél ezekkel a képzelődéseiddel! Már csak a te szem-
meddel láttam. Mintha minden szimpátia, minden eredeti természet csak félelem és romlás lenne!

REGINE Hisz csak az szorítja össze most a szívedet, hogy félsz Tho-
mastól és Mariától. Es hogy szégyelled magad mindazért, amit tet-
tél. Te, fenevad! Anselm! Nincs bennünk semmi valóság! Akár hazudunk, akár nem, akár jók vagyunk, akár elhajtjuk magunkat valami olyan célra rendeltettünk, amit soha nem bírnak megfejteni. Te tudtad ezt, és minden valódiságunkat feláldoztad. Egyetlen pillan-
tatban, mikor volt hozzá bátorságod!

ANSELM Nem bírom már hallgatni ezt. Ami ennyire szembeszegül a józan ésszel, nem lehet örökké fenntartani. Olyan elviselhetetlenül ha-
zug és természetellenes ez ma. Hol az a férfi?!

REGINE (az órára néz) Nem tudom, hol van.

ANSELM Jaj, te csak gennyedző seb vagy, amely nem akar befornni!

REGINE Egyszer volt hozzá bátorságod. Süllyedjünk vissza? Vegyünk inkább magunkra minden megaláztatást. Ha már nincs több ereje az embernek, hogy más legyen, mint aki, nem ember többé!

ANSELM Hol az a férfi, azt akarom tudni?!

REGINE A kendő, Anselm! Hiszen neked a kendővel kell törődnöd. Marfa után kell vinned a vállkendőjét!

ANSELM Hol az a férfi, tudni akarom!!!

REGINE *(még egyszer az órára néz)* Úgy, most már késő. Josef vonat-
ja most fut be, és az a férfi az állomáson várja, és átadja neki a dossziét. *(Elgyengül és sírva fakad)*

FÜGGŐNY

A színpad Thomas dolgozószobáját ábrázolja. A falakat a könyvgerin-
cek sajtósága mintája borítja. A háttérben rézsütösen nagy nyitott ab-
lak. Park. Sötétedik. Eleinte csak egy kis lámpa ég.

Ennek a színtérnek az ábrázolására ugyanaz áll, mint az első felvoná-
séra. Csak gyéresebb a bútorzat és súlyosabb, testesebb; lelkisültyőbb-
letet hordó. A könyvek fölött és néhol köztük is csillagos éjszaka

ANSELM *(jön a nyitott ablaktól)* Hogy zúgnak a fák. Ha az ember nem tudná, lehetne akár a tenger is.

MARIA Hiába várunk, Thomast, úgy látszik, feltartóztatta valami.

ANSELM Valójában miért ment a városba?

MARIA Nem mondta meg. Nem sokkal azután ment el, hogy beszélt Josef-
ffel.

ANSELM Siralmas volta fogadtatás, az ünnepség! Josefnek a park be-
járatától a szobájáig a dezilluzionálás faszorán kellett volna végig-
mennie! Az összehasonlító évszázad faszorán! Miért is nem állított fel
Thomas gramfonokat, amelyek szerelmi esküvéseket susognak a bokrok-
ból kihalt nyelveken?! Szép női bábukat, amelyek csontlisztte-
porlanak szét, mihelyt rájuk néz az ember?! Miért nem engedte
szabadon az egereit és békáit?! Miért nem akasztotta ki a tanács-
teremben a szép Regine röntgenképét?! Tekert beleket az ágakra!!

MARIA Undorító! Folyton ilyen képzetekben vájkál!

ANSELM Mert majd szétvet a düh! Ha úgy akarnék gondolkodni, mint
Thomas, s nem hinni a halhatatlan részben: sokkal jobban csinál-
nám. Vég nélkül tudnék mocskot hányni! *(Megint az ablakhoz megy)*

MARIA Igy is épp elég értelmetlenül festett az egész. Es mégsem volt
semmi, ezt ő maga is érezte; máson járt az esze. Maga az oka, An-
selm! Megígérte, hogy előtte elmeget hozza.

ANSELM *(útközben megfordul)* Es Josef egyáltalán nem vett róla tu-
domást, azt mondja, észre sem vette?

MARIA Rögön azt mondta: „Olyan közölnivalóim vannak számodra,
amelyek meg fogják változtatni magatartásodat.” Az volt a benyo-
másom, hogy nem látott és nem hallott előtte semmit.

ANSELM „Fontos” közölnivalóim, azt mondta?

MARIA Hát azt, valószínűleg, miért ne?

ANSELM Azt is mondhatta volna: szörnyű. Vagy: undorító...? MARIA

Ne kínozzon már megint! Mire jó az, hogy maga is el akarja hi-
tetni velem, méltatlan dolgok vannak abban az irattartóban. Szinte
az az érzésem - elő akar készíteni valamire.

ANSELM Es akkor Thomas kikapcsolta magát? Ezt nem lett volna sza-
bad hagynia!

MARIA Ne rohanj úgy; Josef vele akart beszélni.

ANSELM Egy detektív az a dosszié? Thomasnak tudnia kellett vol-
na magával, mit tartalmaz, mielőtt elment a városba, hogy szűrőpró-
bákkal ellenőrizze a hitelességét!

MARIA De ki állítja, hogy ezért ment a városba?! Oktalannak és méltat-
lannak tartom ezt a feltételezést!

ANSELM *(megvetően)* Thomas féltékeny!

MARIA Jobban fél, semmint oka volna rá.

ANSELM Az én eszmémre féltékeny. Es erkölcsi oldalról akar meg-
semmisíteni, mint egy nyárspolgár!

MARIA Csak azért, mert titkolja, mit csinál.

ANSELM Adj oda azt a dossziét!

MARIA De hiszen nincs rá jogom.

ANSELM Itt van az íróasztalban?

MARIA Igen. De a fiók kulcsa Thomasnál van.

ANSELM Nyissa ki a fiókot!

MARTA Anélkül, hogy nem beszéltem volna meg vele, nem teszek sem-
mit. *(Bosszúsan feláll, és a nyitott ablakhoz megy)*

ANSELM *(az íróasztalnál)* Nem teszek semmit, nem teszek semmit!
Sötétben vagyunk, egy névtelen katasztrófa kellős közepén: enge-
delmeskedjék!

MARIA Nem akarok bűnrészessé válni!

ANSELM Legyen az embernek bátorsága a rövidítésekhez. Éppen így
váltak bűnrészessé, Maria.

MARIA Ez lopás volna!

ANSELM Azt hiszi, bármit tesz, annak mindig kimondhatónak és meg-
nevezhetőnek kell lennie; ez Thomas végzete! Holott úgy kell csele-
kednie, hogyne lehessen se kimondani, se elgondolni, még megér-
teni sem, csak csinálni! Senki a világon nem ért ma mára cselekvés-
hez.

MARIA *(félrefordul, aztán gyorsan vissza)* Hol van Regine?

ANSELM *(konokul)* Nem tudom... De igen, tudom: bezárkózott a szo-
bájába.

MARIA Még mindig ott van? Kiabál és zokog? Nem enged be senkit?

ANSELM Feltehetőleg.

MARIA Hallgassa csak...? Mintha már az előbb is hallottam volna ki-
abálni. *(Zavartan eljön az ablaktól)* Kibírhatatlan; még mindig olyan
értelmetlenül zúgnak a fák.

ANSELM Mint a vizek!

MARIA Nem, szalad a szél a fák között; mintha lába volna; szalad, sza-
lad. Olyan értelmetlenül.

ANSELM Mégis megtörténik? Annyi minden megtörténik a világon.

Mintha órákkal volna teli a szoba, mindegyik járna, és más-más időt mutatna.

MARIA Csak szalad, szalad, lélegzet-visszafojtva, hallja?! Félelmetes.

ANSELM Csakugyan félelmetes! Vajon miért libbent fel ez a levél az ablak előtt? Nehogy azt higgye, bárki is tudja. Két-három lépésnyire van még válasz, aztán mindenütt kód. Minden pillanatban követelmények siklanak az ember elé, piros, zöld, sárga szemű tények és ködkürtszavak. Döntések fenyegetnek és továtűnnek a ködben. *(Mindkét kezével a fejéhez kap)* Egész életem, Úristen, ha el akar-nék gondolkodni az életmről, telis-teli van ilyen fénypontokkal!

MARIA Milyen rohama van Reginének?

ANSELM Csüggedségi rohama. Az idegei... Vad ájulat!

MARIA De hát ez valósággal hisztéria!

ANSELM Vagy fegyelmezetlenség. Nem szeretek rágondolni!

MARIA Es maga biztos tudja: csak ezek miatt a feljegyzések miatt?

ANSELM Alighanem ellopták tőle őket; lemeztelenítik.

MARIA Mi van bennük?

ANSELM Hisz én sem olvastam őket.

MARIA Es magáról? Magáról - nincs bennük semmi?

ANSELM Legfőbb jelentéktelen dolgok. Vagy hazugságok, azokat nem ismerem.

MARIA Es ebben a fiókban lennének?

ANSELM Mindent elmondtam már magának.

Maria egy kulcscsomóval megpróbálja kinyitni a fiókot. Besótétedet, és hogy Maria jobban lásson, meggyújtja a teljes szobavilágítást

MARIA *(megáll)* Hadd beszéljek veled.

ANSELM *(hevesen)* Nem!... Csinálnia kell valamit titokban. Elmozdulni valahová. Hoznia kell egy döntést. Nem kigondolni, Maria, hanem megfognia és elhozni: mintha a legtárgyatlanabb sötétben becsukódna az a gyönyörű keze, és hirtelen valami váratlan, csodálatos testet érezne meg benne!

MARIA Olyan természetellenes mindez. *(Megint megáll)* Még ha azt mondaná, együtt fogunk élni mint férj és feleség: akkor is beszélhet-nék Thomassal. De így ez semmi, és mégis félelmetes... Nem ma-radhatnánk csak jó barátok?

ANSELM Hisz semmit sem akarok én magamnak! Mint kisfiút, érti, mint gyanútlan gyermeket, mielőtt megláttam magát, egész testemre ki-terjedő boldogságérzet öntött el, amely elől sehogyan sem tudtam elmenekülni. Es mennivel erősebb ez, mint - egy férfinál, akiben mint valami tályog lokalizálódik és fakad fel!

MARIA *(megindultan)* Nem szabadulok attól a sejtésemtől, hogy mind-ennek csak azért kellene megtörténnie, mert valamiért bosszút akar állni rajta...!

ANSELM Higgye el: nem ezért jöttem a házába. Ha valaha is valaki, még oly messze odakinn, jelzőtűként otthont álmodtatott velem, az ő volt. Ha valaha is egy emberi arc minden emberi arc erejét magába zárta... Hogy gyűlölném? De igen: talán mégis gyűlölöm! Talán ezért gyűlölöm? Azt hiszem néha, csak azzal szabad rosszat elkö-vetnünk, akit szeretünk: különben olyan mocskos a rossz, mint a szerelem, amely bordélyba hajtja a férfit!

MARIA Ne beszéljen addig se szerelemről, se szeretetről, amíg düh, mocskos és rosszság vegyül az érzésébe!

ANSELM *(kétségbeesetten)* De hát hogy mondjam? Minek nevezem azt, hogy az ember nem tud meglenni a másik ember nélkül?! Ha ember valaki, végtére is nem akadhat fenn csak úgy saját gondolatai hálójában, mint Thomas! Nyernie kell, szeretetre szorul, bátorításra! Közös felszámolásra! Ez igazán kínzó szükség?! Csak nem egyed-ül maradni, Maria!! Egyedül lenni, azt jelenti: nem tudni, hová. Az igazságok, vágyak, érzések kibírhatatlan zűrzavarában! Erezzen együtt, Maria, minden ámitással, komisszággal, hazugsággal, mely arra szolgált, hogy olyan leírhatatlan félelmet csillapítson, amilyet maga nem is ismer.

MARIA Csend! Ó, füléjen inkább; nem kiáltott-e már megint?

ANSELM Egyfolytában kiáltozik, de csak néha hallani meg.

MARIA De hát segíteni kell rajta; miért nem segít neki?!

ANSELM Miért nem segít maga?...

MARIA Mire akar rávenni engem'? Egészen megváltozott! Már engem is bele akar rántani; azt mondtam neki, hogy maga Thomas barátja.

ANSELM Néha olyannak látom magam, mint aki megszökött valahon-nét, akit megállás nélkül üznek lefelé. De gondolja csak meg, mennyi a szenvedés a világ minden egyes pillanatában; a szenvedésnek és a bizonytalanságnak egész óceánja, amelyben mindnyájan a vízbe-fúással viaskodunk: mulhat-e bármi is azon, hogy ennek a dolognak durván vagy szelíden vetünk véget? Csak azon múlik minden, ho-gyan illesztjük be az egészbe.

MARIA Es úgy véli, hogy Regine állapota nem fog rosszabbodni, ha hármasban utazunk?

ANSELM Nem; a dossziét el kell tüntetni. Akkor majd kihunynak ezek a túlzások. Lassanként végbemegy az elszakadás: mint valami meg-újulás, ígérem magának!

MARIA Hallgassa csak! Már megint!

ANSELM *(vadul megragadja a kezét)* Hiszen maga is érzi, hogy szen-

ved! Hogy kapaszkodik; mint egy kiscica, amelyet vízbe akarnak foj-tani! *(Együtt az ablakhoz mennek)*

MARIA Regine még valami kárt tesz magában.

ANSELM *(megszorítja a kezét)* Azt hiszi?! Ah, elhagyom Reginét! És érzem, képzelődésében jogot formál rám, mintha szíve kiutat keres-ve az enyémbe vergődne. *(Hallgatóznak)*

MARIA Mit kiabál?

ANSELM Johannes.

MARIA Ez a rögeszméje.

ANSELM Nem rögeszme. Engem hív. Mindenkit Johannesnek hívott. Ez volt a mentsége. Ó, az az ő igazságtól üzött kibúvója!

Mintha most már nem hallanának semmit. Maria kiszabadítja magát Anselm kezéből és visszamegy az íróasztalhoz

Johannest ő hajszolta az öngyilkosságba, bizonyára tudja; kétség-beejtette azzal, hogy csak mint a húga akarta őt szeretni.

MARIA *(megint a zárral próbálkczva)* Hogy Regine mint testvér szeres-sen?! Elhiszi ezt?

ANSELM Igen; akkoriban ilyen volt. És Johannes nagyon érzékeny volt, sokkal törékenyebb, mint Regine.

MARIA Ugy gondolom, Regine sohasem lehetett törékeny; hogyan viselhette volna el különben azt az életet, amelyről maga mesélt ne-kem. *(Bosszúsan)* Egyik kulcs sem illik a zárba.

ANSELM Próbálja meg ezt. *(Átrnyújtja neki a saját kulcsát)*

MARIA Nem, hagyjuk. Elég volt.

ANSELM *(miután hiába illesztette kulcsát maga a zárba)* Megpróbá-lom bicskával. *(Kinyitja a zsebkését)*

MARIA Hagyjuk inkább.

ANSELM *(félretolva Mariát)* Nem; én akarom! *(Megpróbálja kipattinta-ni a zárat)*

MARIA *(igyekszik megakadályozni)* Hagyja, nem akarom már! *(Össze-rezzen egy vad kiáltástól)* Már megint!... *(Füle/nek)* Nem, ez egy ajtó volt. Thomas lenne? Szörnyű. Menjen már! Hallja: lépések.

Anselm gyorsan összecukja a zsebkését

MERTENS KISASSZONY *(berobban a szobába)* Úristen! Regine úr-nőtől jövök; nem enged be! Hallgassák csak!

MARIA Jaj, de megijedtem...! Igen, mi is hallottuk, de mit csináljunk? Hívassuk az orvost?

MERTENS KISASSZONY Nem, nem akar orvost.

ANSELM Persze hogy nem; hagyni kell, hadd fusson le a roham.

MERTENS KISASSZONY *(az ablakhoz ment)* Csakugyan hallani.

(Élesen Anselmhez fordul) Anselm doktor? Megkérdem öntől: nem hallja, hogy 'sír Regine'?

ANSELM *(feldúltan a fájdalomtól és öniróniától, teljesen magánkívül)* Hiszen énekel. Nem volt hazugság, mocskot énekel! Nem megaláz-kodás disznók előtt, nimfománia. Nem gyöngeség, mesterkelt kibú-vó, babona; betegség, émelegés. Ezt csak énekelni lehet. Közsé-sges nyelven ez az volt!

MERTENS KISASSZONY *(felháborodásában és meglepetésében szinte szóhoz sem jut)* Anselm doktor...???

ANSELM A férfiak soha nem jelentettek neki az égvilágon semmit, ő, hogyne, tudom én! Hagyta meghalni Johannest, férjhez ment Josef-hez, mintha csak egy intézőt alkalmazott volna. De valamikor kezdte azt hinni, hogy jóvá kell tenne valamit Johannesnek úgy, hogy oda-dobja más férfiaknak, amit tőle megtagadott. Haláluk után végtére is sokakat szentté avattak már, és a vágy nem ritkán atyja valamely gondolatnak.

MARIA Úgyan, hallgasson má!

MERTENS KISASSZONY Visszaél egy túlfinomult női lelkiismeret kép-zelgéseivel!

ANSELM Maga szereti őt, ugye? Nos, akkor meg fogja érteni. Már gyermekkorában elbűjt a kertben, mialatt mi, többiek fecsegtünk, bebűjt egy bokor alá, földet tömött a szájába vagy kavicsokat, kukacokat, turkált az orrában, megkóstolta szemének és fülének a váladékát Es arra gondolt: egyszer csak valami csodálatos származik majd ebből! Mi baja? Rosszul van? Hisz maga szereti a szentjét, nem? Szent Putifárnéját?! Férfiak, nem más az sem, az is csak - a titok, amit a testükbe fogadnak.

MERTENS KISASSZONY Rágalmazó!

ANSELM *(ideges kétségbeesésben)* Úgyan, ne gyötörjön! Azt hiszi ta-lán, nem akarok segíteni rajta?! Csak tudnám - hogyan lehetne se-gíteni!

MERTENS KISASSZONY Az ajtaja elé fekszem, ha nem enged be! - Es képes voltam azt hinni, hogy még sose láttam az erotikus finom-ság ilyen törékeny képét! *(EI)*

MARIA *Hogy beszélhetett ilyen durván!*

ANSELM *(izgatottan fel-alá járkál)* Elege van. Többé nem megy veled; akármennyire szerette is Reginét. Van-e, ami gusztustalanabb az erénynél?!

MARIA De soha sem lett volna szabad így kiszolgáltatnia Reginét!

ANSELM Miért csinál ekkora hühöt!? Ezzel az egész ideutazásával?!

MARIA Jobb, ha titokban csinál valamit az ember?!

ANSELM Igen! Századszor is: Igen! Mindig többre fogom becsülni, hogy titokban igazságtalanságot kövessek el, mint hogy nyilvánosan képviseljek valami szokatlan igazat; méltóságosabb így. Thomas mindent nyilvánosan csinál. Az észemberek mindig nyíltak. De én képes vagyok hazudni csak azért, mert irtózom egy idegen ember kielégülésétől, aki figyel rám és érteni vél. Ündökabul ragacos az ilyen, mint egy felgerjedt nő; olyan, mintha véletlenül beletenyeretelt volna az ember egy ilyen agyba!

MARIA (*borzongva az emlékezésről*) Nincs undorítóbb a világon, mint egy nő, aki így megfélemlíti magát.

ANSELM (átcsapva) 6, nem olyan egyszerű ez; annyira azért nem egyszerű. Mikor Johannes meghalt, Regine hetekig szinte semmit sem evett; pár kekszet naponta, ez volt minden. Lefogyott, ki akarta csikarni, hogy földöntúli közösségbe kerülhessen Johannesszel. Nagyon szép gesztus volt, nagyon értelmes. A jóság izzó állapota. Nem Johannest szeretete, hanem szeretett. Tündökölt! De akkor jött a valóság, amelynek - Thomas ezen diadalmaskodik! - mindig igaz lesz végül. Jöttek ezrével az órák, amelyeket valahogy mind el kell tölteni. És mindegyik csak egy parányi, himlőhelynyi nyomát hagyja hátra annak, hogy lám csak, ez is elmúlt. És egyszer csak az egész arca a kicsinált ember vaksi kifejezése ül. Nem is sejti, hány ember megcsonkított, hogy nagy nehezen sikerül élnie! De ne vesztegessük az időt, meg akarta próbálni kinyitni a fiókot.

MARIA Mondja csak végig, majd utána válaszolok.

ANSELM (*egy pillanatig bizalmatlanul vizsgálódva nézi*) Igen! Én megértem!... Tudtam, hogy erre vár. Én megértem, hogy minden hűtlenség, amit életében elkövetett, a másik iránti hűség alakját öltötte Regine szemében. Minden külső megaláztatást benső felmagasztosulásnak érzett. Úgy ékesítette magát mocsokkal, mint más színekkel. Nem szép-e ez is?

MARIA Nem!! (*Hítetlenül vizsgálódva mered a férfira, aztán elhajítja a kulcsosomóját*) Nem teszem meg, elég volt!

ANSELM (*határozottan*) Jó, akkor hadd csináljam én. (*Megint kinyitja a zsebkését*)

MARIA Nem, nem tűröm! Rejteget valami titkot, amit nem akar elárulni nekem; ami összekapcsolja Reginével! (*Az íróasztalszékebe bújlik*)

ANSELM (*fel-alá járkál előtte, és időnként izgatottan megáll*) Mit gondolsz, mi lenne az? Hallotta, megint elkezdte?... Egyszál magában ül a csillagtergiben, csillaghegységben, és nem bír megszólalni. Csak rút grimaszokat tud vágni, a gonosz kis Regine... A torzfej is külön világ belülről, a szférákéhoz hasonló zenéjével szomszédság nélkül, egymagában nyúlik ki a végtelenségbe... Nem tudott társalogni a bogárral és a szájába dugta; nem tudott önmagával sem beszélni, és enni kezdte magát. Az emberekkel sem tudott soha beszélni, és érezte mégis - ezt a rettentő vágyat, hogy mindnyájukkal egyesüljön!

MARIA Nem és nem! Nem és nem! Ez hazugság!

ANSELM De a hazugság álomszerűen közeli országok otthonosságának érzete, mely idegen törvények között szétfoszlik, nem érti ezt? A hazugságok közelebb vannak a lélekhez. Talán becsültebbek is. Nem igazak, de különben minden igaz rájuk!

MARIA De ha egyszer olyan undokul hazug! Ez a kifogás, hogy Johannes...!

ANSELM Hiszen maga sem hisz benne. Nem, Maria, nem hisz benne. Nem hiszi azt sem, hogy értelme volna ennek a kiáltozásnak. Csak úgy csinálja. És közben úgy érzi, hogy ő titok, mely nem tudja megérteni magát. Ez az utolsó, véletlen, hamis kifejezése erre, mely megmaradt neki. Roppant emberi ínség rejlik ebben; talán mindannyiunk ínsége!

MARIA (*felugrik*) Nem bírom tovább hallgatni! (*Nem világos, hogy Anselm beszédét-e vagy Regine kiáltozását, amely mintha megint hallatszanék*) Iszonyú ez az érzékeség! (*Az ablakhoz akart menni, de útját állja Anselm, és Maria mindkét kezével belekapaszkodik*) Könyörgök, menjen el velem!

ANSELM Nem megyek. Nem tudok. Velünk jönnie, egy darabig még, azt lehetne. Adj a most a kulcsokat.

MARIA Most értem hozzá magához először, és máris meneküljek magával; ez nevelés!

ANSELM Bízva rám a kulcsokat.

MARIA Nem... Nem bízhatom magára!

Anselm fel akarja venni a kulcsokat, de Maria megakadályozza, és maga veszi föl; egy pillanatig egymáshoz szorulva, viaskodva állnak

ANSELM (*megragadja Maria kezét, és körmeit nyakára, ajkára és szemére illeszti*) Erjen hozzám! Okozzon fájdalmat! Itt! Es itt! Fogjon egy kést, és vészen jelet belém, mint egy fába! Ha nem hisz nekem! Kínózzon, míg eszméletem nem veszem, és kezdhet velem, amit akar.

MARIA (*kitépi magát*) Olyan maga, mint egy gonosz kislány, aki azt kívánja, hogy csábítsam el.

ANSELM (*beleveti magát Maria székébe*) Nem kívánok én magamnak semmit... csak hogy megengedje, én tehessem le a cipőjét az ajtó elé. Én kefélekem ki a szoknyáit. Belélegezhessem a levegőt, amely a mellkasában volt. Az ágy lehessen, mely lenyomatát őrizheti. Odaadhasam magam magának! Minden más valóság bizonytalanlanná válik ehhez képest.

MARIA (*védekezően és csillapítón*) Mióta csak ismerjük egymást, nem láttunk többet egymásból, mint a másik arcát és kezét.

ANSELM De mikor magának dőltem, úgy éreztem, mintha az életem, távol mindentől, ami történik, karok nélkül, kezek nélkül, megtarthatná és megérinthetné a magát. (*Megint Marfa keze után nyúl*)

MARIA (*bizonytalanul*) Nem vagyunk már fiatal emberek.

ANSELM Ez csak azt jelenti: Thomas elbátortalanította. Már azt is természetellenesnek szokás tartani, ha az emberi közlekedés útja egyszer nem olyan régió vizit, ami az evés vagy az emésztés jellegéhez hasonló. Birtokba akarom venni az életet. Részesülni léte kegyelmében!

MARIA De miért kell akkor ennek nőnek lennie?!

ANSELM Mert maga nő. Mert elmondhatatlanul összezavaró, hogy maga mindennek a tetejébe még nő is. Hogy a szoknyája a láthatatlanság harangját jártatja a padló fölött! (*Fejét a karjába temeti*)

MARIA Nem, Anselm, nem, ezek kibúvók...

ANSELM Többet nem tudok mondani, árujon el Thomasnak!

Marfa megérinti Anselm kezét, hogy fölnézzen. Nem néz föl. Leül a karfára

MARIA Anselm, olyan szorongatóan természetellenes, amit mond. Kinnőtt gyermetségek. Betemetett dolgok.

ANSELM (*félig felemelve a fejét*) De olyan rettentően közömbös magának minden „értékes”, „fontos”, amit most csinál.

MARIA Ne, nem!... Igen. - De nem akarom!

ANSELM (*felegyenesedik*) Van magában valami, aminek ez nem ad semmit, és nem volt bátorsága hozzá, hogy ennek éljen! Régebben megvetette volna az olyan életet, amelyet most él.

MARIA Akkoriban ha két órával többet aludt az ember a kelleténél, az olyasminek tűnt, amit soha többé nem lehet pótolni, aminek még napok múlva is fájó veszteségként ébred hirtelen tudatára az ember; ebben igaz van. Ereztük, hogy vagyunk. Keveset ettünk, nem sok teret engedünk a testnek. Néha visszatartottam a lélegzetemet, ameddig csak bírtam. De a valóságban mindez teljesen eredménytelen volt. (*Közben firkált egy darab papírra*)

ANSELM Eredménytelen? Az volt a szokása, hogy reggelként háromnegyed kilenc előtt öt perccel ment le a parkba. Még látom magam előtt a szobámban az óramutatóknak ezt az állását. Fogtam az egyik könyvem, amelyikbe beleírta a szép nevét, és utánoztam a keze vonását: végigjártattam kezem a térben ugyanazon az úton, amelyet a maga keze járt be. Azután maga után szaladtam.

MARIA (*feláll megrázva magát*) Ezek gyerekségek, semmi dolgunk velük többé.

ANSELM (*felugorva*) Ezek tettek voltak! A barátság kifejezhetetlen formái. Elvégre a cselekedeteknél nincs semmi, ami szabadabb volna a világon. Az egyetlen, amellyel csinálhat az ember, amit akar, mint a babákkal. A vágyak világa, mely felfoghatatlan módon térbelivé vált! (*Megint mintha emlékek izesztenék föl*) Hiszen érthetetlen minden, ami történik velünk, és csak ha mi magunk is teszünk valamit, akkor vagyunk védettek a felfoghatatlanság kellős közepén.

MARIA Ráismer még? (*Mutatja neki, mit rajzolt*)

ANSELM (*szinte bosszúsan, amiért félbeszakították*) Cukorsüveg? Angyal?

MARIA Csukja be az ablakot. Állandóan úgy érzem, bejöhét valaki az ablakon.

ANSELM (*valami előnyt szimatolva*) Mondja meg előbb, mi az. MARIA Ilyen is volt. Lerajzoltam emlékezetből az arcát, nem mutatott szében, mint ez, és vigaszul vedkeskedni akartam magának valamivel, és lerajzoltam mellé magamat hálóingben.

Anselm gyorsan becsapja az ablakot, hogy kiaknázza a helyzetet. De abban a pillanatban, hogy bezáródik az ablak, ajtócsukódást hallani egész közelről.

(*mint akit tetten értek*) Ez Thomas! (*Értelmetlenül eloltja a lámpát*) Menjen innen, elegendem volt ebből! Nem, maradjon, gyújtsa fel a lámpát, már eltéptem. Ismeri ezt a rajzot, egyszer meséltem róla. Gyújtsa fel mára villanyt!!

ANSELM (*megzavarodva*) Nem találom a kapcsolót...

Belép Thomas a sötét szobába. Csak az ablak közelében van még némi világosság. Ott mozog ide-oda. A szoba legsötétebb sarkában sejtí Anselmet és Mariát

THOMAS Van itt valaki?

ANSELM Én, Thomas; jó estét.

THOMAS Egyedül vagy itt?

ANSELM Nem, rád vártunk, Maria is itt van. (*Kényszeredett könnyedséggel*) Eltársalogtuk az időt, és most nem találjuk a kapcsolót. (*Tapogatózik a falon*)

THOMAS Minek is; olyan szép így a sötétben.

Szünet

De miért nem beszélgették tovább? Zavarok megint?... De hát beszélgettek már, az isten szerelmére; miről beszélgettetek? Nem tudhatom?

MARIA Nem volt olyan szép; Regine nincs jól.

THOMAS És Anselm itt várt rám, hogy megmagyarázza, miért nem jött hozzám.

MARIA Meggyújtom a lámpát.

THOMAS Kérlek, hagyd a sötétet. Így igazán különlegesebb, mint hogy azt hiszed, két férfi a sötétben. Meg tud bennünket különböztetni a szemed, nem? Csak nem hallod még, ugyanazt mondja az egyik is, mint a másik. De biztosítlak róla: így van. Ugyanazt gondolja. Ugyanazt érzi. Ugyanazt akarja. Az egyik előbb, a másik utóbb, az egyik gondolja, a másik megteszi, az egyiket érinti, a másikat megrázza. De akár detektív az ember, akár üldözött, akár az égő, akár az oltó, akár igaz, akár hazug: ha egyáltalán valaki, mindig ugyanaz a kártyajáték, csak másképp vannak keverve és kiosztva a kártyák.

MARIA (*mintha rémülten azt akarná kérdezni: te részeg vagy?*) Thomas, te...?

THOMAS Mit, Thomas, te! Azért vannak barátai az embernek, hogy el ne ragadja a hiúság. Ne hagyd megtéveszteni magad. Tévedés, hogy a különbözőségek miatt verik agyon egymást az emberek. A hasonlóság, az a szörnyű! Az irigység, amiért különbözni akar az ember, holott egyszemre tömbhöz tapad mind. Ismerd el, Anselm!

Csend

Ó, csak sötétség és hallgatás. (*Vár*) De a fiókban ott a pisztolyom. Kicsiú korunk óta mindig erősebb akartál lenni, mint én. Es ha most elsűtném? Egész jól célba tudom venni ott azt a kicsit sötétebb foltot... (*Vár*)

Csend

Természetesen, erős a kitartás benned. Összeszorítod a fogadat. Nem engedsz ki. Higgye azt Maria, hogy olyan érzéseid vannak, amelyek a halált is túlélők... De ezt hallottad most? Megfordítottam a kulcsot... Most kihúzó a fiókot... Még két perc, és megszabadulok tőled, a falra loccsanthatom az agyvelődöt! (*Vár*) Ha nem válaszolsz, míg százig számolok, nem léteztél soha. Egy... kettő... Csak képzelődés voltál, ő, de boldog volnék. Három... Hiszen nincs semmi műve, nem produkált semmit! Csúszik-mászik, és emberekhez dörgölődik. Erted, Maria, nincs semmi, ami igazolná, szeretni kell, mint egy színészt. De lehet őt szeretni? Nem? Mégis!?

MARIA Álmodol, Thomas...?

THOMAS Ah, nem hiszitek el, hogy meg merem tenni. De hiszen megfosztott az életbeli állásomtól -

MARIA Te magad akartad így!

THOMAS Igazad van, igazad van; (*Látni, amint feláll és közeledik ahhoz a helyhez, ahol Anselmet sejt*) én akartam így! Mert most így mintha a kutyák világában lennék. Az orrod szaglása dönt. A lélek szaga! Ott áll a Thomas állat, amott les az Anselm állat. Semmi más nem különbözteti meg őket önmaguktól, mint a körbezárt test papírvékony érzete és mögötte a vér lüktetése. Nincs szívetek, hogy megértsétek ezt?! A halálba kerget-e bennünket ez - vagy egymás karjába?!

MARIA (*aggódva felugrott és elállja az útját*) Thomas, te ittál!?

THOMAS (*gyufátgyújtva*) Nézz rám! (*A kis láng fényénél Anselmet keresi*)

Maria gyorsan felgyújtja a villanyt. A fiók nyitva, de Thomasnál nincs fegyver

(*Tekintetével még mindig Anselmet hiányolva*) Nézz csak rám...

Anselm eltűnt

Elment? Hangtalanul távozott?... Hangtalanul jött! Mi történt köztek?

MARIA (*indulatosan*) Semmi!

THOMAS Semmi? Hát ez minden! Tudom, soha nem mondanál nekem egyetlen valótlant szót sem. Semmi sem mozdult; de mozog az egész Föld mindazzal együtt, ami rajta van.

MARIA (*szilárdan*) Igaz, hogy ezért mentél a városba, hogy meggyőződj ennek a - jelentésnek az igazáról?

THOMAS Josef hallotta, hogy megjöttem, rövidre kell fognunk. Anselm nem jött el. Feltéptem neki a keblemet, és ő annyi fáradságra sem méltatott, hogy eljöjjön hozzám!

MARIA Tehát igaz... (*Határozottan*) Add ide a jelentést; elégetem!

THOMAS (*izgalomban először szóhoz sem jut, így néz rá*) Micsoda nagylelkű ötlet! Hát igazán, ebben Anselm lendülete érződik! Természetesen nem adom oda neked a bizonyítékokat.

MARIA Titkos megállapodásokat kötsz Anselm ellen. Megtűröd, hogy Josef itt maradjon a házban, holott ez teljességgel lehetetlen helyzet. A városba utazol, miközben ő örökdió a házon. Mindez az én beleegezésem nélkül. Anselm ugyanúgy az én barátom, mint a tiéd, nem engedem, hogy így bánjanak velem!

THOMAS Jó, odaadom az irattartót. De előítélet nélkül hallgass meg előbb. Ha még utána is akarod... odaadom. Miért nem hozzám jött Anselm? Mert valami rejtegetnivalója van, mert csaló!

MARIA Folyton ezt mondod. Aztán megint azt mondod, ő a nember-társ!

THOMAS Mégis komédiázik előtted. Miért? Miért ölte meg magát Johannes?

MARIA De hiszen azt egyikünk se tudja.

THOMAS O?... Mert Anselmet megajándékozta a bizalmával. MARIA Akkor már sokkal inkább azért, mert kinezta őt Regine. Tovább!

THOMAS Lehetnének bizonyítékok abban a fiókban. De nem azok, állítom. Hallgass meg, kérlek! Azt szeretném, ha végre magadtól is rájössz erre! Johannesból hiányzott - mint mindnyájunkból - az a cseppnyi buta hit, amely nélkül nem lehet élni, se nem csodái, se nem találni barátot az ember, az az átetsző cseppnyi butaság, amely nélkül senkiből sem lesz okos ember és senki nem produkál semmit. Minden embernek, minden műnek, minden életnek van valamelyik pontján egy hézag, ahol csak össze van ragasztva! Össze van csalva!

MARIA Megállj! Egy cseppnyi butaság nélkül tehát szeretni sem lehet?! Ha okos az ember és nem hisz, minden meg van hasadva? Tovább!

THOMAS Nem, így ne tovább! Néha azt hiszem, hogy ezért lehetnének új emberek; néha azt hiszem, 5sszeomlok! Vádolom magam, Maria, érted!? Nyers erő volt minden amit tettem! Átszáguldás ilyen helyeken. De azt ne hidd, hogy Anselm jobb nálam! Johannes talán jobb volt. Már amit te legalábbis annak nevezel. Gyöngye volt. Törékeny. Azt hitte, egy másik embernek kell őt átsegítenie ezen. Es Regine kevéssé volt alkalmas erre; túlságosan kíváncsi még, és nem eléggé kiélt; ajtó, melyet nem lehet becsukni. Így találkozott Johannes Anselmmel. Az látszólag elébe ment. De csak még jobban elmélyítette benne a bátortalanságot és egyúttal megerősítette Reginét az iránta való türelmetlenségében. Anselm megnyerte mindkettőt - magának! Míg Johannes nem bírta tovább!

MARIA De miért ő művelte volna mindezt?!

THOMAS Miért? Mert ugyanúgy szenved, mint Johannes maga! Mert igazolásra van szüksége és emberekre! Ha nem produkál valaki semmit, akkor szeretetre szorú, hogy ezzel igazolja magát. Szeretetet lop, betör érte, ha kell, elrabolja! De - ha a birtokába jutott, nem tud vele mit kezdeni. Már az egyetemen -

MARIA C), az más volt.

THOMAS Igen, téged már akkor jól megdolgozott. De nem veszed észre, hogy - mint minden embert, aki egyfolytában szeret valakit - senki más nem érdekli, csak önmaga? Hogy vonzza és elragadja minden egyes új ember, mint valami betegség; hízlelnie kell neki és belopnia magát a szívébe.

MARIA Lehet, hogy csinál megfontolatlan dolgokat. De osztozik a másikkal sorsában. Es mint a forrás, a bensőjéből fakad az érdeklődés.

THOMAS Csak föl ne ülj neki. egy jön az belőle, mint az olyan médiumok praktikai és szédelősei, akik már rég túl vannak a révületen. Nem szerel senkit, gyűlöli az embereket, mint a vádolt a bírót, akit félre kell vezetnie!

MARIA De miről beszélsz most már? Nem érzed, hogy ezek konstrukciók?

THOMAS Te nem érzed, hogy kínoz mindegyik ellenvetéssel?! Ha zug ígéretekkel magához édesgeti az embereket, mert a végtelenség közepe egymagában sodródik a maga szál deszkáján!... Nem értesz meg. Nem veszed viszont észre, hogy mi magunk vagyunk siralmas bizonyítékai ennek, te meg én, ahogy rám meredsz mint valami örültre?!

MARIA Van ott valami bizonyítéka annak, amit eddig állítottál?

THOMAS (*habozik, aztán erőt vesz magán*) Nincsen... Hisz csak azt mondtam: tegyük föl. (*Annak a hangján, aki ügyét veszni látja*) Ezt nem lehet bebizonyítani; ezt el kell hinni.

MARIA De hát ez nevetséges; Thomas, szegény Thomas.

THOMAS Ha én mondom. nevetséges; ha ő csinálja, forrás.

MARIA Te magad meséltél róla nekem mindennap, mikor még nem volt itt, és jönni készült. Az van meg benne, mondtad. ami belőled hiányzik. Ez az egyszerű, érdeklődésből fakadó összekapcsolódás minden emberrel, harc és mű nélkül. De most hagyta föl heccelni magad: nem, te magad hecceld föl Josefet! Es hozzá még Anselmet. Mintha újra el kellene őt rontanod. Dacosan a magad nagyobb erejével. Add ide az irattartót, elégetem - a te érdekedben!

THOMAS (*meghátrálva*) Nem, még nem, nem! Most nincs több időnk, már hallom Josefet. Menj, menj oda hozzá! Kérlek, menj oda még egyszer hozzá! (*Tuszkolja az ajtó felé*)

MARIA Nem akarok odamenni hozzá! Veled akarok beszélni!

THOMAS Nem bírom hallgatni a beszédedet! Menj oda hozzá! Talán nézd meg jól, és gondolj arra, amit mondtam.

MARIA Nem -

De mivel belép Josef - a másik ajtón nem tud tovább ellenkezni. El

JOSEF (*sötét ruhában, az arkifejezése, mintha temetésen lenne*) Túl sokáig halogattad a döntést: tarthatatlan itt a helyzetem. Regine elzárkózik a rábeszélésem elől, ahogy a leveleimre sem válaszolt. Úgy látszik, még nem élt vissza eléggé a türelmemmel!

THOMAS Utazz vissza, hagyj időt, hogy tisztázódjanak a dolgok!

JOSEF Meggyőződöttél róla, hogy helytálló a beszámolóim?

THOMAS Igen. (*Kívessz az íróasztalból Stader irattartóját, és maga elé teszi*)

JOSEF Regine nemigen tudja, mit jelent az, ha egy férfinak szíven ta-

látják az egzisztenciáját. De ezt a beteges hazudozót, ezt a szélhámost ártalmatlanná kell tenni!... Kezdetben még azt gondoltam: ideges szeszély, kikapcsolódás, levegőváltozás ez a szó nélküli, hirtelen eltávozás. Kész voltam már, hogy ezt a méltánytalanságot is lenyeljem. Regine végtére is rendszerint barátságosan volt, egy szent úgyszólván. Ertesz, ugye, megvannak ennek a jó oldalai is: soha nem bírt felmelegedni férfiak iránt, legalábbis ezt mutatta. De akkor – kerestem a felvilágosítás, a jóság szavait, nem pedig ezt a szűkszavú közlést, miszerint a nővérehez utazott -, akkor megtaláltam ezt a könyvecskét, teli a legundorítóbb írásos ömlengésekkel, amelyeket alig értettem!...

THOMAS Azt írták, hogy azért utaznak ide, mert itt élt velük Johannes? JOSÉF Ezt írta Regine, de meggyőződésem, hogy a férfi diktálta neki.

Milyen ostobaság különben, hogy fegyvert ad a kezembe: mindig is azon járt az esze, hogyan csálhatna meg engem! Hogy Johannes közelében maradjon! Érted te ezt?

THOMAS Igen.

JOSÉF Te érted ezt? No, igen, ilyenek vagytok ti mind: elég, ha egy eszme túlzó, máris oda vagytok érte!

THOMAS Észembe juttat valamit, gondolhatok közben valamit. Olyan, mint a honvágy.

JOSÉF Hát „gondolni” nyilván ő is gondolt közben valamit, de igaznak biztosan nem igaz! A rideg, szűzies Regine. Itt van elrejtve a bűntény, innen kezdve érthetetlen a dolog. Éveken át őrizni egy halott eleven emlékét, annak ellenére... - nos hát mi igenis boldog házasok voltunk! De hát ezzel éppenséggel kiegyezhetne az ember, ha túlzás is; van benne még valami nemes is; de persze akkor is végletes túlzás. Gondold meg ugyanis: hűség? Az abnormalis! Már az is hazugság! Hát még, úgyszólván halotti áldozatként, paráználkodás? Házasságtörések szinte szakadatlan láncolata éveken át?! Teljesen eltekintve a dolog állatias részétől, pusztán a titkolózások és hazugságok szennye; el tudod te ezt egyáltalán képzelni olyan félnék, igényes-szólhatok ugyebár hozzád úgy, mint a fivéréhez – frigid nőről, mint Regine?

THOMAS Alighanem túl büszke volna hozzá.

JOSÉF De milyen büszke volt! Néha szinte kínos, milyen fennhéjázóan ítélt emberekről. De éppen itt vette kezelésbe a fickó. Meggyőződésem, hogy ezzel amolyan viszontbiztosítást akart szerezni mindenemű eshetőségre.

THOMAS (mint aki hosszas erőfeszítés ellenére sem lát még tisztán) De miért beszélt volna tele ezzel a fejét?

JOSÉF Hogy engem sújtsjon!

THOMAS Neked szóltak ezek a jegyzetek?

JOSÉF Nem. Regine végtére is olyan rémesen gyakorlatiatlan, egyszerűen ott hagyta a papírokat szanaszét a fiókokban... Mégsem lehetett szó másról, mint hogy nekem szóltak. Valószínűleg bizonyos számdékkal rendezte el így az a gazfickó! Ugyanis a detektívem eredményei - tudod, nem csekély mértékben szertelen a pófa, a tudományos módszere természetesen badarság, de azért nagyon ügyes, azt meg kell hagyni - mind ezt támasztják alá: Anselm behízelgi magát az emberekhez. Én például még régebből nem állhatam, de ő szelíden és alázatosan megragad a gyengéidnél fogva, ki-hízelgi belőled a gondolatodat, s te azt hiszed, hogy még soha nem értett meg így senki. Hogy aztán mikor a markában tart, gondosan ki-kémlelt, kiszámítottan kegyetlen sebet ejtsen rajtad. Még hamis nevek és dokumentumokat is többször felhasznált hozzá! Nemesi származásának adta ki magát, gazdagnak vagy szegénynek, tudósnak vagy együgyűnek, a természetes gyógymód apostolának vagy morfinistának, aszerint, mikor mire volt szüksége, hogy elámítsón egy gyanútlan, de valamiképp mégis óva intett lelket. Mint tudod, akadnak olyan históriák is a rovásán, amelyek a nyakába fognak kerülni.

THOMAS (feláll) De mivel magyarázod ezt?

JOSÉF Beteg. Veszedelmes beteg. De ez korántsem zárja ki a felelősségét.

THOMAS Állandóan ezen töpreng; de ez túl kevés vagy túl sok.

JOSÉF Én mondom neked: közveszélyes beteg. Mesterkedéssel ámitotta el Reginét. Régről gyűlölt, nem tudom, miért, igazán, csak jót tettem mindnyájatokkal; már ez a gyűlölködés is beteges! És az abnormalitás kicsoda rafinériájával építette fel a gondolatot; elég csak – nem egykönnyen! - logikus rendbe rakni. Az így hangzik: amíg hisz Johannesben, tehet, amit akar. Mert Johannes nem más, mint az ő saját sorsa; tudod, az a korán elhunyt. Nem valami emlékezés, nem álom, amit szükség esetén meg lehetne érteni, hanem (úgyszólván a kezébe veszi ezeket a szavakat, mint valami érthetetlen mechanizmust) ami lenni akart, hite magában, a valóságtól megszabadított illúziója önmagáról! Ő maga - mint aki - jó! Mármost legalább annak kellene ebből következnie, hogy jót is akar cselekedni. De tévedés. Minél rosszabbá válik, annál közelebb kerül Johanneshez! Mert annál inkább magára talál az ember, minél jobban bele-vész önmagába! És megaláztatásokat elszenvedni - ez a szellem sorsa a világon! Megaláztatások, ez - érted, ugye? - már én vagyok; hogy miért nem vagyok ugyanúgy szellem, mint Anselm, aki végeredményben nem produkált semmit, arról fogalmam sincs. Azt mondom neked: ilyen aforizmákat soha életében nem gondolhatt

ki Regine magától. De ha már egyszer olyan messzire jutott, meg kell valódnia magát minden lehető ocsmánysággal! A visszavonulását akarta biztosítani ezzel. De olyan buta nem vagyok. Mikor azt írta velem, hogy Regine kívánta őt és el akarta csábítani, ő azonban csak a lelkét akarta irányítani, inkább viaskodott és öngyilkossággal fenyegetőzött, mint hogy hagyja, „amire én és mások a legnagyobb súlyt helyeztük”: akkor mindjárt gyanút fogtam, és (bizalmasan) ebben az elszólásában is csak az abnormalis alkata tükröződik.

THOMAS De nagyon kérek, alapiában véve Anselm egyáltalán nem más, mint mi; ezek csak hangsúlyeltolódások.

JOSÉF Sajnálak, Thomas. Csakugyan mintha félne, hogy... nos, attól, hogy... túl messzire talál menni. Nem lehet ezt igazán elképzelni. Annál kevésbé, mivel felesége van. De többnyire mintha tényleg rendkívüli megrázkódtatás érné. Nő helyett hirtelen egy ember került túlságosan közelségébe! Túlfeszített krízis tör ki benne; innen erednek aztán ezek a betegesen gyűlölködő cselekmények. Szívesebben szorítja rá őket, „hogy vedd alá magad igényeimnek”, ha közben ő maga is „mártíromságot” szenved!

THOMAS Tehát biztosnak tartod, hogy voltaképpen minden csak a barátság körül forog nála. Természetesen így az akarata ellenére történik, ha túlsodródnak a dolgok ezen a határon.

JOSÉF Stader - tudod, a detektív - azt a meggyőző elméletet állította fel: ha túllépték volna a határt, a házban maradnak. Mert akkor már félnék a feltűnéstől... És én mondom neked: ha legalább férfi volna, tudnám, mi a dolgom! De ez egy beteges hajlamú ember, egy bolond, egy nőies pulya! (Vadul járka fel-alá, ezzel akarja levelezni izgalma) És jóhiszeműen, Thomas, jóhiszeműen szeretsz egy aszszonyt, ő pedig, megfertőződve ettől az esztelenségtől, kiszolgáltatja becsületet bolondtársának...!

THOMAS Levelemben nehezen meghatározható emberekre készítetek elő.

JOSÉF És engem tüntettel fel elmaradottnak, a magad teljesen fölösleges morálteóriájában, ami egyáltalán nem a szakterületed; most láthatod, mi a gyakorlat. De azt hiszem, szégyelled a tévedésedet; a tények nagyobb elégtételt adtak nekem, mint amekkorát te adhatnál. Első megbeszélésünk óta, ugyebár, meggyőződte róla, hogy az adatok stimmelnek?

THOMAS Igen. Amit ellenőrizni tudtam, az igen.

JOSÉF És erre az esetre kötelezted magad, hogy kiutasítod őt a házból.

THOMAS Igen. Köteleztem magam. (Rövid tusakodás után) De nem tudom. Éppen most nem szabad elmennie. Maradnia kell még. Ne zaklass. (Visszateszi az íróasztalra az irattartót)

JOSÉF (csodálkozva nézi, megint fel-alá járka) Nem értesz te félre engem? Én egyáltalán nem mondom le arról az autoritásról, amelyet a törvény biztosít nekem. Csak rád való tekintettel tévováztam; és mert el akartam kerülni a családi botrányt... Követtem, hogy a nők jelenlétében mondj búcsút neki, és zárd be előtte a házadat.

THOMAS Elismerem a jószágodat... de ezt nem tehetem.

JOSÉF Jó... Ez nem ment fel a kötelességem alól, hogy rendet csináljak. Add vissza az okmányokat.

THOMAS (végre szilárd eltökéltséggel, kibúzza a fiókból a kulcsot) Nem adom. Ne haragudj, nem tehetem.

JOSÉF (megrendülve) Tehát csakugyan vonzódsz hozzá...! Mindig így kezdődik. (Erőt véve magán) Azért van itt, hogy téged és Mariát ugyanúgy becsapjon, mint engem és Reginét!

THOMAS ... Tudom. De... azt hiszed - ez ilyen egyszerű? Pont ugyanúgy?

JOSÉF Nem tudsz mindent.

THOMAS De hát ez nem igaz! Nem jöhetett azért, hogy ártsen neked! JOSÉF Te bolond vagy! Beképzelt bolond! Azt hiszed, az egyszerű igazság nem elég jó neked; a tények egyszerűen csak akkor érvényes számodra, ha az egyúttal „magasabb rendű igazság” is!

THOMAS Talán épp ezt akartam mondani. Ha megbizonyítanád, hogy Anselm be akar csapni, és ha megbizonyítanád, hogy Mariá is ezt akarja, akkor: ez nem lehet igaz! Es hamis sem lehet! Ez csak olyas-valamit jelenthet, ami ezzel egyáltalán nincs megmondva.

JOSÉF Szóval te is be vagy hálózva, el vagy varázsolva. Nos, jó. Akkor itt maradok.

THOMAS Hogy érted ezt?

JOSÉF Itt maradok a házban. Nem fogsz ajtot mutatni nekem, mikor annak a gazembernek nyitva tartod.

THOMAS (megzavarodva) Nem, persze hogy nem... de ez mégsem megy.

JOSÉF És megmondom neked, hogy addig nemis megyek el, amíg rá nem kényszerítettem ezt a „fejvadászt” - látod, ez a megfelelő kifejezés, ez illik rá, megtaláltam -, hogy itt mindnyájatok szeme láttára lenyalja a cipőmet! Meglátod, meg fogja tenni, okosabb, mint til! Nem tart ki tovább, csak amíg észre nem veszi, mire megy ki a játék!

THOMAS (keserűen és növekvő megindultsággal) Megbánnád. Ha nem történt is semmi, azért... bizonyos elfordulás tagadhatatlan. Beszélni akarsz majd Reginével, ő kitér előled. Be akarsz bizonyítani neki valamit, és ő egyszerűen meg se hallja. Érted: a lélek süketisége fogad. Az ujjaddal fogsz rámutatni, hogy gazember, de meg sem látja. Észedet veszted, csakugyan nem fogod már tudni, esztelenségeket mondasz-e vagy elszállnak a szavaid?!

JOSEF Tudni fogom, hogy találjak meghallgatásra. Nem akarom, hogy szemrehányással kelljen illetnem magam, amiért határozatlanságom miatt büntársá lettem. (E!)

THOMAS (*rettentően kínlódvá átszeli néhányszor hosszában a szobát*) Azt hihetnéd, az ilyen éveig tartó együttlét valami szellemi dolog. Akkor jön valaki, semmi sem változott, és bármit csinálsz, nincs jelentősége, és bármit csinál ő, jelent valamit. Szavaid, amelyek mélyre hatoltak azelőtt, most figyelemre nem méltatva fordulnak ki a szádon. Hová lett lélek, rend, szellemi törvény? Összetartozás, megértés, hatás? Igazság, valódi érzés? A néma egyedüllet szakadéka nyeli el ismét!

MARIA (*óvatosan belép*) Nem voltam biztos benne, egyedül vagy-e újra? Kinn vártam.

THOMAS És... hallgatóztál?

MARIA Nem hallgatóztam. Nem vagyok rá kíváncsi, miről beszéltek. Add ide a dossziét.

THOMAS (*hátrahőköl, mintha valami elháríthatatlan veszéllyel találta volna szembe magát*) Tehát...? Tényleg?

MARIA Még egyszer beszéltem vele erről. Kezd bízni bennem. Hadd legyen a barátom. Épp mikor hitvány.

THOMAS Szóval tényleg... És amit mondtam neked?

MARIA Még ha te magad elhinnéd, akkor is másként ragadnád meg, semmint így belülről kifelé. (*Fájdalmasan*) Miért ártottad bele magad ebbe? Mert azt hiszed, befolyással van rám. Hát igen, így van; talán nem szabad neki?

THOMAS Szabad? Befolyással tud lenni rád, Maria! Nézz rám, mi változott? Elveszítetted a stoppolófadat, ezt a kedves, kerek holmit, amelyre néha ráhúzódsz a harisnyádat; napok múlva megtalálod az utcán, alig ismersz rá: ami te voltál rajta, felbomlott, eloszlott; nevetséges kis fatárgy maradt belőle. Így térsz vissza. Az ő szellemének a gyermekeként: egy idegen anyaöl undokságának cafatai lógnak rajtad!

MARIA Kemény, erőszakos ember vagy.

THOMAS Mondd, hogy irigy. Mondd, hogy csupa gyűlölet. Szeretném a legvadabb szavakkal kimaradni ezt az idegen lényt, mely úgy viaskodik velem, hogy meg sem bírom ragadni! A gondolataidban találok meg, s ez tehetetlenebb elhagyatottság, mintha az ágyadban találnék rá.

MARIA Kemény, féltékeny ember vagy; követelődözöl, anélkül, hogy magad hajlandó lennél adni valamit. Csak rád szabad hallgatnom? Minden kérdésben neked kell, hogy igazad legyen?

THOMAS Olyannyira nem, hogy néha már nem is értem, miért voltál mindig velem és nem velem? Van valami bennem, valami csökönyös javíthatatlanság, mely úgy vigyáz rád, mint anya a gyermeke örömeire. Ez ostoba boldogsággal valami frissítőt, újat érez a fájdalomban, ha tőle jössz.

MARIA Látod, te voltaképpen semmit sem miattam csinálsz, nem a mi életünkért izgulsz, nem azt érzed veszélyben. Azért csinálsz mindent, mert úgy érzed, hogy - nem kíván! hanem - többre tart engem nálad!

THOMAS Mióta elkezdődött, azt mondd, nem szerelem, hanem szellemi élmény -

MARIA Hát ha egyszer tényleg csak az.

THOMAS (*kínlódvá*) Csaknem ugyanannyi ideje tanúsítom már neked, hogy a benső élményben Anselm hamisító. De nem nekem hiszel, hanem neki. Ez olyan egyszerűen hangzik, és mégis - borzasztó.

MARIA Még hiszek benned! De mit csináltál ebből?! Valamit, ami soha sincs készen. Ami soha nem tisztul fel. Amit fenyeget minden egyes új ötlet. Pótlékkául pedig határozatlan összetartozást kínáltál, annyit, amennyi utasokat kapcsol össze egyazon fülkében. Kényszer és szenvedély nélkül! Nem akarok gondolkodni! Lehet másmilyen is az ember! Thomas, ami téged fogva tart és ráz és cibál, és te magad vagy! A szégyen azok miatt az órák miatt, mikor nem gondolkodol; mikor azért jössz hozzám, mert nem akarsz gondolkodni, és ezekben a gyalázatosan „gyenge” óráidban, mikor kiállnak belőled a zsigereid, csupaszbabb vagy, mintha meztelen lennél. Mit csináltál belőlünk! „Te, te” és „ide, ide”, „cica, egér”, „csiki, csiki; kicsi bácsi; pici néni”!

THOMAS Hallgass! Élhallgass! Éz iszonyú! Nem bírom hallgatni! ... Nem érzed benne a rettentően gyámoltalan bizalmat? Mindaz, amit adhat neked egy ember, abban a tudatban foglaltatik, hogy nem érdemled meg a vonalmát. Hogy jónak tart ő, akire nézve az egész örökkévalóságban nem találni okot, mely jóságára vallana. Hogy mint egészet fogad el téged ő, aki sem beszélni, sem gondolkodni, sem bizonyítani nem tud. Hogy itt van; idefújta a szél; hogy megmelegítsen, hogy felegyenesítsen! Nem így éreztetted?! Mindig más voltál?

MARIA Hát hogy még büszke is vagy rá! Te magad ölted ki belőlem az önbizalmat!

THOMAS És Anselm ad neked hamisat!! Rettentő csalódás vár rád! MARIA Lehet, hogy hamisít. De jogom van rá, hogy bebeszéltessem magamnak: így és így van! Hogy - és ha csak ámitás volna! - van, ami erősebbnek nő fel, mint én. Hogy olyan szavakat mondjanak nekem, amelyek csak azért igazak, mert én hallgatom őket. Hogy zene vezessen, és hogyné azt mondják nekem: el ne feledd, itt egy darab

száritott belet kapargatnak! Nem azért, Thomas, mert buta vagyok, hanem mert ember vagyok! Úgy, ahogy jogom van arra is, hogy folyjék a víz, és a kő kemény legyen, és nehezeket varrathassak a szoknyám szegélyébe, hogy ne lőtyögjön!

THOMAS Két malomban örömlünk. Ugyanazt mondjuk, de nálam Thomasnak hívják, nálad Anselmnek.

MARIA Éz minden, amit válaszolsz? Soha, soha nincs semmi, ami ott állna, nagy volna, izgató, szükséges és kézen fogna! Még csak el sem veszel tőle.

THOMAS Senkit sem lehet elvenni onnan, ahol áll. Te azonban (Keresi a szavakat, és nem talál jobbat) kimondhatatlanul nagyot fogsz csalódn.

MARIA Mondd meg, ha igazán tidsz valamit! Ne hagyd ilyen egyedül! THOMAS Bizonyíték nincs rá.

MARIA (*megmakacsolva magát*) Úgy vélem, az egyetlen bizonyíték, ami valaki ellen vagy mellett szól, az az, hogy a közelében süllyed-e vagy emelkedik az ember.

ANSELM (*rendkívül izgatottan beront, türelmetlenül félrelökve minden tapintatot*) Még egyszer beszélnem kell Mariával. Gyorsan beszél-nem kell még Mariával.

THOMAS Magatokra hagylak benneteket.

MARIA Thomas, ne így! Olyan mellékes a lényegre nézve, hogy férfi. THOMAS És ha ez volna a specialitása? Anselm, hallottad?! Megértetted, hogy itt a házban vár Josef? (*Mivel Anselm nem válaszol neki, előnti a düh, megragadja a divánpárnákat és a földhöz csapdossa őket*). Feküdjetek le rájuk... tessék... oda!... Intézzétek el, mielőtt tovább beszélünk! Vér árasztja el a fejeteiket! A még nem egyesült velő a testek mélytengerében terjeng, mint a korallérdő! Képzetek villannak át rajta, mint virágos pikkelyű halrajok vándorló mező! Te és én titokzatosan megnagyobbodva szorítjuk magunkat a szemek üvegömbjére!

MARIA (*sírni kezd magába fordulva*) Nem szégyelled magad?

THOMAS És Josef erre vár!! - Ebben a helyzetben szégyenkezésnek már semmi értelme. (*Anselmhez*) Mondj legalább egyetlen őszinte szót; egy szót, mely ártatlanul ugránczik benned, mint egy kis állatka. Hogy tudjam. Maria azt megsimogathatja, nem fog fájni csalódásában! Egy szót, hogy azt hisselek: csak azért érték megaláztatások, mert ez a sorsunk: megaláztatásokat elszenvadni, a szellem előjoga a világ bérlőinek körében! Es én akarok mindent viselni! El akarom háritani Josefet, nem pedig idehozni, és megvigasztalni fél-elmében Mariát s irántam táplált megvetésében, és azt mondani ne-ki, soha nincs annyira magánál az ember, mint amikor elveszti magát.

MARIA Nekem azt mondd, ne higgy neki; neki mindenestül felajánlasz: nincsen benned semmi méltóság már!

THOMAS (*vad rémülettel rázogattja a mozdulatlan Anselmeea kabátuj-jánál fogva*) Undorító, ahogy itt állsz előttem. Undorító, ahogy itt állunk mindnyájan. Ilyen végtelenül testien. Olyan végtelenül testi mindnyájunk közt az, ahogy szellemileg uralkodsz Marián. Valami undorító, embertől-emberig terjedő nemiség fészkelte be magát közénk! Mit törödsz te velem! Mit akar Maria tőlem! Mint hústornyok, úgy állvtok itt előttem! (*El Josefért*)

ANSELM (*végre szabadjára engedve örültizgalmát*) Ne sírj! Meg se bírtam moccani előtte! Nehogy bármit is kitaláljon! De előbb ölöm meg magam, semmint hogy sírni hagyjam magát!

MARIA Anselm! Minden szentre kérem! Ne hazudjon nekem soha! Tönkremennék, ha hazudna ..!

ANSELM (*bizalmatlanul lehűlve*) Hallott valamit?

MARIA Hogyan bízzam meg magában...?

ANSELM Egy percet sem vesztegethetünk tovább. Egy áldozattal visszanyerhetem hitét? Önmagába vetett hitét? (*Fenyegetően*) Bármit megteszek, habozás nélkül!

MARIA De nem szabadulok attól a sejtelmemtől; csak arra akar rávenni, hogy más legyek, mint amilyen vagyok. Érzem. Maga biztos mindig egyforma volt.

ANSELM Igen. Mindig rábírtam embereket, hogy legyenek jobbak, mint amilyenek. De közben kinszenvedés gyötört.

MARIA Regine előtt is egyforma volt.

ANSELM Igen. De gyűlölöm emiatt!

MARIA Gyűlölni fog engem is! Mindig teli volt az élete barátokkal és szeretőkkel.

ANSELM Hallott valami ilyesmit? Akkor tudnia kell: türelmetlenségből. Gyengeségből, amely nem bír várni tovább. De már magában hordja a csalódást. Már magában hordja a gyűlöletet, amely csak félelmében próbál szeretet lenni! Már gyermekkoromban mint kisfiút csökolgatott mindegyikük, ezek az anyák, gyereklányok, cselédek, nővérek, barátnők. A vastagbőrűek, akiknek belefürödik a bőrébe az ember utáni vágy nyilvesszeje, és jóindulatú emésztési örömmé gyógyul be! Nem tudok meg enni embereket nélkül! És ezt kapja érte az ember! Hiszen tudja maga is.

MARIA Thomas azt mondja, maga csak azért akarja, hogy szeressék, mert nem produkál semmit. O. Thomas rémséges, az ember magában sem bízik meg többé.

ANSELM De maga akkor is meg fog érteni: egész életem tönkrement emiatt. Hányszor érintett meg már reménytelenség. Az ellenem szegülő akarat. Úzóttak, eszeveszettek, bentről kizártak. Tettem talán

egyét-mást. De ha maga is csalódást okoz nekem, az egyetlen nagy ember, akit találtam, már csak egyvalami marad: a kőtel; egy szelíd, puha kőtel. És egy selyemsima, zöld szappan, amellyel bedörzsölöm a kötelet. Hogy ezt igazán csak egyszer lehet megtenni, azaz ér végső nagy vigaszmom. Nem ellenséges az oszlás; lágy és puha: mindnyájunk anyja, csöndes és színes és hatalmas; kék és sárga csíkok lepik be majd a testem -

MARIA Hogyan bízzam meg magában, ha már megint ilyen undorító képekben kéjeleg!

ANSELM *(dühösen néz rá, mert félbeszakította)* Reszketek néha máitól is, ha rénézek magára. Félek, mert maga csak nő. MARIA Maradjon a barátom.

ANSELM *(gúnyosan)* A lelke hozzám húz, a szerelme Thomashoz *(Szenvedélyesen)* Éz a kárhóztos különválasztás! -Értsen meg minden vágy nélkül beszéllek. Maga még mindig azt hiszi, olyasmiről van szó, amit úgy általában birtoklásnak neveznek. De akkor máit megmérgeztem volna Thomast. Azért hiszi, mert olyan szép? Igen *(a gonoszság árnyalatnyi felhangjával)* mert olyan szép! De vannak gyerekek, akiket azért kerülnek a játszótéren, mert olyan jók; ilyet volt maga is. Valami riasztó áradt a rosszal szemben tehetetlen jóságából; titokban ezt megőrizte. Maga csodaszép, és valami megindító szelídséggel van kiszolgáltva pazarul impozáns megjelenésének. Igen, maga szép - istenien szép! És értem már, magának nerr szabad gonoszsnak lennie, magának akarnia kell, hogy jó legyen Thomashoz. Igen ám - de szépségének van már valami észrevétlen kétes híre, lágy engedékenységét szégyelli a lelke legmélyén. Maga csodálatos, de - egyedül is van. Thomas ezt sohasem találhatja ki. Én csak sejtem talán, mint valami velem rokon vonást. DE mint valami roppant vigaszt érzem át. Mintha kecskelába volna egy angyalnak. Ziláltságomba úgy száll alá, mint egy angyal; de olyan angyal, amelyik a ruhája alatt kicsit hozzám tartozik...

Maria hallgat

(Egy árnyalattal gonoszabbul, de közben őszintén megindulva) A maga iszonyú nőiessége csillapít valamit, ami különben túlságosan megalázó lenne rám nézve... Szóaljjon már meg! Tekintettel kell lennie rá? Nekem is! Nem tudja, nem szereti-e? Én sem tudom!! E nem lehet akadály! Egységes révület jár át a világon mindent, érzem még megzavarodva az ellenállásában, de közben hallom mára hallgatását. Ajándékozta magát neki! Emelje föl magát!

Félbeszakítják őket. Az utolsó szavak alatt aláfestésként viharzón közeledő léptek és izgatott beszélgetés zaja hallatszott. Most kivágódni az ajtó. Mertens kisasszony ront be magán kívül, a nyomában zavartan döttan Reginé. Vele csaknem egyszerre Thomas. Azután Josef, haragosan, zavartan, óvatosan és akkurátusan csukja be az ajtót, mive számára végtelenül kínos a jelenet.

MÉRTÉNS KISASSZONY *(Mariához)* Az Isten szerelmére, segítsen már rajta; azt se tudja, mit beszél.

JOSÉF *(az ajtó felől Reginéhez)* De nagyon kérek, már megint túlzol egy szanatórium mégsem elmegyintézetet.

RÉGINÉ Anselmet is odaakarjavitetni, ha nem utazik el! Vagy börtönbe JOSÉF *(még az ajtónál)* Szerettem volna kibeszélni magam Reginével. Mindenkitől elhagyatva sírt a szobájában, elviselhetetlen volt úgy zokogott. Azt mondtam neki, mindnyájunk érdekében az volna legjobb, ha bevonulna egy szanatóriumba. Rövid időre. Ettől az még nem betegség! *(Hozzá fordul, és ekkor észreveszi Anselmet A szó káros módon tesz néhány lépést mereven előre, majd egyet hátra mellkasa fölemelkedik és kitágul, állá előre mered, ajka szavakat ke resgél.)*

Anselm karcsún és ártatlanul áll előtte.

MÉRTÉNS KISASSZONY *(suttogva közben Reginéhez)* Csúnyán el bántak kegyeddel; Anselm doktor ugyanolyan kis lélek, mint a több férf! Vagy - most kellene megmutatnia!

THOMAS *(magyarázón, látszólag nyugodt derűvel)* Josef azt követeli hogy huszonnégy órán belül távozz el a házunkból. Természete sen nincs joga a házamról rendelkeznie, és teljesen rád bízom, en gedelmeskedsz-e neki vagy nem.

JOSÉF *(Mariához, zavartan jelenléte miatt)* Megbocsáss, természetesen nem így akartam... nem a te jelenlétedben akartam, de Reginé nem lehet visszatartani. Csak vele akartam beszélni és - ezzel.

MARIA *(meglepve, kezdődő felháborodással)* De hát mit jelentsen ez. Miért kell Anselmnek elutaznia?

THOMAS Az ő dolga, hogy megmagyarázza neked; én csak azt hi szem... Meglátod, hogy elutazik.

JOSÉF Nagyon kínos ez, Maria; mint mondtam, nem akartam előt ted... De hát Thomas tudott róla!

MARIA *(elszántan)* Maradok... Úgy gondolom, ha egy detektív, egy fi zetett besúgó ügyködik a házamban, legalábbis jelen kell lennem!

JOSÉF Thomas ezek szerint nem tartotta szükségesnek, hogy felkés zítsen?

MARIA De hát mire?!

THOMAS Mindent megmondtam Mariának. Csak hogy egy detektív végzi a bizonyítás műveletét, azt nem mondtam el neki. És ő nem hitt el semmit!! *(Kihúzza az íróasztalfiókot, és bocsánatkérő, egyben pedig rezignált mozdulattal odainti Josefet)*

RÉGINÉ *(Anselmhez)* Menj el innen! Ne nézz sehová, menj ki az ajtón! Csapdát állítottak neked! Élárltalak, megakadályozhattam volna! Ne állj le velük, az eszükkel!

MARIA De Anselm, mondja meg már nekik, mindez nem lehet igaz! THOMAS Mondd meg, hogy nem lehet igaz! Mondd meg nekünk!! De előbb nézd meg ezt. *(Staderdossziéjára mutat, amelyet az íróasztalfiókból vett ki)*

RÉGINÉ Ne nézz oda, annak a férfinak az irattartója az! Menj már! Még elmehetsz. Csókolj kezet nekik alázatosan és eredd, mássz ki az ajtón az utcára. Hadd hajtsanak át rajtad a kocsijukkal. Hadd mondjanak kutyának! Hadd legyen! Csak nehogy leállj velük. Az eszükkel! El akarják fogni a benned lévő láthatatlan teremtményt!

Anselm, mintha vonzaná az elháríthatatlan helyzet, Reginét meggadva, bevont, befelé koncentráltó arccal Thomas felé indul. Mintha egy szűk ösvényen haladna. Thomas átnyújt neki egy lapot a dossziéből, Anselm belenéz, majd átvész még egy lapot, még egyet

THOMAS Ezek itt mind Joseféi...

RÉGINÉ Látni akartam még egyszer, elég bátor vagy-e. Ó, ha én elég bátor lennék - úgy félek a haláltól.

JOSÉF Te szerencsétlen, lám, ez a műve ennek az embernek, ez az a végzetes szellem, melyet beléd oltott!

ANSELM *(visszaadja Thomasnak a lapokat, és Mariához fordul)* Ismerem már ezeket. *(Ugyanúgy, ahogy jött, visszamegy a helyére)* Meghagyom Thomasnak az örömét. Csak egy bizonyítékkal tartozom: hogy soha nem mondtam magának valótlanúságot! Beszélhetnék magával kettesben?

MARIA *(hangtalanul)* Mindenekelőtt magának kell beszélnie, minde nekelőtt...

Szünet. Anselm - zavartan vagy fölényesen mosolyogva, mindenesetre kényszeredett tartásban - áll a többiek körében

MARIA De hát hogyan? Csakugyan - maga - ?

ANSELM Hiszen tudott mindent.

MARIA Én?!! Azt mondta, csak ártalmatlan dolgok vannak ezekben a feljegyzésekben. Hogy csak Reginé miatt kell eltüntetni őket!

ANSELM Nem megmondtam magának, hogy rossz ember vagyok?

MARIA Játszott ilyen gondolatokkal. Játszott és villogott hazugsággal és rosszasággal!

ANSELM Mit mondjak még magának?

MARIA Hogy ez tényleg így van?!

Anselm mosolyogva vállat von és menni készül. Josef már messziről el-állja az útját; Thomas, aki szintén erre készült, így letesz róla. Anselm nyomban lemond szándékáról

JOSÉF *(az ajtóhoz megy, bezárja és átadja a kulcsot Mariának)* Légy szíves, tedd el a kulcsot. Addig nem megy ki a szobából, amíg te ki nem engeded! *(Anselmhez)* Szint fog vallani a mesterkedéseiről és nyilvánosan megígéri Reginének, hogy soha többé a közelébe se megy, különben itt a házban letartóztatatom!

Anselm kérő tekintettel Thomashoz mint házigazdához fordul, de az csak Josef felé tett ironikus mozdulattal válaszol. Anselm leül, és nyugodtan néz maga elé. Rövid szünet

MARIA *(Thomashoz)* De miért nem mondtad meg nekem ezt előbb? Thomas nem válaszol. Rövid szünet

ANSELM *(Mertens kisasszonyra néz, aki a legtávolabbi sarokban ül, arcát a kezébe temetve, majd a többiekre)* Szinte egymás közt vagyunk, mint gyermekkorunk legszebb napjaiban; csak attól félek, Mertens kisasszonyt találjuk megsérteni.

MÉRTÉNS KISASSZONY Ó, én már megyek is; a legkínzóbb csalódás volt ez egész életemben. *(Határozatlanul feláll, de mivel senki sem készül ajtót nyitni neki, határozatlanul állva marad)*

RÉGINÉ *(aki tőle nem messze ült, odamegy hozzá, és szelíden vissza-nyomja a székre)* Csak maradjon velem; sok mindent kell még hallania.

Rövid szünet

MARIA Észterint csak azért akart eltűnni innen a feljegyzésekkel, és *(El-árulja, hogy „Reginével”, anélkül, hogy kimondaná a nevét)* mert fél-nivalója volt...? Ó, Istenem, hogy hazudhat így valaki?!

Regine felnevet

(Ingerülten) Éz meg mit nevet?! Iszonyú, ahogy nevet!

RÉGINÉ Nemis nevettem. Gyermekkoromban szent meggyőződésemm volt, hogy egy nap csodálatos hangom lesz. Figyeljétek. Maradatok csendben. Halljátok? *(Nevet)* Hiszen én se hallom. Azon a hangon énekel Anselm. Végteire is lehet szépen énekelni belül, miközben kívül nem hallani semmit!

JOSEF Lám csak, a végzetes, a herosztratoszi hatása ennek az embernek!

REGINE Azon a hangon sikerült pontosan elénekelni Johannest! Nem volt más, mint egyszerűen azaz érzés, hogy jön még valami, ami érdemes az élet fáradtságára. *(Késérően Anselmhez)* Es aztán eljön a nap, mikor beismeri magának az ember: most már nem történik semmi.

JOSEF Áldozatul esett egy embervadásznak; Regine, ha észhez akar nál térni, bár önuralmamba kerül: még egyszer felajánlom neked védelmemet! Tudod te, hogy becsapott téged ez az ember? Csalás és mocskos láncolata volt az élete -

REGINE Tudom.

JOSEF Te csak egy láncszem vagy benne. Felesége ül otthon titokban, ezt nyilván sohasem árulta el neked!

Maria félhangosan felkiált

REGINE De tudom.

JOSEF *(hirtelen felismeréssel)* De hát akkor - ? De hát akkor - ? Akkor...!? Nem, az nem lehet... De hát akkor talán nem is úgy van... semmi sincs úgy... ami olyan hihetetlennek tűnik... a bűntettek... csak ő találta ki, amit leíratott veled?

REGINE Mi közöd Anselmhez?! Velem már végzett; Mariát akarja!

JOSEF *(kétségbeesetten kiált fel)* De igaz!!! Semmit sem tudok tenni ellene... Tűnjön el, vagy megölöm!... Add oda neki, Maria, a kulcsot, gyorsan! Tűnjön el a szobából! *(Eltemetkezik egy székbe)*

Maria át akarja adni a kulcsot Anselmnek, de az nem veszi el tőle

REGINE El is válhatna tőle. De tudjátok, hogyan fest Anselmnél egy szerelmi história! Szükség van erre a kötélre, amely megtartja; ahogy azt akarta, hogy menjünk vele, I Maria és én, mert különben eltéved. *(Maria fenségének szóló gúnyos mozdulattal kíséri ezt)*

JOSEF *(megsemmisülve)* Akkor semmit sem tudok tenni ellene. Akkor csak fölfedte a szégyenemet.

REGINE Nincs olyan ember, akit meglátván ne akarna olyan lenni, mint az! Nem bírja ki, hogyne mondják neki: Milyen jó vagy te! Mindnyájan iszonyúak a szemében. O azonban hiú és gyenge! *(Mariához)* Tudod, valójában mit gondolt rólad?

JOSEF *(zavarodottsága ellenére)* De kérlek! Nem szabad hagyni, hogy mindent kibeszéljen!

REGINE Te persze kibírhatalatlan vagy. Kiválóan alkalmas arra lenni, hogy gyermekeket tégy tisztába. Olyan konyhai fogással, ahogy a pontynak esnek neki, mikor pikkelyezik, úgy markolod meg a férfit. Igazán nem volna szabad sajnálni érte semmit, hogy meghallgathassa az ember a nagyáriadat. Hogy ügetésre bírjon. Dinamittal a fenekedben -

JOSEF *(még mindig felelősnek érezve magát, felugrott, és most befojni próbálja Regine száját)* Nahát ez most már aztán - REGINE Jól hasba -

JOSEF Úndorító, micsoda perszóna!

REGINE *(kitépte magát a kezéből)* Jól hasba kéne téged rúgni! Rácsimpaszkodsz, azt mondta!

MARIA Én - - rácsimpaszkodok magára?

THOMAS *(viszszatartva magát)* Tényleg ezt mondtad...?!

REGINE Tegnap mondta. *(Megerősítésként Mertens kisasszonyhoz fordul, de az hűvös sértettséggel megvonja a vállát)*

THOMAS Elhallgass most már, te vipera!

JOSEF *(automatikusan, mintha még mindig kötelessége volna védekezni Reginét)* Igen, mondta!... Nos, akkor már jobb, ha mindent megmondunk... Úgy véltem, ki kell vennem néhány lapot a dossziéból, mielőtt átadom neked. Hiszen jeleztem, milyen szándékkal jött a házadba.

THOMAS *(nevetve felsóhajt. Mariához)* Érzéseid és gondolataid nem képesek felfedezni az övéiben a csalót, micsoda szégyenletesen durva módszer: megmutatni, a külső ember az! De oly csodás a dektív. Amit te melankóliának vélsz, azt ő rövid úton székrekedésnek magyarázza és - - kikúrálja! Kinek higgy most? Nem tudom. Ennek is, annak is. Ez az örök titok!

ANSELM *(Mariához)* Miért nem ment el...! Minderre nem került volna sor. Jó ember lettem volna.

Maria hátrál előle. Regine Anselm lába elé veti magát, Anselm elhúzódik tőle

REGINE Mindaddig itt maradok előtted a földön, amíg állsz egyenesen. Nincs már benned semmi, aminek közömbös, hogy igazad van-e vagy nincs? Előírják neked, mit tegyél, hogyan érezz, mit gondold; senki nem mondja meg neked, milyen légy. Senki nem irányít, nem őriz, önmagadba zárt sötét érintetlenség vagy. Mit akarsz még? Kész, vége van! Fekszem a földön, s bosszút állok, s diadalmaskodom! Mert már nem bízol magadban... Es én sem...

MARIA Úgyan, állj már föl, Regine, nem szégyelled magad? *(Lába ujjával finoman és viszolyogva megböki)*

REGINE Csak rúgj belém! A ruhád alól jön valami, ami eltaszít.

JOSEF *(undorodva)* Nem bírom nézni, elmegek.

MARIA Veled megyek.

JOSEF Az egészséges embereknek szövetségbe kellene tömörülniük az ilyen betegekkel szemben.

THOMAS Inkább minden kirekesztett ember szövetségét kellene megalapítani, hogy ne maradjanak *ennyire* alul. Beszélj, Anselm! Mondj legalább egy őszinte szót!

ANSELM *(Mariához)* A végsőig itt maradtam a házban, mert hittem magában; megölöm magam, ha távozik ebből a szobából.

JOSEF *(Thomashoz)* Én a magam házáat tisztán fogom tartani; te a magadéban csinálj, amit akarsz; a kötelességemet teljesítettem. *(Ő és Marta távozni készül)*

ANSELM *(a zsebkészre mutat, amely azóta, hogy megpróbálta vele fel-feszíteni a fiókot, az íróasztal⁹on hever nyitva)* Maria, ismeri ezt a kést? Elveszem, ha nem tud már hinni nekem!

MARIA *(az ajtóban)* Soha többé nem hiszek el magának semmit; oda a hitele, Anselm. *(Megfordul és vissza se nézve követi Josefet)*

ANSELM *(tehetetlenül szólongatja)* Maria!... Maria?

Akkor megragadja a kést és - nem lehet tudni, mi történt, olyan gyorsan jászódi¹⁰ le - összeesik. Thomas, aki egész idő alatt élesen figyelte, most meredten és megütközve nézi. Tesz néhány lépést feléje és továbbra is ugyanúgy bámulja. F,II előtte figyelmesen és feszülten, Regine lecsúszott a földre, megfogta Anselm karját, és tiszta erőből szorítja a kezét; először csak a kezé rel, aztán a körmeit is belemélyeszve

REGINE Olyan meggyőzően el tud hitetni magával valamit, hogy képes megkínóztatni is magát érte.

THOMAS Nem látok semmi vért; fogadok, hogy még most is hazudik.

REGINE Eltökél valamit és végrehajtja még akkor is, ha már nem szívügye, mert nem tud más kiutat.

Regine hosszan és mélyen beleharapott Anselm kezébe, akiből végül akaratlanul is kiszakad egy fájdalmas felszisszenés. Thomas valószínűleg ráveti magát, letérdel eléje, cibálja, szorongatja a karját, tépkedi a haját

THOMAS Szimuláns! Csaló! A bőröd alatt szebb vagy, mint bárki más, igaz?! Ha nem nyitod ki azonnal a szemed, széttaposlak! Letépem az ábrázatodat!

REGINE Ne bánts! Olyan védtelen!

THOMAS Hiszen csak színlel!

REGINE Hagyd! Jó ember ő - csak önmaga mögött. *(Félretolja Thomast, és újra beleharap Anselm kezébe)*

THOMAS *(megint oda furakodik)* Csak azt akarja már, hogy neki legyen igaza. Te nyomorék! Ócska selejt! Aki egészséget akar szimulálni! Anselm a bántalmazások következtében kinyitotta a szemét *(Diadalmaskodva)* Vége egyszer el kellett ismerned az igazságot!!! *(A következő pillanatban, mintegy megundorodva magától, föl-egyenesedik)* Füst van! A kanóc füstöl? Túl nagyra van állítva a petróleumlámpa lángja, gondoltam, és még fel talál robbanni. Úgyan... *(Nevet)* tudom, van már villanyunk... egy pillanatra olyan volt, mint-ha élne még mama, és mi kicsik lennénk...

REGINE Mit dühöngsz miatta! Nem gyűlöl jobban, mint ahogy mindenkit gyűlölni kénytelen, szeretni viszont sokkal jobban szeret.

THOMAS Szeret engem?! O, aki azért jött ide, hogy elvegye tőlem Martát!?

REGINE Úgy szeret, mint a bátyját, aki erősebb nála.

ANSELM *(nagy nehezen feltápáskodik)* Gyűlöllek. Bárhova akartam menni, mindig ott voltál már énelöttem.

THOMAS *(hozzáavágva a mondatot)* Egy árva lélek se hisz neked... De mit műveltetek velünk! Mindenki megvet, üldöz, kirekeszt titeket!

REGINE Rajtam másztak át. Föláldoztam magam, hagytam, hogy uralkodjanak rajtam, éreztem, amint lassanként valóban olyan lettem, amilyennek látszottam a szemükben, és - mégis úgy éreztem, annál magasabban lebegek; még láthatatlanabb részecskékből összetevődve,, amelyek társakra vártak. *(Feláll)* Most világosság vesz körül, és bennem kialakult minden. Józan, épészű ember lettem mára.

ANSELM *(Thomashoz)* Üldöztél, akár ott voltál, akár nem. Ha valaki arra bír rá egy másikat, hogy az rosszat tegyen vele, akkor az a bűnös.

THOMAS Ezt persze megint csak úgy monddod, de -

Maria lép be, félbeszakad a beszélgetés

MARIA *(észreveszi, hogy történt valami)* Mi az?... Mi történt?

THOMAS Alöngyilkossági kísérletet követett el. De igaz érzés és hamis, végső soron alighanem egyre megy.

REGINE Vannak emberek, akik igazak a hazugságaik mögött és hazugok az igazság előtt.

THOMAS Társra talál az ember, és kiderül róla, hogy csaló! Leleplez egy csalót, és kiderül róla, hogy társ!

MARIA Egy szót sem értek.

MERTENS KISASSZONY *(akit eddig észre sem vettek)* Legyen szabad távoznom. Már nem vagyok képes követni kegyedéket. Nyilván magas nekem, hogy megértsek ilyen „vulkanikus lényeket”, akikben még „nem szilárdult meg végleg a teremés”.

THOMAS Csupa csalás is ez a kor. Csak röpké érzéseket, hosszú tőprenkedéseket tűr meg.

MARIA Egy szót sem értek. Ti kibékültetek? Én nem bocsátok meg neki
ANSELM Csúnyán beszéltem magáról, hogy megvédjem érzéseimet az
idegen érintéstől!

THOMAS Hallgass, Anselm, ágyba kell bújni. Aludnod kell. HolnaF
kora reggel el kell menned. Szeretnék szinte helyetted távozni, cél-
talanságtól elringatva. Végül is igazatok van. Soha nincs annyira
magánál az ember, mint amikor elveszíti magát.

FÜGGÖNY

HARMADIK FELVONÁS

Csarnokszerű terem az első emeleten. Ajtók. Belső falépcső visz át rajta. Különös arabeszkék a szőnyegen. Hátral hatalmas ablak, kilátással a tájra. Hajnali szürkület. Súlyos, kényelmes fa- és bőrbútorok. A dolgok jellegére ugyanaz vonatkozik, mint a második felvonásban ám az egész tér zártnak hat, szekrény belsejére emlékeztet. Regine és Thomas fantasztikus háziköntösből. Thomas felkel egy bőr diványról a háttérben, nyújtózkodik, és előre jön, ahol Regine kuporoc

THOMAS Szégyellem magam.

REGINE Egyetlen férfira sem ránézni vagy mindegyikre - egyre megy
Már csak azért is a keblükre borulhat az ember, mert megőrjíti az ide-
genség, a megmértetés, bárhogy szorongatja is kezüket a kell&
ténél tovább.

THOMAS Mielőtt az éjszakának erre a maradékára ide jöttem, m&E
egyszer átolvastam ezeket a tőled vagy Ansetmtől származó és ró
lad szóló jegyzeteket; szégyellem magam.

REGINE *(helyesen)* Kihűlt képzelődések. Vizsolyogtatóan csupaszok
mint a fészükéből kihullott madárfiókák. *(Annak ellenére, hogy me
reven belebámul a fénybe)* Hiszen nem tudok szembenézni a fény
nyel, ezzel a hánytatóan szép reggellet; elrontott világgyomorkén
nyiladozik a maga fakó tisztaságában.

THOMAS Es mialatt olvastam, itt volt a házukban ez a Stader. És egy
másik szobában aludt Josef. És egy harmadikban Anselm. Félelem
fogott el arra a kérdésre, vajon nem alszik-e egyikük újra veled.

REGINE Miért nem mondd: elvetemült?! Miért nem próbálsz úgy fel
emelni, mint egy bukkott leányt?! Lásd legalább természetes színé
ben, ha már soha sincs ereje az embernek, hogy a dolgok mögé néz
zen! - Nem volt hely a faluban. Josef idecipelte ezt az adjutánsát
valahol aldatni kellett őket, csak nem a parkban?

THOMAS Természetesen nem! Ez az átkozott emberi „természet
sen” az, ami alatt minden aljasság bejáratában lehajol az ember.

REGINE *(kiegészítőleg)* Es Anselm már természetellenes!

THOMAS *(a közbűlső övezet keskenységét hangsúlyozva)* Es Anselm
már természetellenes.

Szűnet

(Kínlódva) Ha tudnád, a férfiak hogy megvetik az ilyen nő!

REGINE Tudom én. Es igazuk van. Eszrevettem mindannyiszor, de
mindig bosszúnak tekintetem; tovább befelé. Hiszen ma sem jelent
ez azt: lám csak, ezt megcselekedtem. Hanem hogy ez levert a lá
bamról; hogy az lesz az emberből, amit megcselekszik! Lázongás
roppant akarat, névtelen erő zúdul a világra, és mi lesz belőlük - -
nos, a te esetekben professzorrrá lesznek.

THOMAS *(féljív jóváhagyólag)* Igen, lehet, hogy világeletemben minden
ki valami mellékes sikernek a foglya marad. Talán hozzá kell ebbe;
szoknom.

REGINE Csodás leányézés varázsmadárként gyűrűhintán végig le
begni a világ mentén! Csak később jön rá az ember, hogy egy körbe
cibált ketrechen ült, amelyet egyszer csak elengednek, és az nem
mozdul többé.

THOMAS Tegnap, mikor a férjeddél beszéltem, még valóban hittem
férfiundorodban; most szoktatnom kell magam ahhoz, vad nővér
kém, hogy te ugyanezt valami alávalóan csúf módon fejezted ki.

REGINE Van bennem valami, azt sohasem érintette ez.

THOMAS Mindig olyan szépnek tartottam, hogy mi sohasem akartunk
egymástól többet a kellesténél. Szabad mozgástér maradt közöttünk
Soha nem volt az az ideális egymáshoz tapadás, ami kiszorítja a;
emberből a hallást, látást és gondolkodást. Hanem - mégha évekig
nem láttuk is egymást, s még csak nem is irtunk egymásnak - gyer
mekveink óta egy megoldhatatlan viszony nyugalmas álma - e: volt
köztünk. Legszéleén zene volt ez a kapcsolat, mint minden távol dolog.
Még az is illett hozzá, hogy Josefhez mentél férjhez. A zene
legemberibb titka végtére is nem az, hogy zene, hanem hogy egy
száritott birkabél segítségével sikerül lehozni Istent a közelünkbe.

REGINE Talán csak gonosz vagyok, meglehet; nem szeretek senkit
mindent titokban csinálni. De mindig megvolt az a vigaszom: ha
egyszer végképp balul ütnek ki a dolgok, te rendet tudsz teremteni
te majd elintézed, hogy jó legyen minden, amit csináltam. Es most
földön heversz!

THOMAS Ne félj, majd - újra talpra állok!

REGINE Gyere, vessünk le a cipőt, harisnyát; menjünk ki a parkba! A
Vizes fűbe

Thomas megkönnyebbülve hártja el

Emlékszel még arra a vén sátánra, Sabinéra?

THOMAS Szárazdajkánkra, aki erényességre szoktatott minket? Vég-
re tudom, kire emlékeztetett folyton ez a Mertens kisasszonyod!
REGINE Gyere ki a vizes fűbe; a ragyogó harmat ellenséges tisztára
mossa majd a lábunkat, mint Sabine szivacsa. Vállunkon a nap fog
gőzölni. Nézd csak, hogy kel föl! Milyen hülyén, mint akinek nincs
ki mind a négy kerek! *(Vadul és groteszkül gesztikulálva bolondozik
a nap felé)* Hahó!!! B-ú-ú-ú-h!!! Ime, a szépség!!! Csupasznalpunk az
anyaföldet tapodja; érezzük magunkban az állatot, akitől megleptünk,
de mégse tudunk elszakadni. Aztán majd holtan talál-nak bennünket
egy bokor alatt. És török a fejüket, miértvoltunk meztláb.

THOMAS Még mindig ezzel játszol?! Olyan vagy már, mint Anselm!

REGINE Soha nem gondoltam rá; még Johannes halála után sem. De
azt hiszem, az ember kezdettől fogva arra rendeltetett, vagy nem.
Növekszik valami a föld alatt, és egy napon ráismerünk a hivatá-
sunkra.

THOMAS De - ezt nem mondd tényleg komolyan?

REGINE Hiszen neked van két emberre való bátorságod. Mint egy üres
zsák, úgy fekdjön ott végül az ember? Olyan legyen, mint az összes
többi? Mit vársz te még?! Ezt az egyetlen dolgot még nem próbálták
meg; talán ez is család, talán - - csak közel tudni ezt máris meny-
nyeien szabaddá és rettenhetetlenné tesz.

THOMAS *(megragadja a vállát és megrázza)* Sületlenség! Egyszerűen
szép! Elhagyatva lenni szép! Mindent elveszíteni szép! Bölcses-
ségünk végére érni szép! Mint az egészen kicsire összehúzódo pu-
pilla, úgy vesszük szemügyre életünket. Nem látunk semmit, elvétjük
az utolsó lépcsőfokot. Es minta falevél, lassan lebegve lehullunk
valami mélységes, tágas térbe.

MARIA *(gyertyával a kezében belép)* Hiszen itt világos van! *(Elfújja a
gyertyát)* Ebren vagytok? Ti sem tudtatok aludni? Legfőljebb két órát
aludtam, miután távozott tőlem Regine. Nem tudtam, mit fog csinálni
Anselm, mit csinál te? Be sem jöttél a hálószobába.

THOMAS Anselm biztosan kialussza magát; ma reggel el kell mennie.
*(Időről időre olyan pillantásokkal méregeti Mariát, amelyekkel ámu-
latára hiába próbálja őt mindenestül körülfogni és felemelni)*

MARIA *(leül Regine mellé és betakarja a sáljába)* Bizonyosan sok ko-
miszságot művel, anélkül, hogy igazán akarná, mint egy fiú, aki csu-
pa esetlenség belől. Aztán elfut az elől, amit csinál.

THOMAS Nagyon kérek, túl vagyunk a harmincon! Még nyolcvan éve-
sen is a kisgyerkőc leszünk odabenn. Elismerem. Még akkor is, mi-
kor már a halál szögödrebe az önként. De kimondhatatlanul taszító
marad, ha valaki annyira kifelé fordítva viseli azt a puha belső prémet,
mint tegnap láttuk... Kutyahideg van itt; a te ágyad még meleg?
Szeretnék belefeküdni.

MARIA Csinálok teát; még senki sincs ébren a személyzetből. *(Regi-
néhez)* Talán mégiscsak volt valami igaza. Bárcsak bíztam volna
bennel! Bárcsak teljesítettem volna az akaratát és elmentem volna
veletek!

THOMAS *(mindkettőjükhöz)* Óó! Szóval ti ezt már meg is beszéltétek?
Az egészséges ember halotti ágyánál!

MARIA Mindig olyan gögös vagy. Egyáltalán nem érzem már magam
biztosnak; bizonyos dolgokért talán bocsánatot kell kérnem tőle. Va-
jon nem ugyanezt a hibát követtük-e el Reginével szemben is?!

REGINE Úgyan, fenét!

MARIA *(gyengéden)* De igen; bárcsak jóvátehetném. Csak most értem
meg, miért ment férjhez Josefhez; pedig hányszor felróttam neki. De
mikor oly hirtelen halt meg Johannes, csak arra gondolt: várni. Osz-
szehúzódkodni és várni. Mit számít harminc, mit számít ötven év -
ha van valami, amire várhat az ember!

THOMAS Eifelejtéd: az még igazi halál volt, nem színlelt.

MARIA Te felejtéd el, hogy az évek és tervek simák, mint a táncparkett,
ha egy fiatal nőnek az a friss döntése száll felettük, hogy erős lesz és
méltó egy társra. A kellemetlenségek csak később mutatkoznak.

REGINE Szamárság, marhaság! *(Megpróbálja befogni Maria száját)*

MARIA *(feláll, kezelésbe veszi a szamovárt, aztán félbehagyja)* Pedig
csak hallja! *(Thomasra érti)* Annak idején nem adtnak neked taná-
csot, nem segítettünk rajtad.

THOMAS Es? A többi? Nyilván azt is elmesélte neked?

MARIA Miért nem akarod megérteni? Ha már elevenen sírba szállt,
még maradjon is fekvé benne?

THOMAS Jó, egyszer. De a következő? A rákövetkező? A tizediktől
kezdve?!

MARIA Hiszen nem kellett volna ennek így történnie, de ha otthon csak
gúnyolódással találkozik az ember, akkor én legalábbis tudom:
mélységes szeretetre szorul, akivel ilyesmi megtörténhet. Johannes
maga nem ítél volna ilyen keményen, mint te; ő tudta, hogy Regine
még túlságosan fiatal, és nem sokkal a halála előtt megkért: mondd
meg neki, bármi történik, én mindent megbocsátok neki.

REGINE *(feláll)* Nem bírom hallgatni ezt. Bőgnöm kell becsúgyból és
zavaromban, mint annak idején, mikor év végén tévedésből osztály-
első lettem.

MARIA Johannes hitt benne; ez olyan erő, amely jobbít!
THOMAS Es Anselm? Tudom én, hova akartok kilukadni! Kialudtat már, hogy rácsimpaszkodj?!
MARIA *(egyenességében már-már kicsit nevetségesen)* Ez kikiklásainak egyike. Vigyázni kell, nehogy elijesszék az embert. Nem szabad idomulni a képzelgéséhez. Akarni kell meghallani a jót az emberben, és akkor ő is megtalálja hozzá a szavakat!
THOMAS *(csúfolódva)* Csak ne akarjon silányul gondolkodni az ember, és akkor megnyílik neki a másik.
MARIA Te mindig csak szurkáltad a gyöngéi miatt.
THOMAS No, és mit csináljak?
MARIA Nem szabad hagyni, hogy csak úgy elkallódjon. Nem szabad hagyni, hogy tönkremenjen valami, ami lehetne jó is.
THOMAS Kérjem meg talán, hogy maradjon még egy darabig nálunk?
MARIA Igen. Nem intettél óva tőle; csak. gúnyolódtál.
THOMAS *(nyugodtan és elszántan)* Nem. Aki ennyire megszegyenített bennünket, azt nem hozom vissza.
REGINE *(Mariához)* Ne is beszélj róla tovább! Emlékezz csak: első lépésüket az olyan úttalan családok, mint Anselm és én, valamint a nagy emberek együtt teszik meg; ám az utolsót Thomas egymagában! *(E)*

Maria egyszer csak odalép egész közel Thomashoz és tanácstalanul néz rá

THOMAS *(szomorúan hátralép)* Most már belátod? Hogy felültél neki?
MARIA Belátom. De Thomas! Thomas!! Ha mindent előre lát, akar az ember és eljöveteletét ki is eszközi - akkor mitől lesz boldog?
THOMAS *(megindultságát palástolva)* Beszélj világosabban.
MARIA Én nem bírtak követni benneteket, én csak egy közönséges ember vagyok. De boldog csak valami kiszámíthatatlan dolog által lehet az ember; valami előre nem látható által; ami csak úgy eszébe jut, és egyszer csak itt van, és talán egyáltalán nem is helyénvaló. - Nem tudom magam jobban kifejezni. Annnyival több erő van az emberben, mint szó! Lehet, hogy szégyellnem kell magam, de Anselm adott nekem valamit!
THOMAS Amit tőlem nem kaptál meg?
MARIA Igen... Mit tennél, ha elmennék?
THOMAS Nem tudom. Menj csak.

Szünet

MARIA *(a könnyeivel küszködik)* Igen, te ilyen vagy. Mindenről lemondasz, ha egy új tervet jobbnak tartasz. Tudom, hogy kedvelsz. Tudod, hogy soha nem fogok megbocsátani Anselmnek. Soha! De még ez a szegény ember is több nyugalmat és melegséget áraszt, mint te. Te túl sokat akarsz. Te mindent másképp akarsz. Lehet, hogy mindez így is van jól. De én félek tőled!
THOMAS Szép vagy, Maria. Soha nem mondtam még ezt neked? Szép vagy, mint az égbolt *(helyesbítve a meghatott hangnemet)* vagy bármi, ami évezredek óta nem változott. Ez csábította el Anselmet is. - Biztosan mindennek én vagyok az oka. Nem tudok más lenni, mint amilyen vagyok. Mert láthatod, Anselm és én, mind a ketten másként gondolkodunk, mint te.

MARIA Anselm és te? -

THOMAS Igen. Csak nem volt elég ereje hozzá, nem bírta ki. Egyszeriben befurakszik azok közé az emberek közé, akik otthon érzik magukat ezen a világon, és játszani kezd ő is a darabjukban; csodás szerepeket, amelyeket ő talál ki magának. - - Mégis úgy vélem, Anselm és én sohasem tudunk megfeleledkezni az igazságról.

MARIA Es én? Én hazudok talán?

THOMAS Nem ilyen értelemben; ilyen értelemben persze hogy hazudik. Inkább úgy gondolom - arról az igazságról nem, hogy olyan számítás kellős közepén állunk, amely csupa meghatározatlan értékből tevődik össze, és csak akkor oldódik meg, ha valamilyen fortélyal él az ember, és egyet-mást állandónak feltételez. Valamilyen érényt mint legfőbb jót. Vagy szereti az embereket. Vagy gyűlöli őket. Vallásos vagy modern. Szenvedélyes vagy csalódott. Harcias vagy pacifista. Es így tovább, végig az egész szellemi kirakodásáron, amely manapság mindennemű lelki szükséglet számára nyitva tart egy-egy bódét. Csak belép ide az ember, és máris megtalálja életre szólóan és minden elképzelhető egyedi esetre a maga érzelmeit és meggyőződéseit. Csak akkor nehéz érzésre találni, ha semmi más feltételt nem fogad el az ember, mint hogy ez a szökött majom, a lelünk, egy sárgolyón kuporogva Isten ismeretlen végtelenségén száguld át.

MARIA Talán igazad van, mikor így összebonyolítasz mindent. Nem tudom megcáfolni. De elviselni se tudom. Hogy mindig ilyen feladatok előtt kelljen állni. Anselm is miattad omlott össze!

REGINE *(ízgatottan belép)* Eiment!

THOMAS Felméne a mennyekbe. Így is illik egy csodatévő emberhez.

REGINE *(Mariához)* Hagyott neked egy cédulát a szobájában. Holnap délig vár rád a városban.

THOMAS Hogyhogy?

MARIA Úgy, hogy szeretne még egyszer beszélni. Szeretné, ha még egyszer meghallgatnák.
Thomas vállat von. *Maria kimegy*

REGINE *(élesen)* Tudod te pontosan - milyen Anselm?

THOMAS Tudom.

REGINE Akkor kegyetlenül bánsz Mariával.

Szünet

THOMAS Mert hagyom, csináljon, amit akar? A nehézkes, gyámoltalan Maria, érted? Csak utközzön! Erted? Mint egy súlyos bűgőcsiga, úgy pörög egyre szűkebb körökben. Ostorral hajtanám legszívesebben...!

REGINE Úgy szerettem volna valami gonoszságot művelni veled, hogy bosszút álljak Marián; nem sikerült. Anselm megtörte bennem a szándékot. Mint ahogy egy aivájárót élbresztenek föl.

Thomas meglepve és várakozóan néz rá

Azt hiszem, nagyon jó ember akartam lenni valamikor. Hogy mindenki dicsérjen; becézzenek, mint a kutyát, amelynek azt mondják: jó kutyus! Sosem tudtam jó lenni.

THOMAS Hát igen, nehéz is az. Csak ostorba embernek megy könnyen.

REGINE Csak ne olyan, mint Maria; azt a;em bírom. Frenetikusan jó. A jóság legmagasabb trapézai között szaltó mortalét vetni; a tömeg visszafojtott lélegzettel figyel, és a szikra a siker elsülése és lőporoshordója között lebeg. Mikor iskolába jártunk, adoptálni akartam titokban egy kisfiút, hogy herceget neveljek belőle. Még a guvernántunkat is feleségül akartam venni, mert fájlaltam ádáz egyedüllétét. Úgy gondoltam, amint valami tündér egyszer még boldoggá tudok majd tenni embereket. Mikor hétéves voltam, találtam is erre egy varázs-igét, és órákon át kürtöltem a kis kertészlány fülebe, aztán megcsipkedtem és elvertem, mert sírt ahelyett, hogy megszépült volna. De később mindez egyszerűen az emberek miatt hiúsul meg. Pontosán olyannak látjuk őket, amilyenek. Nem lehet szeretni őket.

THOMAS Nem. De szeretni kell őket; időnként; ha nem akarunk

kísérteties lénné halványulni! Ez a helyzet.

REGINE Úgy, ahogy aludni meg enni kelde én már nem vagyok rá képes!!

Szünet

(Valami kezdetet keresgél) Thomas! Ne neved ki: szeretnék valami áldozatot hozni. Senki másnak, csak neked. Nem valami idegen szabály kedvéért akarok jó lenni; haniem a te kedvedért, aki olyan vagy, mint én, csak erősebb; visszamegyek Josefhez.

THOMAS Esztelen ötlet, Regine; megtiltom, hogy akár csak gondolj is ilyesmire.

REGINE De én... ne neved ki... szeretnék egyszer az életben egy eszmének szolgálni!

THOMAS De én nem aggódom Josef miatt. Anselmet békén fogja hagyni és engem... engem?... szóval engem már nem érdekel, ha ártani akar nekem.

REGINE Éngem sem érdekel többé, rni lesz velem. Ne utasítsd el; amúgyis olyan nehezemre esik... Nem, most már nem is igen sikerülne, ha ráérnék elképzelni.

THOMAS Ne légy olyan bátoratlan! Nagyon kérek, ne csüggedj el.

(Dühösen és tehetetlenül a diványra veti magát, amelyen Regine ült)

REGINE Te biztosan jó vagy... de ki tudja, mit tettél most velem...!

THOMAS Hogyhogy?

REGINE Csend, jön valaki. Csak kettesben mondhatom el ezt neked.

(E)

Thomas ül, fejét a kezére támasztva. Josef és Stader lépnek be, elvahlíja őket a világosság; Stader kezében mécses

JOSEF Kínos; lopakodunk éjnek évadján egy idegen házban.

STADEFI Az igazságkereső szándék felülemel az alantas mellékkörülmenyeken.

JOSEF Ijgyarr hallgasson már! Ne filozofáljon örökké!... Legalább is ne ilyen hangosan... *(Szemüvegét törülgeti és vaksin néz körül. Stader kinyitott egy ajtót, és félig eltűrt mögötte, ez a magyarázata, hogy ő sem vette észre Thomast)* Tudja pontosan, hol van a dosszié?

STADEFI Itt kell továbbmenni; az utolsó a dolgozószoba. Tudok és észreveszek mindent.

JOSEF *(suttogó dühvel)* Ne ordítson úgy! Még felébreszt valakit! A helyzet szégyenletesen inkorrekt. Ez iránt persze magának nincs érteke... *(Sóhaj. Magában)* De addig nincs egy percnyi nyugtom, amíg idegen kézben tudom ezeket a papírokat. *(Föltette a szemüve- aét)*

Stader visszafordult, hogy magával vigye a megzavarodott férfit. Mindketten észreveszik most Thomast, aki feláll. Stader főlöszlegesen gyorsan elfújja a mécsesét

THOMAS Odaadom nektek a kulcsot. Az íróasztal középső fiókjában van a dosszié.

Átnyújtja Josefnek az íróasztalkulcsot, az *mechanikusan továbbadja Stadernek, Stader eltűnik vele, örvendezve, hogy kiszabadul ebből a helyzetből, de azért még vet egy gyöngéden kutató pillantást Thomasra. Josef, bizonytalanul, megütközve, követné, de az ajtóból visszafordul, hogy magyarázatot adjon*

JOSEF (*mentegetőzve*) Meg kell semmisíteni... Tényleg elloptam volna. Ha nem lenne gyilkosság, még meg is gyilkolnám ezt az alakot, (*Stader után mutat*) aki mindenről tud!

Thomas visszahúzza a szobába Josefet, aki ezt a bizalmasságot me-rev engedékenységgel igyekszik kiegyenlíteni

Gondolatban még egyszer foglalkozni kezdtem a tényekkel. Leg-utóbb arra az eredményre jutottam: nem lehet szó másról, csak valami kóros összezavarodásról! Ez nem szerelmi ügy volt!

THOMAS Nem, ez nem volt szerelmi ügy! (*Egyszeriben furcsa mosoly-lal elengedi*) Keresd, csak keresd! Tartóztasd le! Uszítsd rá a rend-örkopódat!

JOSEF Te . . . (*Jellemző mozdulatot tesz*) ...agyon vagy gyötörve.

THOMAS (egy székre veti magát) Agyon vagyok.

JOSEF (előtte állva) Sok az érzés, kedves Thomas, túlontúl sok; itt csak elvek segíthetnek!

THOMAS Sok az érzés: persze, hogyne. Maria azt mondja, soha nem volt egyetlen érzésem se.

JOSEF No persze, a nők; mára ő is másképp fog gondolkodni. Mindenesetre én már tegnap kimondtam a végső szót ennek a fertőző be-tegnek a dolgában, akit megtűrsz a házában!... Mindenesetre va-lóban intézkedni fogok, hogy tartóztassák le, mihelyt nappal lesz, hi-vatalos idő és lehet telefonálni... (*Enyhítőleg*) Mindez a túlságba vitt érzelmek miatt van. Nem szabad, hogy ennyi érzése legyen az em-bernek; vagy legföljebb a nagyszerű és magasztos dolgok iránt, ahol nem árthatnak... Nagyon csalódtál? No, igen, te végtére is a tiszta és korrekt elmeműködés embere vagy; téged csak azért vett le a lábá-dról, mert kezdetben mindenkit megfertőznek ennek a bolondnak a túlhabzó érzelmi ömlengései.

THOMAS (*fáradtan, engedékenyen, de színtelve*) Nem ülnél le velem egy kicsit?

JOSEF (*készül Stadertkövetni*) Nem, azt nem; addig nem, amíg nem találsz újból magadra.

THOMAS Csak egy kis türelmet még; a győzelmed ügyis feltartóztat-hatatlan.

JOSEF (*ismét enyhítőleg*) Nem is bírnám ki; át kell tanulmányoznom még egyszer ezeknek az eltévelyedéseknek a dokumentumait. Szi-lárd, megbízható alapra van szükségem további létezésemhez. (Ei)

Thomas leül egy masszív asztalhoz, mely a helyiség közepén áll, és újból a kezére támasztja az állát. Belép Maria, leül vele szemközt, és nézi; Thomas felnéz, Maria a karjára ejti a fejét és sírva fakad. Thomas fel-áll, leül némán Maria elé és megsimogatja

MARIA (*felnézve*) Úgy érzem magam, mintha valami kalandornő len-nék.

THOMAS Meg kell tenned. Ha az ember testestől-lelkestől tesz meg valamit egy ügyért, utólag érdemessé válik rá.

MARIA Akarom is meg félek is tőle.

THOMAS Mindig megcsömörlött és elcsigázott az ember, mire a meg-valósuláshoz ér.

MARIA Úgy érzem, mintha rég túl volnék mindenem, amit meg akarok tenni. Akkor meg minek teszem meg?! Minek?! De valami óramű egyre csak jár bennem tovább.

THOMAS Meg kell tenned. Elvégre csak ami lesz belőle, arról ismerheted meg, mi is volt ez.

MARIA Úgyanezt mondtad Anselmről is; ki akarsz taszítani.

THOMAS Minta felesugrásnak, olyannak kell lennie: előbb az akarát, és az még semmi; aztán hirtelen az új elem, és már mozgatód karod, lábád. Az életbeli döntéseknél tulajdonképpen soha nincs jelen az ember.

MARIA Tudod egyáltalán, mit akaro...??

THOMAS (a szemébe néz) Nem akarok újra nyomást gyakorolni rád.

MARIA Még egyszer beszélni akarok Anselmmel. Talán... visszaho-zom...

THOMAS Látom, milyen veszély fenyeget; de ha ragaszkodsz hozzá, át kell vállalnom magamra.

MARIA (*ismét megkísértve Thomast*) És ha nem jönnek vissza? Mit tennél?

THOMAS Nem tudom

MARIA Még mindig nem tudod?

THOMAS Ne kelljen mindig azt mondani: ennek meg kell történnie, an-nak nem. Vámi akarok. Nem tudom, mi fog eszembe jutni. Hísz úgy-se tudom!

MARTA (*felugrik*) Ezt én nem bírom ki!

THOMAS (szelíden) Ahogy így elnézlek, már úgy érzem, mintha valaki másnak mesélnék rólad. Olyan gyönyörű volt és olyan jó, és valami csodálatos történt. De épp arról van szó, hogy a továbbiakat még nem tudom.

MARIA (*habozva*) Olyan önfejtű vagy.

THOMAS Kintornázhatnának odalenn. Vasárnap lehetne. Egy szürke-ségbe süppedt hét mélabújával. Már most könnyezve sóvároghat-nék utánad. De gyermekdednek tűnik számomra az elképzelés, hogy bezárkózzam veled egy olyan merev kapcsolatba, amilyen a szerelem, vagy más teljes közösségbe... Mindamellet... hálás le-hetnék érte... valakinek talán, akitől kitelek ilyesmi.

MARIA Tudod, milyen vagy te mégis? Mindennek ellenére, amivel cá-folni próbálsz? Ez az a nagy „jó leszek” érzése, ami gyermekkorá-ban tölti el néha az embert szívdobogtatva elalvás előtt.

THOMAS (*védekezően*) El ne felejtésd: frissen sarjadt hólyagocskákból pár nap múlva talán elszáradt bőr lesz.

MARIA Nem. Nem szabad hagyni, hogy egyik napról a másikra csak úgy kiüssék a kezünkől egész korábbi életünket! Szeretném lega-lább egy világos gondolatba préselni!

THOMAS Menj; ideje, ha még el akarod érni a vonatot.

MARIA Nem hagyhatlak itt így. Menjek el ettől az asztaltól, és hagyjalak egyedül? Szeretném még kitölteni a teádat... szortírozni a szeny-nyest... nem is tudom, nincs itt semmi, sehol semmi. (*Felfedezi a teafőzöt, amelyet már korábban előkészített, meggyújtja a lángot, és teát szóra vízbe*) Megbocsátasz?

THOMAS Hadd váljunk el őszintén: egyáltalán nem töprengtem rajta. Én már úgy érzem, mintha minden elsüllyedt volna és a föld alatt foly-na tovább, hogy valamikor és valahol egyszer felszínre törjön. Me-netelés van bennem, nem jelenvalóság... Menj, Maria, menned kell.

Maria némán tusakodva áll

Én is szomorú vagyok.

MARIA Nem vagy szomorú; elküldesz. Olyan nehezemre esik itthagyni téged; nem tudom, miért. Mi, nők mélyebben élünk!

THOMAS Mert férfiakat szerettek. A férfival a világ tör rátkok.

MARIA Te már valami másra vágyol.

THOMAS Talán gondolkodásra.

MARIA Mint valami oszlop, úgy áll bennem a sírás a lábam ujjától a fe-jem búbjáig.

Thomas elindul feléje. Maria otthagyja a teát, és kiszalad az ajtón. Tho-mas egy pillanatra döbbenet megáll. Aztán a teafőzőhöz megy, és befejezi a teakészítést. Közben résnyire kinyílt egy ajtó. Stader bújjik be. Thomas a teafőzéssel van elfoglalva, nem veszi mindjárt észre

STADER (*a torkát köszörüli többször*) Nem akarok zavarni... Bocssá-son meg...

THOMAS (*elmerültségéből felriadva*) Tessék? Mi az?

STADER Pillanatnyi küldetésemben nem engedhetném ugyan meg magamnak... de ha alaposan szemügyre vesszük a dolgot... THOMAS Micsoda -?

STADER Inkább önnel érzek együtt! Az excellenciás úr iránt érzett min-den nagyrabecsülésém ellenére. Évek óta tiszteltem önt. Bátorko-dom azt tanácsolni: ne keveredjék bele ebbe a veszett ügybe. Be-szélhetünk, mint férfi a férfival? Főlöszlegesen teszi ki magát csaló-dásoknak.

THOMAS Úgy. Már értem... Nem tudom ugyan, mivel érdemeltem ki: de ha, mint mondja, tisztel engem, akkor arra kérném, hogy hallgás-son. Minta sír, érti?

STADER Egy javaslatot szeretnék tenni önnek; megbízhat bennem, professzor úr.

THOMAS Ön véten volt?...!!

STADER Igen.

THOMAS Egyáltalán nem!

STADER Kétségkívül nem.

THOMAS Foglaljon helyet.

STADER Köszönöm. Oexcellenciája időközben már olvasmányába mélyedt. (Óvatosan leül; hallgat, szavakat keresgélve, majd bele-vág) Tudniillik én már évek óta figyelemmel kísérem önt, professzor úr.

THOMAS Miért? Mit műveltem maga szerint?

STADER (*elragadtatva*) Ó, még önnék sem mentes teljesen a lelkiis-merete. Láttam a szemhéján. Mikroszkopikus rándulásain. Manap-ság mindenki tudatalatti bűnképzetektől szenved. - De nem így, nem így, az ön alkotótevékenységét követem nyomon, az ön csodálatos munkásságát!

THOMAS Ért belőle valami?

STADER Hát tulajdonképpen nem. Azt jelenti ez természetesen, hogy amennyire nem hivatásom... a hivatásom révén minden tudomány-nyal kapcsolatba kerülök... de, szóval... már évekkkel ezelőtt mesélt nekem önről Regine.

THOMAS Ne mondja azt, hogy Regine. Mondja azt: a méltóságos asszony vagy mondja, hogy: nagyságos unokahúga. No, kér egy szivart?

STADER (elhárítja) Még, mondhatni, szolgálati bevetésen vagyok nagyságos unokahúga ellen, köszönöm, nem lehet.

THOMAS Cigaretta?

STADER (*képtelen a sértettet játszani tovább Thomasszal szemben*) Köszönöm, azt talán igen. (*Elfogadja*) De roppant kínos volna, ha így találna rám őexcellenciája. (*Minden szívás után markába rejti a cigarettát*)

THOMAS Szóval, mit meséltek magának?

STADER O, igen sokat; nem nyughattam. Néhány kijelentést szó szerint is feljegyeztem! (*Jegyzetfüzetet vesz elő*) Ma persze egészen másképp értem őket, mint akkor. Még azt is el kell ismernem, hogy akkor egyáltalán nem értettem őket. De már akkor is sejtettem az olyan fajta ember roppant lehetőségeit, amelyet most világosan látok magam előtt. (*Lapozott közben, és most idéz*) „Egy új kor küszöbén állunk, mely kort a tudomány fogja irányítani vagy tönkretenni, mindenesetre uralma alatt tartani. A régi tragédiák kihálnak, és nem tudjuk, lesznek-e még újak, ha állatkísérletekben már ma be lehet injekciózni hímekebe a nőtényi lelkét és fordítva. Aki ma nem tud integrált számítani, vagy nem ura a kísérleti technikának, annak egyáltalán nem volna szabad lelki kérdésekről megnyilatkoznia.” - Tudja még, kinek állította ezt?

THOMAS Természetesen.

STADER Őexcellenciájához intézett levelében olvasható. Rendkívül mély benyomást tett rám. Érti? Gondolja csak el, micsoda jelentősége van ennek a morálra és a kriminalisztikára nézve, a detektívi mikrokosmosz perspektívájáról nemis beszélve. (Feláll) Professzor úr! Hagyjuk ezt a gyakorlatban kihasználatlanul?

THOMAS Őexcellenciája mesélt erről.

STADER Őexcellenciája? Őexcellenciája mesélt -? Mégis -?

THOMAS Nem akarja köszönetképpen kimenteni magát egy kínos helyzetből?

STADER Mhm; kapiskálom már, merről! Újja szél. Azt gondolja, lopjam el a mappát? Ezt az üzletágot egyáltalán nem szívesen kultiválom.

THOMAS O? Nem; csak épp átvillant valami a fejemen. Tulajdonképp eléggé tisztességtelen módon viselkedik maga az unokahúggal, nem?

STADER (*elhárítólag*) Egy férfi magasabb érdekekre tekint. (*Érzései ismét felülkerekednek rajta*) Hát igen; én is rajongó voltam egykor! Csakhogy rájöttem, az nem elég. Hadd tegyek önnek egy indítványt; ha beleegyeznek, mindent megteszek önért! (*Leül újra*) Felajánlom, hogy méltóztassék mint tudományos társ csatlakozni a Stader, Newton el Co. céghez.

THOMAS (*jól mulatva*) Ajánlata váratlanul ér. Azt sem tudom pontosan, mit is értek rajta.

STADER Olyan embernek, mint ön, a dolog anyagi hozamáról nem is beszélek. Ha a szellem nem könyvekben kótyavetyéldődik el, hanem kereskedői kezelésbe kerül, annak nem maradhat el a sikere. Tudja-e, hogy én inas voltam?

THOMAS Igen.

STADER Már annak idején sem csupán inas voltam. Éjszakánként - THOMAS (*védkezően*) Kérem!

STADER Nem, nem, éjszakánként megléptem; mindig. Énekes voltam, azaz költő; utcai bárd, ért engem, kocsmákban léptem fel, és csak éjszaka értem rá. Ezt aztán hamarosan abbahagytam; sintér lettem, párbajsegéd, a rendőrség bizalmija, kereskedő - ki tudja, még mi minden. Van valami az emberben, ami semmilyen hivatásban nem talál kielégülésre. A szellem valaminő nyughatatlansága, mondhatnám. Csak a végső meggyőződés hiányzik. Mindig marad még valami, és az újra meg újra továbbviszi az embert. Mindig csak menne ki az utcára, s ott csak menne az orra után. Van valami az emberben! - De a professzor úr csak hagyja, hogy beszéljek -?

THOMAS (*rágyújtott egy cigarettára, és figyelmesen hallgatja Stader. Megrendülése keserűen derűs hangulatra váltott át*) Nem, dehogy, csak beszéljen; jobban érdekel, mint gondolhatná.

STADER Akkor aztán végre rájöttem, hogy csak a tudomány adhat az embernek rendet és nyugalmat. Es fölépíttem az intézetemet.

THOMAS Erről értesülve vagyok.

STADER Ismeri a tudományos apparátusát?

THOMAS Meséltek róla. Nagyon igyekvő szándék.

STADER Nos, az ön irányítása itt - óriási fogás lenne! Nem kell mondanom önnek, hogy a metódika tökéletlenségével időnként még meggyűlik a bajunk. A tudományra különben is jellemző, hogy nem mindig aknázták ki elég praktikusán; emiatt érik még családások az embert. De még nagyobbak az emberek értetlensége miatt! Eppen tudományos körökben nem örvend még intézetem olyan megértésnek, amelyet megérdemelne. Nélkülözhetetlen az ön segítsége a következő területen volna: a detektívikának minta tudomány fölényé-

vel élő ember tevékenységéről szóló tanításnak a kimunkálása. Csak egy nyomozóirodáról van szó, de célja a világkép tudományos kialakítása is. Összefüggéseket fedezünk föl, tényeket állapítunk meg, a törvények megfigyelését szorgalmazzuk; de ez csak a közönséges része a dolognak, ezzel egyáltalán nem is háborgatnám önt. Az én nagy reményem: az emberi viszonyoknak a munkánkából következő statisztikus és módszeres szemlélete.

Öt letakart kártya közül húzasson ki egyet, az emberek hetven százaléka egyazon helyre fog nyúlni. Ellenőrizzem hőmérő- vagy milliméter-olvasásokat, mikor törtrészeket kell fölbecsülni: minden ember túl magas vagy túl alacsony értéket állapít meg, a két szomszédos vonás közti helyzettel függően. Elmagyarázták nekem, hogy vannak szem-, fül- és izomemberek, akik meghatározott, a laikus számára titkos hibák által különböznek egymástól. Elmondták nekem, hogy a költők, amíg csak világa világ, ugyanazokat a meglehetősen kis számú motívumokat használják, és soha nem tudnak újat kitalálni. Elmondták, hogy az a formátum, amelyet az állítólag olyan önféjű művészek a képeiknek adnak, pontosan meghatározott szabályszerűség szerint nyúlik 'fagy rövidül, ha végítékintünk az éveszázadokon. Ismeretes, hogy a szerelmeseik mindig ugyanazt mondják egymásnak. Nyáron nő a nemzések száma, ősszel az öngyilkosságoké. Elmondták nekem, hogy mindezzel ugyanaz a helyzet, mint a hullámok tájtékával: csak a laikus hiszi, hogy ez a fehér bukfencezés valami roppant előresodródó mozgás; holott csupán néhány megcsúszott fröccsenés ír le családok tudományos görbét, egyébként egy helyben topog az egész. Önmagával járása bolondját az ember? Tesz valamit, és titokban valami törvény munkál! Egyszerűen nem lehet kibírni, hogy tudja az ember, mindezt pontosan fogják majd tudni, és ő maga még nem tudja!

THOMAS Kedves barátom, maga kétségkívül túl korán jött a világra. Engem pedig túlbecsül. Én ko unok gyermeke vagyok. Be kell érmem azzal, hogy a tudás és a nem tudás két széke közt a pad alá esem.

STADER Ugyan, vissza ne utasítsa máris! Vegye fontolóra még pár-szor!

THOMAS Bármelyik pillanatban bejöhet valaki. Nézze csak, egyelőre érintkezésben maradhatunk. Volna egy ajánlatom magának; nem valami érdekes, egészen közönséges. Láttá a feleségemet. Anselm doktor az éjjel elutazott. A feleségem követi a legközelebbi vonattal, hogy --

STADER (*a karórájára néz*) A menetrend szerint épp most ment el.

THOMAS (*elfojt egy ingerült mozdulatot*) Igen. Tehát találkozni fognak a városban és megbeszélést tartanak.

STADER Es anyagot óhajt, ahogy őexcellenciája?

THOMAS Nem. Csak azt akarom, számoljon be nekem pontosan, hogyan festett ezalatt a barátom milyen volt az arckifejezése és milyen a feleségemé - vajon nagyon izgatott volt-e, vagy mintha szenvedett volna-e, vagy inkább friss, felszabadult benyomást keltett; egy-szóval egész pontosan, mintha csak én is tanúja lehetnék a találkozásnak. Es aztán folyamatosan tájékozatosan mindenről, mihez kezd Anselm doktor.

STADER Ha ezzel lekötelezhetem önt, ez igazán semmiség;

Őexcel-

lenciájának is teljes meglepődésére lehettem szolgálatjára.

JOSEF (jön, *Stadert keresi, hora alatta már papírba csomagoltjegyzetcsomaggal. Bosszúsan*) Hol mászkál?

THOMAS (*gyorsan*) Később majd beszélünk még.

STADER Excellenciás uram, alázatos engedelmevel! (*Szolgálatkészen el akarja venni tőle a csomagot*)

JOSEF (*még jobban magához szorítja*) Hagyja csak, hagyja; majd én. (*Thomashoz engedékenyen szelíd hangon*) Kaphatnék esetleg madzagot?

STADER Parancsára máris, excellenciás uram! (*Gombolyagotkap elő a zsebéből, és tisztelettudóan úgy kezdi átkötni a csomagot, hogy az még Josef karjában van, aki erre önkéntelenül leteszi az asztalra*)

JOSEF De szükségünk van még pecsétviaszra is. Lennél olyan szíves?

STADER Mindenről gondoskodva van! (*Pecsétviaszrudat vesz elő a zsebéből*) Igazán vélekedhetne excellenciás uram kevésbé kishitűen az előrelátásomról. (*Segíteni akar Josefnek*)

JOSEF Nem, nem; hagyja, Stader!

Stader diszkrétan visszahúzódi kicsit. Josef ügyetlen, kapkodó és remegő mozdulatokkal nekilát, hogy átkösse a dossziét. Thomas, hogy a maga részéről szintén jelezze szolgálatkészségét, meggyújtja a mécseset, amelyet Stader letett

JOSEF (*félhangosan*) Nem volt szerelmi ügy!

THOMAS Nem, nem volt szerelmi ügy. De hát akkor mi volt? (Segíteni kezd Josefnek) Rácsukni a koporsót! Földet rá. Virágok nőjenek rajta.

JOSEF Úgy látszik, könnyedén veszed.

THOMAS Én a helyedben szabaddá tenném az utat Regine előtt, hogy új életet kezdjen.

JOSEF Nagyon kérek, Thomas, csak neveket ne! Nem vagyunk egyedül.

STADER (a helyéről) Excellenciás uramnál van, ugye, peccsényomó is?

Josef Thomas felé fordul. Elengedik a csomagot, amely újra szétnyílik. Stader ügyes fogásokkal gondjaiba veszi

THOMAS Vegyen egyszerűen egy érmét. (Josefhez) Jó, neveket ne; mégis megnyitnám, úgymond, az utat; végtére is ezt diktálja az erkölcsi ábécé.

JOSEF (merekv elutasítással) Nagyon kérek!!

STADER (csillapítón) Mit óhajt excellenciád: fej vagy írás?

JOSEF De az ördögbe is, ne kérdezősködjék, csinálja, ahogy akarja! THOMAS Itt már nincs mit veszteni, nincs mit nyerni.

STADER (peccsétel) Ez is afféle eset. (Célzással) Azt hihetné az ember, „esetleges”, hogy fej vagy írás; pedig egyszerűen a valószínűségtan szigorú törvényeinek van alávetve, s rajtunk kísérteties hatalom uralkodik.

JOSEF Már az előbb is említettem neked, hogy kicsit felajzottnak látszol. Az ember nemcsak önmagának, hanem az érintetteknek is szárlásággal tartozik.

THOMAS (makacsul. A csomagra mutatva) Én úgy, ahogy van, elégetném.

JOSEF Elég volt, nem akarok hallani többé semmit!! (Eltereli a figyelmét Stader felé) Kész van? Akkor menjen, menjen már és vigye! ... (Mérsékli magát) Várjon rám a szobámban! Kérem.

STADER (méltóságteljesen) Professzor úr, engedelmével egy későbbi alkalommal ismét jelentkezem önnél; őexcellenciájának pillanatnyilag, úgy látszik, nincs rendben a vérnyomásgörbéje. (Ei)

Thomas lassan, hosszan, élvezettel elfújja a méccset

JOSEF Thomas! Ha netán még egyszer akarsz erről beszélni, addig nem tudok, amíg ez az ember a házadban van; erre fel kell hívnom a figyelmed.

THOMAS Most ment el.

JOSEF Kicsoda? Én természetesen Anselmre gondoltam.

THOMAS Anselm elutazott.

JOSEF (megkönnyebbülve) Hát mégis beláttad, hogy felültél neki? Szeretnék beszélni Reginével.

THOMAS Az most nem megy... Nem érzi jól magát.

JOSEF (megbizonyosodik róla, hogy Stader nem hallgatózik. Hangtalanul a bizalmatlanságában) Vele ment?

THOMAS (nyugodtan) Maria ment vele.

JOSEF Viccelsz? Nem értem ugyan, hogy vagy rá képes most, de viccélél, ugye?

THOMAS Talán túloztam; Anselm egyedül utazott el. De Maria valószínűleg szintén elment már; utána.

JOSEF Utána? (Újra bizalmatlanná válik) Még mindig nem szakítottatok vele teljesen?

THOMAS (szilárdan) Nem, nem erről van szó. Maria saját elhatározásából utazik utána. Elítéli, amit Anselm csinál, de a mód, ahogy csinálja, rabul ejtette.

JOSEF De hát ez meg mit jelentsen?!

THOMAS Először is: hogy valaki eltörte a csontjaimat - vagy legalálvóábbis a megcsontosodásaimat. Mindenesetre a szívós protoplazma él még. Másodszor: hogy megvált tőlem a hozzám legközelebb álló ember - amiben követni fogom; talán csak tőlem féltemben előzőtt meg.

JOSEF De Marfia! Olyan asszony, mint Maria? Micsoda lélekufár! Ó, de most kezdek egy új összefüggést sejteni: kezdettől fogva csak arra kezdült, hogy Maria előtt megalazza, ez a gazember? Nem gondold, hogy törődnöm kellene Reginével? Mióta az előbb ott álltam egyszer csak magam is, nem tudom még, hogyan, gyertyástul, alvó, őrizetlen szobákban... még most is teljesen meg vagyok zavarodva... mennyivel inkább megzavarodhat olyan kevéssé ellenálló ember, mint Regine... igen, nagyon is lehetségesnek tartom most már, hogy csak valami megzavarodásában cselekedett, mikor - azokkal a mulasztásokkal vádolta meg magát.

THOMAS Úlj már le egy kicsit. Úgy örülök, hogy beszélhetek veled; alig vártam, hogy elsőnek neked mesélhessem el, mi történt. (Leül és székét húz Josefnek is)

JOSEF Furcsamód nyugodt vagy. Nem érted, hogy az a kéz, amely az ételt tette eléd, talán máris vétkezett? A szája, melynek hittél, ha csak kinyílni láttad, hazudott? Úgy mozogtál, mintha otthon lennél, és 'közben minden falon át idegen szemek lestek be? A legnagyobb gyalázat ért, amely férfit csak érhet!... (Helyesbíteni próbál) Én természetesen ezzel meg nem vagyok hajlandó elfogadni.

THOMAS (azonban nyugodt szemlélődéssel válaszol) Tudod, hogy mit látok én ebben? Hogy a kiválasztott ember iránti szerelem tulajdonképpen semmi egyéb, mint az irritálás mindenki másától.

JOSEF Azt hiszem, te... Igen, ami téged illet, igazán azt hiszem: érzéketlen vagy.

THOMAS Nagyon lazán ülő érzéseim vannak.

JOSEF Nem, elég, Reginével akarok beszélni. Rendezett, biztos viszonyok közt a helye. (Feláll)

THOMAS (visszatartja) Mit fogsz mondani neki? Mit akarsz tenni?

JOSEF (megütközve) Mit fogsz csinálni te? (Hirtelen) Thomas! Felejtük el az egészet! Nincs szándékomban semmit sem felróni neked. Össze kell szednünk magunkat. Ugyanazzal az ellenféllel állunk szemben.

THOMAS (makacs nyugalommal) A két eset teljesen más. Maria és Anselm között nem történt semmi; legfeljebb kezdődik valami. Anselm és Regine között történt valami, és véget is ért köztük - vagy kimúlt köztük: az, amit te a mulasztásainak nevezel.

JOSEF És mit akarsz ezzel mondani?

THOMAS Regine és én kiadósan megbeszéltük ezt. Hová indulsz?

JOSEF (feláll) Megyek, és majd most beszéllek igazán Regine fejjével. Szeretném, ha legalább tisztán és világosan végződne ez a bal esetem. Vallja meg nekem, ha tudja, szemtől szembe ezeket a szörnyű eltévelyedéseit, anélkül, hogy összecsuklana a beszéde ön maga miatti szegyenében.

THOMAS Bele se fogna ebbe a beszédbe. Mert tudja, hogy semmi egyebet nem mondhatna el neked, mint ostoba kalandokat. Valami tökéje, egy szájhős, egy érzelemzagyvás, vagy akár tappancsos dromedár - akinek még sincs annyi ereje sem, mint egy pónilónak - egyszerűen szörnyalakká nő: szerelem! Mint ahogy a félelemnél: az ellenséges ismeretlen nő meg. Az ismeretlen nő meg mind a két esetben! El tudod képzelni? - Ez az, szinte én sem. Ám a bennünket körülvevő ismeretlen nyilvánvalóan némelykor bizonyos emberek javára nő meg. Úgy látszik, vannak emberek, akikben lazán ül valami, ami másokban szilárd. Ez aztán elszabadul... Micsoda elégtétel mindenesetre, hogy utólag megállapíthatjuk: az okot Franznak hívták vagy másképp, meg olyan ostoba szavak és bizonygatások voltak, amelyekkel megfertőzik egymást a szerelmese! Regine természetesen szintén tudta, hogy ez méltatlan dolog.

JOSEF Ha egyáltalán szabad ilyen gondolatmenetekbe belebocsátkozni: idejében rám kellett volna bízni magát!

THOMAS Akkor te kimutattad volna nála az erkölcsi defektust, és igazad lett volna. Úgyanolyan erővel orvoshoz is mehetett volna, és az azt mondta volna neki: neurastheniás-hysteroid bázisú erotómánia, frigiditási tünetek pathogen gátlástalansággal párosulva vagy valami hasonlót, és neki is igaza lett volna! Hiszen úgy nyelte el sorra az úgynevezett kalandokat, mint a cigarettát az egyikről a másikra gyújtó dohányos, más határt, mint a csömört nem ismerve. Lehet végtére is, hogy rá se bírt másként férfira nézni, csak ha -

JOSEF Csak ha mi?! Nem érzed, milyen túrheterenül romlott, amiről beszélsz?!

THOMAS Csak ha mindjárt utána is nyúlt; ahogy te sem tudsz másként ránézni tudományod valamely kézikönyvére, csak úgy, hogy mindjárt fel is lapozod, noha biztos vagy benne, hogy úgyis tudsz mindent, ami benne van. Vedd csak észre, milyen gyakran cselekszünk mi is ugyanilyen bűnösen - csak jó ügyben.

JOSEF Ugyan, ide nem illő elmenckedések, amelyekkel szívesen vágsz fel. Igénytelenségre kellene megtanítani őt, és arra, hogy tisztelje a lét szilárd alapjait.

THOMAS Josef, épp erről van szó: hiányzik belőle, ez a tisztelet. Számodra léteznek törvények, szabályok; érzések, amelyeket tisztelni kell, emberek, akikre tekintettel kell lenni. Ő úgy hordta mindebben a vizet, mint a rostában; bámult, hogy nem sikerül soha. Valami roppant mértékű jól elrendezetség közepette, amellyel szemben a legapróbb helytálló ellenérv sem áll rendelkezésére, marad benne valami, ami nem rendeződik beléje. Csírája egy olyan másik rendnek, amelyet nem fog tudni elgondolni. A teremtés még folyékony magmájának egy kis darabkája.

JOSEF Tehát a végén még valami kivételes lénynek akarod feltüntetni? (Feláll. Ironikusán, eltökélten, színelte ünnepélyességgel) Köszönöm neked; megtanítottál látni. Tudod-e, hogy ezzel azt is megvédted, akivel elmegeya feleséged?

THOMAS Igen. Tudom. Es épp ez a szándékom. Ideálokot kívánsz; de azt is, hogy bánjanak velük végtelenen. Az özvegyeket újra megnősítéd, de a szerelmet végtelennek nyilvánítod, hogy az újracházásítás csak a halál után történjék meg. Hiszel a struggle of life-ban, de enyhítéd az a parancsolattal, hogy szeresd felebarátodat. Hiszel a felebaráti szeretetben, de enyhítéd a struggle of life-fal. Feltétlenül érvényt szerzel a törvényeknek, de utólag megkegyelmezel. Tulajdon és jótékonyág vagy egyszerre. Kijelented, hogy a legmagasabb javakért kell meghalni, mert már eleve felteszed, hogy senki nem él értük egy percig sem -

JOSEF (félbeszakítja) Egyszerűen azt állítod, hogy túl sokat követelek; a végén még, hogy túl rigorózus voltam. Vagy fordítva: hogy amolyan szokványos megalkuvó természet vagyok?

THOMAS Én csak azt állítom, amit senki sem vitat, hogy te derék ember vagy, akinek szolid alapokra van szüksége! Semmi mást nem állítok. Te egy összeácsolt gerendabordázaton járkálsz; akadnak azonban emberek, akik nem tudják megállni, hogy le ne pislogjanak a gerendák közti nyílásokon.

JOSEF Köszönöm; tudom most már, ki vagy. Te a betegek között egy gyengélkedő vagy.

THOMAS Úgy gondolom, az olyanokkal szemben, mint te, harcolnia

kell az embernek azért a jogáért, hogy hébe-hóba beteg lehessen és a világot vízszintes fekvésből láthassa.

JOSEF (*szorosán eléje lép*) Azt hiszed, ilyen nézetekkel kiérdemelheti valaki a bizalmat, hogy tanítványai legyenek és az egyetemen oktasson?

THOMAS Füttyölök is rá. Érted: fü-tyü-lök rá! Szeretném megőrizni magamban azt az érzést, hogy egy idegen városban járok, amelyben roppant lehetőségek állnak még előttem.

JOSEF Ilyen messzire terjed hát egyezéssel ezzel az elűzött magántanúrral?

THOMAS (rákiált) Nevetségesnek tartom!... Csak veled szemben védelmezem.

JOSEF Thomas, te még mindig meg vagy zavarodva! Tíz éven át végzett tudományos munkát; és meg kell mondanom, derekasan. Felelőtlenül beszélsz, de én felelősnek érzem magam érted.

THOMAS Nézz körül! Kollégáink repülnek, hegyeket fúrnak át, víz alá kerülnek, rendszereik még oly mélyreható megújításától sem riadnak vissza. Mindaz, amit évszázadok óta csinálnak, merész példázat egy hallatlan, kalandos új emberiségről. Mely sohasem jön el. Mert munkálkodásotok közben rég megfélekeztek lelkéről. Es ha meg lelket akartok, eszeteket veszítitek el, ahogy a diák veti le a színeit, mikor nőkhöz megy.

JOSEF Nem vagy elég komoly! De csináljátok, amit akartok! Halálos ágynapátok az én, az idősebb gondjaira bízott ugyan benneteket, testvéreket és unokatestvéreket, de Isten a tanúm, nem törődhetem veletek tovább. Nem akarom, hogy bármi közöm legyen még hozzátok. Semmi! (*Dühösen el*)

Thomas kineveti a háta mögött

REGINE (*halkan kinyitja az ajtót*) Hallgatóztam.

THOMAS (*játékosan*) Máskor ne csinálj ilyet, Regine.

REGINE (*leporolja a szoknyáját*) Mi múlik rajta, hogy utoljára még megteszem. Ő, csak meg akartam próbálni még egyszer; de (*Úgy mondja, mintha valami rossz ómenről beszélne*) szégyelltem magam.

THOMAS Edes kicsi Reginém, ábrándos bogárkám, ilyet nem szabad tenni, nem illik, tudod? Te most már nemes, felnőtt, küzdő ember vagy. Es azt tudod-e? Hogy Maria elment. Ne sírj! Persze hogy: Anselm!

REGINE (*könnyeivel küszködik*) Nem Anselm miatt, nem Anselm miatt! Vegye csak el Marfia! Soha nem volt nekem még csak szimpatikus sem; mindig valahogy idegen maradt; a sietős lábaival, a szaglászó orrával. Soha nem éreztem iránta azt az egyszerű testi bizalmat, amit - mióta csak emlékszem rá - irántad... De azt vártam, megjavul az életem; annyira érdeklődött irántam; mindenikből felszínre hoz valamit; vele semmi sem történhetett többé mellékelesen...

THOMAS Ugyan? És az az örültség Johannesszel?

REGINE Thomas, számomra Johannes élt, csak számomra! Ő semmi féle célt és élettartalmat nem ismert el, csak engem! Olyan bolond soha nem voltam, hogy elfelejtsem: mindez egykor tényleg így volt, valóság volt. De hogy ez a lény nincs többé a világban: ez ellen felláztam. Menekülés volt ez a valótlan-ságba, jó. (*Elgondolkodik, és a rosszaló hangnemet kiszűrve megismétli*) Menekülés a valótlan-ságba; ő is mindig ezt mondta, Anselm... A mégnemvalóságba, a hegyre. Van valami bennünk, ami nem otthonos ezek között az emberek között; tudjuk-e, mi az? Es nem volt hozzá bátorsága!... Hiszen én egyszerűen teljesen meghülyültem, és szűzies lettem, mikor észrevettem, hogy valami másról van szó. Már nem arról az álomszerűen egyszerű dologról, hogy bevonnak valakit a fantázia négy papírfala közé. Ideái ellenállást toltak maguk előtt. Első ízben történt meg, hogy nem azon az értelmetlenül direkt asszonyi módon, a szemtől a szív alá vivő úton zajlott le valami; megértettem: az erős emberek tiszták. Es neved ki: mindig szerettem volna olyan erős lenni, mintegy óriás, akiről még nemzedékek múltán is mesélnek! Es mindenki képes erre: csak hagyja mindenki, hogy úgy pakoljanak beléje, mintha túl kicsi bőrönd volna. De Anselmnek nem volt hozzá bátorsága! Elmenekült! Thomas! Amit Mariával művel, az gyáva megfutamodás a valóságba!

THOMAS Olyan egyszerűen ez azért nem megy Mariával, majd meglátod.

REGINE (teát készít *magának*) Mielőtt az ajtóhoz értem, még egyszer végigjártam a házat. Elmentem a régi gyerekszobákba, a padlásra, fantáziálásunk valamennyi színhelyére. Ott is voltam, ahol Johannes megölte magát. (*Vállat von olyan arckifejezéssel, amely azt mondja: nem volt benne semmi különös*) Csaknem ugyanolyan volt minden, mint egykor. A cselédek épp keltek föl ajtóik mögött; kicsit később pedig várják szobájukban, hogy megszólaljon a csengő. Aztán mindent kitakarítanak, beindítanak. Berreg a gépezet, mint a tizenötös háromszázhatvanöt már nem létező nap mindegyikén. Köztük vannak azok a napok is, mikor nem voltam itt, mikor boldogtalan voltam, mikor egy idegen házban a lepedőt harapdáltam és sírtam.

THOMAS Egyre üresebb lesz a ház. Anselm elment. Maria elment; fogadok, hogy a következőkkel vonattal Josef is elmegy.

REGINE ó, de szeretném, ha újra levethetném magam aföldre, a szőnyeg virágaira. Csak nézz így rám - tarts meg a gonosz, józan szemeddel, hogy ne tegyem meg!

THOMAS Az ilyen nagy virágokon néha végigjártuk az ornamenseket.

Olyan nagyok mégsem voltak, csak értelmetlenül tekergőzők.

REGINE Mértéktelenül megnőnek a virágok, ha a földön fekvé nézi őket az ember. A széklábak, mint a korona nélküli fák állnak fesszen, és ok nélküli helyükre gyökerezve ime, ez a világ. A nagy világ.

THOMAS Egyszer egy szekrényben kuporogtunk - emlékszel még? Elbújtunk.

REGINE (*figyelmesen végigmegy a szőnyegminta néhány nagy kanyarulatán; oda-vissza, néha átlép egyikről a másikra*) Olyan kísérteties ez. Tudok mindenfelé mozogni. Éjjel, ha ébren vagyok, soha nem mernék felállni és végigmenni a szobán. Ha csak előhúzó a karom és a fejem alá dugom, gyorsan vissza kell kapnom. Olyan félelmetes, ahogy fekszik ott kinn az idegen világban, anélkül, hogy látnám. Nem is azén karom az már többé; gyorsan vissza kell húznom a takaró alá, hogy visszanőjön a testemhez.

JOSEF (*gondolatait követve*) ^{Ütünk} egy szekrényben, és a nyaki ütőereink zubbogtak izgalmunkban. (*Félszakítja magát*) De hagyjuk, számárság, nem vagyunk már gyerekek. (*A Regine által bejárt mintára mutatva*) Soha nem jut ki az ember az előre megrajzolt vonalak közül. Néha úgy vélem, mintha minden eldőlt volna már gyermekkorunkban. Ahogy emelkedünk, minduntalan ugyanazok mellett a pontok mellett haladunk el, az előrajzolt alaprajz fölött körözünk az úrben. Mint egy csigalépcsőn.

REGINE (*félig megjátszott, félig valódi rémülettel mutatva a felcsavarodó lépcsőre*) Itt van, ni! Látni se akarom! (Arcát kezébe temetve összekuporodik a diványon)

THOMAS (maga is megjedve) De meg tudsz ijedni! (*Testvéries fesztelenséggel melléje ül*) Ma éjjel álmodtam; rólad. Újra egy szekrényben ültünk -

REGINE Hogy dobog a szíved. A köntösödön át is érezni.

THOMAS De hiszen nem hasonlít ez a szoba egy szekrényhez? Nem olyan-e ez az egész kiürült ház, mint egy kirámolt szekrény? Így perdül vissza az ember oda, ahol már volt.

REGINE (*félig főlegyeneseedik, valami szorongató gondolattól megszállva*) Mihez kezdünk most?

THOMAS Semmihez, Regine. Az aranydiók soha nem a valódi fákon csüngenek. Csak ott keresik őket; ami elég furcsa. Néhányszor talán évente titokban kívántam Maria elfordulását. Elengedni a messzeségben halkan vándorló kísérőzenét valami indulóvá, ami még egyáltalán nem menetelés. Olyan, mint te. Úgy is néz ki valószínűleg kicsit, mint a tartórúdon imbolygó csillagok; mint a levelek, melyek alján kezek gyanánt nyúl át a fény. De szép, ha ilyesmiken tűnődhet az ember -

REGINE És göröngyös út visz át az ilyen éjszakán? Te jó Thomas! (*Ismét elnyúl a diványon*)

THOMAS Nem, badarság, ez is, az is! Olyan céltalan, olyan értelmetlen az egész!

REGINE! Járj csak. Én már el se tudom képzelni, hogy is volt az velem régen. Feküdtem egy bokor alatt és a szájamba vettem egy bogarat. Az döglöttnek tette magát. Es számlálta a pulzusomat. Es én azt mondtam magamban, egy bizonyos szám elérésekor kis hercegként fog előlépni varázsosan kivilágított számból. Igen, az még varázslat volt. Elnyelni a világ egy részét. Aztán kikóptam azt a vackot, mikor letet a szám, de legközelebbis ugyanazt gondoltam, mert titokzatos érzetem volt önmagamról. Így étem én. Soká. Aztán egyre közőnségesebb lett minden. Igen. Egyre céltalanabb. Egyre értelmetlenebb.

THOMAS Nem érzed-e, hogy a rétek fölől halszag száll? Illetlen szag. (*Regine feje mögött áll*) Es ha így rád nézek, így fordítva, olyan vagy, mint egy plasztikus kártya, egy förtelmes tárgy, nem nő.

REGINE Azt mondd, éjjel szívdobogva arról álmodtál, hogy egy szekrényben kuporogunk?

THOMAS Idősebb voltál, mint amilyen vagy, annyi, mint Maria, és együttalt olyan voltál, mint tizenöt évvel ezelőtt. Ugy kiabáltál, mint tegnap, de valahogy halkan es szépein. Egész nyugodtan üldögéltünk. A lábad úgy hevert az enyém mellett. Minta csónak simul a mólóhoz; aztán megint mintha édesen es villogva ide-oda csurrant volna a szél a fasudarak közt. Ez boldogsággal töltött el.

REGINE De hogyan kell ezt csinálni?

THOMAS Csinálni? Nem tudom. Kétségbeesésből fölhasogatni egy mást, és idegen zsigerek közt turkálni, mint a kutya az oszló dögben?

REGINE Elő volt rajzolva ez a vég! Nem tudjuk, mit csináljunk! Egyre csak es előtt a fal előtt fogunk állni! Nem bírom tovább!

THOMAS (*megfogja Regine fejét és megcsókolja az ajkát*) Téged meg tudlak csókolni, romlott testvér. Ajkunk négy húspárnája négy hernyő, semmi egyéb!

REGINE Szeretnék testem legpuhább részeivel körbefogni. Ahogy engem fog körbe a testem. Mert mindig is szerettelek. Ahogy magamat szerettem. De nem jobban. Nem jobban.

THOMAS Ah... Valaha messze előttem lebegett csábítón ez a csók.

Most ugyanolyan messze van mögöttem, égetőn. Átjutnunk nem sikerült soha. Soha. Soha. Te érzed ezt!

Közben belépett Mertens kisasszony és végignézte, ami történt. Épp vissza akar vonulni felháborodva, mikor észreveszik

MERTENS KISASSZONY Ó, Regine, kegyed hamar megvigasztalodott; távozni akartam, szó nélkül. Olyan felfogás uralkodik ebben a házban, amely számomra érthetetlen.

Regine és Thomas valamelyest kényszeredett nevetésre fakad

THOMAS Értse meg, nem szerelmi jelenet volt, amit meglepett. Ez antiszerelmi jelenet volt. Úgyszólván kétségbeesési jelenet. MERTENS KISASSZONY Nem merem megítélni.

THOMAS Mi ejtett kétségbe minket, Regine?

REGINE *(még a fenti modorban)* Az ejtett kétségbe, hogy nem maradt más választásunk, mint újból iskolás gyermekek módjára viselkednünk. *(Kiesve a szerepből)* Mertens! Ide figyeljen, nehogy egyedül hagyjon! Szükségem van valakire, aki tartja a fejem. Thomas szomorúan ülne mellettem, mikor haldoklom, és kijelentené, hogy csak zavarom vele. Azt kívánná, hogy haldokló létemre segíts nekik kifejezni, miért csak egy dicstelen testi katasztrófa ez a pillanat, miközben oly varázslatosan hevül két oldalán a félelem és a gyász.

THOMAS Úgyan, ne légy már ilyen lüke.

MERTENS KISASSZONY Este utazom. A nap hátralévő részét a házban kívül fogom eltölteni. Kérem, ne gúnyolódjanak velem az utolsó pillanatig; önök nem a haldoklóra gondolnak.

REGINE De Mertens! Nem arra gondoltam-e mindig?

MERTENS KISASSZONY Nem tudom, mire gondolt kegyed, miközben valami gyönyörű hit látszatát keltette bennem, amely a szűkös valóságban nem talál kielégülésre. Illúzióknak estem áldozatul. Mert én is elvesztettem egykor a szerelmemet; de huszonegy éven át, mind a mai napig hú maradtam hozzá! *(E)*

THOMAS Nesze neked! A bűn mocsok. De az erény is csak frissen élvezhető!

REGINE Most aztán már tényleg el fog menni. Maria, Josef, ő - A rend úgy hátrál, mint skorbutnál a húsa fogakról; most már hamarosan ki is fognak hullani.

THOMAS Miért hagyod, hogy így elnyomhassanak! Még egy ilyen pereszóna is.

Gömyedten ülnek messze egymástól és nem tudják folytatni az iménti kíséreltet

REGINE *(durcásan)* Mert nem tudom, mit csináljak. Nem értem, hogy nekem mindig kellett csinálnom valamit? Most már nem tudok semmit sem. Gyere ide! Ne, maradj! Atitok: én mindezek közepette - lejárt.

THOMAS Középről nézve és szeretet nélkül vizsgálva semmi sem őrzi meg fényerejét; ha megfogsz egy szentjánosbogarat, fénytelen, szürke kukac! De tudni ezt, az átkozottabb érzés, mint poétikuskodni: Jóistenke kicsiny lámpása!

REGINE A gondolatok engem nem nagyon vonzanak.

THOMAS Ebben talán igazad van. Ellene vetni talán nemigen van mit... De akkor nem tudok rajtad segíteni.

REGINE ...Mikor elmentem tőletek, Johannes után, volt még bennem bátorság. Valami várakozás; gyászunk neveztem, természetesen tévesen.

THOMAS Éhség volt természetesen.

REGINE Igen, bátorság. De mi jött? Üres órák végtelen bugyogása. Egyszerűen fel nem foghatom, hogyan sikerül a többi embernek megfelelően kitölteni őket.

THOMAS Csalnak természetesen; van foglalkozásuk, céljuk, jellemük, ismerőseik, manírjaik, szándékaik, ruháik. Kölcsönös biztosításaik a millió méternyi úrmélységbe való alámerülés ellen.

REGINE De bármi történik, csak félig komoly; félig játék! A legrémisztőbb dolgot idézi föl az ember, és a lehető legközönyösebben bukkan elő, iszonyat és feszültség nélkül. Mert éppen van a közelben telefon vagy nincs a közelben, unalomból, az ellenállás értelmetlenségéből. Mert az egész éledelés olyan rettentően magától és tenéklüled megy, bűn és ártatlanság nélkül, ha már egyszer elkezdődött.

THOMAS *(odalép hozzá és tétován nézi)* Ezernyi okból fakadva; amelyeket egy detektív vagy emberismerő kikutathat; csak egyből nem, a legmélyebb okból: belőled magadból nem.

REGINE *(védekezőn)* Nem tudjuk megcsinálni még egyszer. *(Távolabbrá húzódik tőle)* Emberek hiszik, hogy birtokukban vagy, egész

lényeddel ki vagy nekik szolgáltatva, és te egyáltalán nem vagy benne ebben az őrítő surrogással lejáró játékautomatában... Egyszer volt, hol nem volt, szép volt, titok, varázslat, őrítő erőt adó varázsigé. Valamiképpen jó és nagyszerű.

THOMAS De akkor is csak: kezdeti illúzió, amilyenje minden fiatal embernek van önmagáról, a hajnalhasadás érzete. Csinálhat az ember, amit akar, mert minden visszjön hozzá, mint az elhajított bumeráng.

REGINE Örömet leltem benne, hogy excentrikus módon parfümözze magát, és komplikált könnyű ételeket egyen. Es egy nap azon kapja magát, hogy már csak teát iszik, bonbont eszik és cigarettát szív. Úgy érzi, bevonták egy tervbe, amely kezdetől fogva kész volt, és amely most magába zárja. Utolér, ami előre ki volt számítva, amit mindenki más is tud; az alvás meghatározott időben, az étkezések meghatározott órákban, az emésztés ritmusa, amely a Nappal együtt kering a Föld körül...

THOMAS Es nyáron nő a nemzetek száma, és ősszel az öngyilkosságoké.

REGINE Valami belevon mindebbe! És a férfiak csak egyre jönnek felém, mint valami érthetetlen csúszómászók; százlábúak gyanánt, kukacokként; semmi különbséget nem észlelsz már, és mégis érzed, hogy mindegyikükben más és más az élet...!

THOMAS *(mintha látomást látna, messziről az ablakon át a távolba réved)* Maria most már nemsokára messze odakinn fog állni Anselmmel; egy távoli tájban. A nap ugyanúgy fűre és bokrokra fog sütni, mint itt, gőzölgögni fog a bozót, és ujjongani minden repülő hús. Anselm talán hazudni fog, de abban a messzi tájban egyáltalán nem is tudhatom, miket mond, mikor beszél...

REGINE Boldogtalan vagy?

THOMAS Minden konfliktusnak csak bizonyos légkörben van jelentősége; ahogy megpillantom őket azon a távoli tájon, minden elmúlik. Ezt nem lehet összhangba hozni, Regine; a végső dolgokat nem lehet összhangba hozni magunkkal. Jól csak azok járnak, akiknek erre nincs szükségük.

REGINE Segíts nekem, Thomas, adj tanácsot, ha tudsz.

THOMAS Hogyan segítsék? Egyszerűen erősnek kell lenni ahhoz, hogy szeresse az ember ezeket az ellentmondásokat.

REGINE Mit fogsz csinálni te?

THOMAS Nem tudom. Most így gondolom, de lehet, hogy később másképp gondolom. Nem akarok mást, csak menni az orrom után...

REGINE Gyere el velem! Csináljunk valamit! Bármit! Segíts valahogy!

Egykori akarásom pépes csömörré válik különben!

THOMAS De Regine. Szinte testileg tűnik tágasabbnak a világ, ha előzőleg egy másik ember szomszédsága állandóan elhomályosította a megfelelő oldalt. Így egyszerűen ámulva áll az ember egy tágas félkörben. Egymagában.

REGINE Megmaradni olyannak, amilyen vagyok, nem tudok! De más lenni, ugyan hogyan?! Mint Maria?!

THOMAS Az ember csak úgy máskál fel és alá. Ellenséges a szemed-ben mindenki, aki a maga határozott útját járja, miközben te a szellem céltalan kolduscsavargására kárhóztatva hanyódsz végig a világon. Valahogy mégis hozzájuk tartozol. Nem nagyon szólni, ha szigorúan rád néznek; csönd; jobb, ha az ember elbújik a bőre mögé.

REGINE *(hirtelen menni készül)* Akkor hát már csak egy tennivalót hagytál nekem! Azt, amiről nem szóltam neked!

THOMAS Úgyan, túlzások! Szándékosan nem kérdeztelek már róla. Az utóbbi napokban gondoltam is rá néha. De ha utóbb ott állhatna az ember saját hullája előtt, szégyellné magát elhamarkodottsága miatt. Mert tiszteletlenül csipnének a szünyogok ezeken a szép nyári napokon, és ugyanúgy megrendülne az ember a végtelenség borzongató érzésétől, ahogy vakarózna a csipések miatt.

REGINE *(mosolyogva)* Thomas, Thomas, te egy érzéketlen észember vagy.

THOMAS Nem, Regine, dehogy, ha valaki, hát épp én vagyok álmódzó. És te is az vagy. Ezek látszólag az érzéketlen emberek. Vándorolnak, figyelik, mit csinálnak azok az emberek, akik otthon érzik magukat a világban. Es hordanak magukban valamit, amit azok nem éreznek. Hogy bármelyik pillanatban mindenén átcsúszva a talajtalanlanságba süllyedhetnek. Anélkül, hogy belevesznének. A teremtő állapotot.

Regine gyorsan megcsókolja és kisiet, mielőtt még Thomas utána nyúlhatna

THOMAS De Regine!... Nem, csak nem művel esztelenséget. *(De azért feláll és utána megy)*

FÜGGŐN